

Cvičebná kniha

jazyka latinského

pro

druhou třídu gymnasijsní.

Sestavil

František Hrbek,

cis. král, profesor při gymnasiu na Královských Vinohradech.

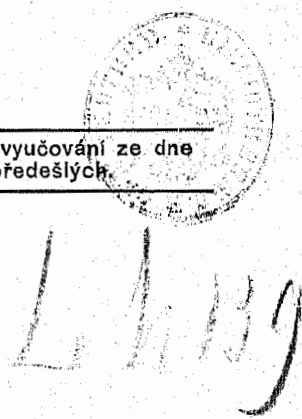
Druhé, opravené vydání.

Schválena výnosem vys. c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne
18. února 1896 č. 3264 s vyloučením vydání předešlých.

Cena 85 kr., váz. 1 zl. 10 kr.
I K 70 h, váz. 2 K 20 h.

V PRAZE.

NAKLADATEL I. L. KOBER KNIHKUPECTVÍ.
1896.

7

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA	
PRAHA	
Sign.	V 1163
Inv. n.	201814

Knihtiskárna I. L. Kobra v Praze.

DÍL PRVÝ.

O tvarech.

Substantīva et adiectīva.

Deklinace prvá; kmeny na a.

1. 1. Fōrma lūnae et stellārum est rotunda. 2. Vidēmus lūnam interdum umbrā terrae obscurārī. 3. Spēs et metus vitam hominum comitantur. 4. Bene dē patriā merērī glōriōsum est. 5. Multi prō patriā fortius loquuntur quam pūgnant. 6. Iugurtha omni Numidiā potitus est. 7. Atticus nōn minus bonus pater familiās fuit quam civis. 8. Apud Rōmānōs patrēs familiās potestātem vitae necisque habuērunt. 9. Alexander Dārēi mātrem et uxōrem et filium cum duābus filiābus cēpit. 10. Victōrēs Rōmānī diīs deābusque, quī in Capitoliō colēbantur, grātiās agēbant. 11. Tālis Rōmae Fabricius fuit, quālis Aristidēs fuerat Athēnis.

1. *De Mucio Scaevola.* Cum Porsenna, rex Etruscorum, Romam oppugnaret, Mucius Cordus, nobilis Romanus, in castra eius venit ibique unum ex purpuratis pro rege necavit. Cum ad regem traheretur, dextram in flammam arae porrexit, ut eam puniret, quia in caede erraverat. Cum autem ab iis, qui aderant, retraheretur, dixit trecentos adversus regem similes coniuravisse. Qua re Porsenna perterritus pacem cum Romanis fecit.

Deklinace druhá; kmeny na o.

2. 1. Bonus animus in rē malā dimidium est malī. 2. Panaetius familiaris fuit P. Scipiōnis Africāni. 3. Litterā C. signātur Gaius, litterīs Cn. Gnaeus. 4. M. Tullius Cicero in senātū exclā-

nāvit: Tē, L. Sergi Catilina, omnēs boni metuunt! 5. Magnopere tē hortor, mi fili, ut eōs librōs, quōs ad tē misī, studiōsē legās. 6. Antiochus Philippō, rēgi Macedonum, III milia talentum et L nāvēs pollicitus est. 7. Triumvirum potentia rei pūblicae molesta atque perniciosā fuit. 8. Hērodotus, pater historiae, Halicarnassī nātus est. 9. Caesaris virtūs domi bellique magna erat.

3. 1. Beneventum proeliō, quō Pyrrhus, rēx Epīri, annō CCLXXV ante Chr. n. fugātus est, nōtum atque praeclārum est. 2. Delphi, commūne orāculum tōtius Graeciae, ā Gallis vāstati sunt. 3. Gabiōs ā Tarquiniō Superbō expūgnātōs esse legimus. 4. Dēlus erat patria Apollinis et Dianae. 5. Myrtus sacra erat Veneris. 6. Celtās ā Belgis Matrōna et Sēquana dividēbat. 7. Humus Aegypti Nili aquis inundata est fecundissima. 8. In cavā alvō equi lignei fortissimi ducēs Graecōrum sē occultāvērunt, ut Trōiam per dolum expūgnārent. 9. Vulgus infidum fēlicem virum sequitur, fugit miserum.

>III. *Gallia.* Gallia est omnis divisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgae, aliam Aquitani, tertiam Celtae, qui lingua Romanorum Galli appellantur. Horum omnium fortissimi sunt Belgae, quod proximi sunt Germanis, qui trans Rhenum incolunt, quibuscum continenter bellum gerunt. Qua de causa Helvetii quoque reliquos Gallos virtute praecedunt, quod cotidianis fere proeliis cum Germanis contendunt. Eorum una pars, quam Galli obtinent, initium capit a flumine Rhodano, continetur Garumma flumine, Oceano, terra Belgarum.

Deklinace třetí.

Kmeny znaku souhlasového.

Kmeny němé. 4. 1. Tantalus, pater Pelopis, rēx Phrygum fuit. 2. Tribūni erant cūstōdēs et dēfēnsōrēs plēbis Rōmānae. 3. Vas appellātus est, quī prō alterō vadimōnium prōmisit. 4. Rōmāni sacrificantēs caespitem vīvum saepe ad aram comportābant. 5. Profundī gurgitēs erant in fretō Siculō. 6. Angustīs limitibus singulōrum dominōrum agrī sēparantur. 7. Altī arborum verticēs ventis vehementer agitantur. 8. Vellus aureum arietis, quī Phrixum servāverat, in fānō Mārtis dracō cūstōdiēbat. 9. Tua rēs agitur, paries cum proximus ardet. 10. Gutta etiam dūrum lapidem cavat. 11. Menelaus, rēx Lacedaemoniōrum, Tēleinachō, Ulixis filiō, calicem

aureum dōnāvit. 12. Polyphēmus Cyclōps māgnōs gregēs caprārum et ovium habuit.

V. Tres boves. In eodem prato pascebantur tres boves robusti; eorum concordia tanta erat, ut ab omni ferarum impetu tuti essent. Cum autem discordia inter eos facta esset, singuli laniati sunt a bestiis validioribus.

Haec fabula docet, quantopere prosit concordia.

VII. De pica et columba. Pica et columba apud pavonem cenaverunt. Cum discederent, pica maledica dixit: Quatopere mihi displicet pavo! Quam insuavem vocem habet! Cur non silet? Cur turpes pedes non tegit? At innocens columba respondit: Vitia pavonis non observavi, sed formositatem corporis et nitorem caudae adeo mirata sum, ut non possim satis laudare.

Boni bona, mali mala quaerunt, illi ut laudare, hi ut vituperare possint.

Kmeny plynné. 5. 1. Scriptōrēs Graeci duodecim Herculis labōrēs enumerant. 2. Antiquissimus Rōmānōrum carcer situs erat ad Capitōlium. 3. Cantābit vacuus cōram latrōne viātor. 4. Unō eōdemque annō mortuī sunt Philopoemen, Hannibal, P. Scipiō trēs clarissimi imperātōrēs. 5. Scipiō Massinissae corōnam auream et scipiōnem eburneum dōnāvit. 6. Eripite nōs ē miseris, eripite ē manibus eōrum, quōrum crudelitas nostrō sanguine satiari nōn potest! 7. Hamilcar in Hispaniam proficiscēns Carthagine Iovī Optimō Māximō hostiās immolāvit.

6. 1. Oratiōnēs, quas Dēmostenēs in Philippum, rēgem Macedonum, habuit, Philippicae appellantur. 2. Animōrum nulla in terris origō invenitur. 3. Rēs caelestēs omnēsque eae, quārum est ordo sempiternus, ab homine cōfici nōn possunt. 4. Auctoritas ordinis senatōrii apud Rōmānōs magna erat. 5. Societātis hūmānae vinculum est ratiō et oratiō, quae conciliat inter sē hominēs coniungitque nātūrālī societāte. 6. Ver omnibus hominibus grātum est. 7. Corpus mortuum cadāver appellānus. 8. Longum est iter per praecepta, breve et efficāx per exempla. 9. Dominus pigrum servum verberibus quondam pūniēbat. Hic clamāvit: Cūr mē pūnis? Nihil enim feci. At propter id ipsum, inquit dominus, tē pūniō quod nihil fecisti.

VIII. De Scipione et Hannibale. P. Scipio Africanus maior, qui Hannibalem ad Zamam vicerat, a senatu ad regem Antiochum missus Ephesi cum Hannibale collocutus est. Cum inter alia inter-

rogaret, quem maximum imperatorem Hannibal putaret, hic respondit: Alexandrum Magnum, regem Macedonum, maximum imperatorem puto, quod parva manu innumerabiles exercitus Persarum fugavit et longinquissimas terras peragravit. Interroganti deinde, quem secundum poneret, dixit: Pyrrhum secundum pono, quia castra ponere primus docuit. Interroganti, quem tertium diceret, se ipsum dixit. Ridens Scipio: Quid tu diceres, si me, inquit, vicisses? Tum vero me, inquit, et ante Alexandrum et ante Pyrrhum posuisssem.

7. 1. Gāi Iūlii Caesaris praenōmen est Gāius, nōmen vel nōmen gentile Iūlius, cōgnōmen Caesar; item Mārci Tullii Cicerōnis praenōmen est Mārcus, nōmen Tullius, cōgnōmen Cicerō. 2. Lūce sōlis lūmen lucernae obscurātur. 3. Hominum generi ūniversō culturā agrōrum est salūtāris. 4. Mithridātēs, duarum et vīginti gentium rēx, totidem linguīs iūra dixit. 5. Nilus per septem ōra in mare influit. 6. Quid est tam plānum quam mare? Itaque etiam aequor illud poētae appellant. 7. Māgnū erat pretium aeris Corinthiī. 8. Marmora celeberrima erant Parium et Numidicum. 9. In silvīs leporēs, in verbīs quaere leporēs!

IX. *Prudentior cedit.* Vir nobilis in litore maris ambulavit. Occurrit ei homo superbus eiusque latus offendit dicens: Hominibus stultis decedere non soleo. At ego soleo, inquit alter et decessit.

Kmeny znaku samohláskového.

(Kmeny na i.)

8. 1. Sōcratēs tōtius mundi sē incolam et civem arbitrābātur. 2. Horātius poēta cum sēdulā ape sē comparat ex omnibus flōribus dulce mel colligēte. 3. Apium sēdulitatem imitēmur, pueri! 4. Pretiōsas merçēs ōlim Phoenicēs Graeciae incolis apportabant. 5. Laureā fronde victōrēs in triumphīs frontem corōnābant. 6. Multitudine imbrium militēs diūtius sub pellibus continēri nōn poterant. 7. Cūrā duōrum Arpinātium, Marii et Cicerōnis, Rōmānōrum rēs pūblica servāta est. 8. Ā C. Pontiō Samnīte Sp. Postumius cōsul Caudinō proeliō superātus et sub iugum missus est. 9. Discordiā plēbis et optimātium māgna pericula rei pūblīcae Rōmānae parāta sunt. 10. Māgna erat apud Rōmānōs penātiū reverentia.

9. 1. Vis dīvīna est in ratiōne. 2. Sōcratēs dicēbat cibī condimentum esse famiē, pōtīōnis sitim. 3. Inter Tiberim et Līrim

Latium situm erat. ¹⁴4. Gutta cavat lapidem nōn vī, sed saepe cadendō. 5. In altā turrī Babylōnis Bēli dei lectus aureus fuit. 6. Ā frātre tuō audīvī tē vēnisse Pragam cum febrī. 7. Nōn aquā, nōn ignī, ut est prōverbium, plūribus locis ūtimur quam amicitia. ⁸8. Caesar cum Gallis, qui fūgerant, aquā et ignī interdixisset, legiōnēs in hiberna dēdūxit.

10. ¹1. Finis coronat opus. ²2. Piscēs squāmis teguntur. 3. Poētae Apollinī crinēs flāvōs tribuunt. ⁴4. Ā Iove pīncipium, ā Iove finis erit. 5. Grātius ex ipsō fonte bibitur aqua. ⁶6. Ancus Mārcius, quartus rēx Rōmānōrum, pontem publicium in Tiberī fēcit et Iāniculum montem cum urbe coniūxit. 7. Licōrēs, qui fascēs cum secūrī gerēbant, cōsulūm Rōmānōrum ministrī erant et comitēs. 8. Rōmānī olim dominī fuērunt ūiversī fere orbis terrārum. 9. Ruunt dē montibus rapidī amnēs. ¹⁰10. In Campāniā erant multi collēs vitiferī et māgna fontium calidōrum cōpia. 11. Carō ferīna est cibus salūberrimus.

II. ¹1. Rōmulus urbem condidit in ripā flūminis in mare latē influentis, ut ex terrā et ex mari rēs ad vitam necessāriae advenherentur. 2. M. Porcius Catō quasi exemplar erat mōrum antiquōrum. 3. Ebore Indicō divitēs Rōmānī alta et māgnifica conclāvia sua ornābant. ⁴4. Plēraeque avēs cubilia sibi nidōsque cōstruunt. 5. Xerxēs terrā marique bellum gessit cum ūiversā Graeciā. ⁶6. Tanta erat Nerōnis superbia, ut aureō rēti piscārētur. 7. Aperta rētia vitat avis. 8. In capite hūmānō sexāgintā tria ossa numerantur.

XI. *De Cynegiro.* Cynegiri virtus plurimorum scriptorum testimonio celebrata est. Qui cum in pugna Marathonia post magnam cladem hostes fugientes in naves egisset, onustam navem dextra tenuit nec prius dimisit, quam manum securi amputatam amisit. Qua de causa navem sinistra retinuit; cum autem sinistram quoque amisisset, dentibus navem retinuit. Tanta fuit viri fortitudo, tanta ira in hostes, qui patriae bellum indixerant.

> XII. *De Neapoli.* Neapolis, urbs celeberrima, in Campania sub radicibus montis Vesuvii sita erat. Haec duas moenibus quidem disiunctas, sed communi iure coniunctas continebat partes, Palaeopolim et Neapolim. Neapolis ab Chalcidensibus advenis olim constituta erat. Anno a. Chr. n. CCCXXVII Samnites, anno autem CCXC Romani eam occupaverunt. Ex quo tempore multi Romanorum propter loci amoenitatem Neapoli vitam agebant. Sub imperatore Tito Neapolis terrae motu deleta, paulo post autem restituta est.

Adiectīva.

12. 1. Iūre nātūrālī hominēs aequālēs sunt. 2. Omne animal sēnsūs habet; sentit igitur et calida et frīgida et dulcia et amāra. 3. Mūs quadrupedum minimus est. 4. Liberālītās in paupere nōn minus grāta est quam in divite. 5. Memorem monēs. 6. Graviōre poenā cīvis perniciosus est cōercendus quam crūdēlissimus hostis. 7. Tyriōrum urbem ā continentī quattuor stadiōrum fretum dividēbat. 8. Atticus in annālī suō scripsit Hannibalem annō U. C. DLXXI esse mortuum. 9. Platō nātālī suō scribēns mortuus est; postquam annum ūnum et octōgēsimum complēvit. 10. Samnītium bella ā Rōmānīs ancipitī Mārte gesta sunt. 11. Rōmulus trēs equitum centuriās instituit; dux eōrum dictus est praefectus celerum.

XV. *Scythia*. Herodotus scribit: Terra Scytharum gregibus bona pascua praebet. Est enim plana et herbida plurimaque flumina per eam fluunt. Maximum autem Scythiae flumen est Hister, Is ab occidente venit et Scythiam a Thracia dividit; multis oribus in Pontum Euxinum influit. Ab Histro Scythia late pertinet ad septentriones et ad orientem.

Deklinace čtvrtá; kmeny na u.

13. 1. Ūsus est magister optimus. 2. Ēventus stultōrum magister. 3. Ut magistrātibus lēgēs, ita populō praesunt magistrātūs. 4. Sōlis dēfectiōnēs itēnque lūnae praedicuntur in multōs annōs ab iīs, quī siderum cursūs et mōtūs, numeris persequuntur. 5. Cīrus manū suā plantāvit arborēs. 6. Secundum acum māgnētīcam nautae cursum nāvium dirigunt. 7. Caesar frūstrā monitus est, ut cavēret Īdūs Mārtiās. 8. P. Cornēlius Scīpiō Āfrīcānus excellentēs ingenio virōs domī militiaeque sēcum habuit. 9. Aegyptiī condiēbant mortuōs et eōs domī servābant. 10. Syracūsae duōbus portibus et māgnificis porticibus ōrnatae erant.

> XVI. *De Appio*. Quattuor filios, quinque filias, magnam domum Appius regebat et caecus et senex; intentum enim animum tamquam arcum habebat neque succumbebat senectuti. Tenebat non modo auctoritatem, sed etiam imperium in suos; metuebant servi, verebantur liberi, carum omnes habebant. Vigeat in illa domo patrius mos et disciplina.

Deklinace pátá; kmeny na e.

14. 1. Vulgāre est amicī nōmen, sed rāra fidēs. 2. Diem nox premit, diēs noctem. 3. Tōta hominis vīta quasi ūnus est diēs. 4. Ad orientem sita est Asia, ad merīdiem Āfrica. 5. Multi in rēbus adversis fuērunt cōstantēs, in secundis levēs; difficilius est enim in secundā quam in adversā fortūnā aequam mentem servāre. 6. Diē cōstitutā in iūdicium vēnī. 7. Rem tenē, verba sequentur; rērum enim cōpia verbōrum cōpiam gignit. 8. Spem retinē! Spēs ūna hominem nunquam relinquit.

XVIII. Platonis cenae. Timotheus, clarus homo Athenis et princeps civitatis, cenavit apud Platonem eoque convivio admodum delectatus est. Cum vidisset Platonem postridie, dixit: Vestrae cenae non solum in praesentia, sed etiam postero die iucundae sunt.

0 zvláštnostech ve skloňování.

15. 1. Croesus, Lydiae rēx, ā Cyrō, rēge Persārum, annō DXLVI ante Chr. n. victus et captus est. 2. Iuventis Rōmāna in castris ūsū militiam discēbat. 3. Vulgus ex vērītate pauca, ex opīniōne multa aestimat. 4. Comes aeris aliēni et litium est miseria. 5. Ferrum, aes, aurum, argentum ad ūsum hominum effodiuntur. 6. Crēscentem pecūniam cūra comitātur. 7. In Hannibale fuit māgna indolēs animi.

16. 1. Lacedaemoniī, quī Thermopylārum angustiās occupāverant, insidiis circumventi vim hostium nōn sustinuerunt et omnēs eō locō interfecti sunt. 2. Indūtiae inter Rōmānōs et Carthāginiēnsēs crēbrae fuērunt. 3. Athēniēnsibus cōsulentibus Apollō Delphicus respondit, ut moenibus ligneis sē mūnīrent. 4. In Hispāniā Caesar reliquiās exercitūs Pompēiāni XL diēbus delēvit. 5. Athēnae omnium artium inventricēs fuērunt. 6. Studia litterārum adulēscēntiam alunt, senectūtem oblectant, secundās rēs ōrnant, adversis per fugium ac sōlācium praebent. 7. Dēmōsthenēs primam litteram eius artis, cui studēbat, dīcere nōn potuit, sed hōc impedīmentum nātūrae dīligentiā et industriā superāvit. 8. Est modus in rēbus, sunt certī dēnique finēs. 9. In plērisque rēbus mediocritās optima est.

17. 1. Nihil sine ope divīnā effici potest. 2. Nōn opibus virtūs, sed opēs virtūte parantur. 3. Vīs māgna est in hominum ingeniis. 4. Nōn vīribus aut celeritāte rēs māgnae geruntur, sed

cōnsiliō et auctōritāte. 5 Variās frūgēs terra gignit animālium causā. 6. Bōs in Aegyptō nūminis vice colēbātur; Āpis vocābātur. 7. Lacedaemoniī suā sponte Athēniēnsibus imperiī maritimī principātum concessērunt. 8. Iniussū imperātōris dē statiōne nōn est dēcēdendum. 9. Fās est etiam ab hoste docērī. 10. Templā deōrum violāre etiam veterēs nefās putābant. 11. Primō māne opus aggressus sum. 12. L. Calpurnius Pisō tam integer fuit, ut Frūgī nōminārētur. 13. Macte virtūte et industriā estō!

18. 1. In urbe lūxuriēs creatur, ex lūxuriā existit avāritia, ex avāritiā ērumpit audācia; vīta autem rūstica parsimoniae, diligētiaē, iūstitiāē magistra est. 2. Folia pīnūs acubus sunt similia. 3. Diogenis vāsa erant pōculum et dōlium. 4. Quae interdiū dixerimus, audiverimus, āgerimus, commemorāmus vesperī. 5. Multis locis veterum scrīptōrum temperantia et fortitudō laudantur. 6. Divitēs Rōmānī amoenissima Campāniae loca splendidissimīs villis occupābant. 7. Ioca tua plēna sunt facētiarum. 8. Si felicitāti tuae frēnōs imposueris, facilius eam regēs.

XX. *De Paedareto.* Paedaretus, Lacedaemoniorum dux, cum aliquando delectus non esset in trecentorum numerum, qui summus in civitate erat honoris gradus, hilaris e comitiis discessit. Quod cum vidissent ephōri, revocaverunt eum et interrogaverunt, cur risisset. Gaudeo, inquit, quod civitas trecentos me meliores habet cives.

Skloněni jmen řeckých.

19. 1. Liberī Niobae, quae Lātōnam violāverat, ab Apolline et Diānā necātī sunt. 2. Pūthagorās philosophus discipulis praecipiebāt, ut ad iūs iūrandum rarō accēderent. 3. Cōpiāe dēlectae cum Leōnidā, rēge Lacedaemoniōrum, missae sunt, ut Thermopylās occupārent. 4. Vergilius Aenēam, Rōmānae gentis auctōrem, pulcherrimō carmine cēlebrāvit. 5. Ā Pausaniā, duce Lacedaemoniōrum, Mardonius, rēgis Persārum gener, ad Plataeās cum CC milibus peditum et XX milibus equitum superātus est. 6. Ā Graecis et Persis apud Salamīnem insulam annō CCCCLXXX ante Chr. n. acerrimē pūgnātum est. 7. Cum Epamīnōndās et Pelopidās civitatī praecessent, Thēbae erant caput tōtius Graeciae.

XXII. *De Archia.* Archias, poēta nobilissimus, Antiochiaē natus primum in patria celeriter omnes cives ingenii gloria praecedebat. Postea in ceteris Asiae partibus cunctaque Graecia eius

adventus magnopere celebrabatur. Itaque et Tarentini et Neapolitani civitate eum donaverunt et omnes hospitio dignum putabant. Cum tanta celebritate famae esset iam absentibus notus, Romam venit. Ibi ab excellentissimis viris receptus est.

Stupňování adjektiv.

20. 1. Omnia, quae dixi, sōle ipsō clārīora sunt. 2. Apud Lacedaemoniōs iī, quī amplissimum magistrātum gerēbant, nōminābantur senēs. 3. Persārum rēgēs clārissimi fuērunt Cŷrus et Dārēus. 4. Virtūtis ūberrimum alimentum est honor. 5. Maior est animi voluptās quam corporis. 6. Turpis fuga mortis est omnī morte pēior. 7. Animus est ratiōnis cōpos et particeps, quā nihil ab optimō genitōre melius est prōcreātum. 8. Multa cupientibus dēsunt multa; quō plūra cupiēmus, eō minor ex iis rēbus, quās habēmus, voluptās percipiētur. 9. Quid est māgnificentius quam caelī templum, sōlis, lūnae stellārumque splendor et cursus? 10. Cicero dicit: Iuppiter ā māiōribus nostrīs Optimus Māximus dicitur, et quidem Optinius, id est beneficentissimus, propter beneficia, Māximus propter vim.

21. 1. Prior tempore, potior iūre. 2. Caesar duās legiōnēs in citeriōre Galliā cōscripsit et in interiōrem Galliam misit. 3. Videō meliōra probōque, dēteriōra sequor. 4. Ūltimās terrās peragrāvērunt Pythagorās, Hērodotus, Platō, ut discerent. 5. Nēquissimī hominēs cum Catilinā sē coniūnxērunt, ut rei pūblīcae perniciem parārent. 6. Posteriōrēs cōgitātiōnēs sapientiōrēs esse solent priōribus. 7. Salūs pūblica suprēma lēx est. 8. Extrēmum oppidum Allobrogum proximumque Helvētiōrum finibus erat Genava. 9. Leōnidās suōs ante pūgnam breviter cohortātus est: Prandēte animō fōrtī, Lacedaemoniī! Hodiē apud inferōs cēnābimus. 10. L. Brūtus summam prūdentiam simulātiōne stultitiae tēxit. 11. Extrēmus annī mēnsis ōlim Februārius erat, nunc est December. 12. Caesar imperāvit, ut equitātus novissimum āgmen hostium morārētur; primī āgminis impetum Caesar ipse sustinuit. 13. Is est māximē docilis, quī attentissimē est parātus audire.

XXIV. Mulier et gallina. Mulier quaedam habebat gallinam cotidie unum ovum parientem. Quod autem uno ovo non erat contenta, sed plura cupiebat, gallinam diligentius curare atque alere incepit haec secum cogitans: Iam cotidie gallina pariet plura ova. Sed mulier decepta est. Gallina enim cum largioribus pabulis saginata esset, ne unum quidem ovum cotidie pariebat.

Adverbia.

XXVI. *Leo et vulpes.* Leoni seni vires non suppeditabant, ut victum pararet. Callide autem morbum simulans bestias, quae illum visebant, devorabat. Vulpes etiam appropinquavit. Haec autem caute circumspectans ante speluncau leonem salutavit. Quod cum vidisset leo: Quid, inquit, non intras? Cur male de me, qui tuus rex sum, cogitas? Quid metuis me? Mihi crede: Miserrime me habeo. Tum illa: Vehementer me terrent vestigia ista; omnia enim adversus te spectant, nulla retrorsum.

22. 1. Māiōrēs nostrī suōs agrōs studiōsē colēbant, aliēnōs nōn appetēbant. 2. Nostra in amicōs benevolentia illōrum adversus nōs benevolentiae pariter aequabiliterque dēbet respondēre. 3. Falsō queritur dē nātūra suā genus hūmānum. 4. Crēbrō hominēs māgnopere cupiunt, quod cupere nefās est. 5. Cito arēscit lacrima, praesertim in aliēnis malīs. 6. Pauca nōs certō scire cōnstat. 7. Mors certē ā senectūte nōn potest longē abesse. 8. Multi adulēscentēs facilius in morbum incidunt quam senēs, grāvius aegrōtant, periculōsius cūrantur. 9. Decimae legiōni Caesar propter virtūtem cōnfidēbat māximē. 10. Ā quō plūrimū spērant hominēs, ei potissimum inserviunt. 11. Eōdem diē Pompēius et Caesar ex castrīs exercitūs ēdūcunt, ille clām et noctū, hic palam atque interdū.

Prōnōmina.

Persōnālia, reflexīva, possessīva.

23. 1. Cārīor nōbis est patria quam nōsmet ipsī. 2. Cum praecipitur, ut tībimet ipsī imperēs, hōc praecipitur, ut ratiō tua coērceat temeritātem tuam. 3. Cum Themistoclēs suādēret Athēniēnsibus, ut urbem relinquerent et sē suaeque omnia in finitimās insulās trānsportārent, alii probāvērunt eius cōnsiliū, alii vituperāvērunt. 4. Hamilcar cum in Hispāniam proficiscerētur, ut exercitū praeesset, sēcum dūxit Hannibalem, puerum novem annōrum. 5. Homō superbus semper dē sē loquitur et sibimet ipse noxius est. 6. Crūdēlissima sunt ea bella, quae inter sē gerunt civēs.

XXVII. *De Scipione Nasica et Ennio.* Nasica cum ad poētam Ennium venisset eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset eum domi non esse, sensit illam domini iussu dixisse et illum

intus esse. Non multo post cum ad Nasicam venisset Ennius et eum ab ostio quaereret, exclamavit Nasica se domi non esse. Tum Ennius dixit: Quid, ego non cognosco vocem tuam? Hic Nasica: Homo es impudens! Ego cum te quaererem, ancillae tuae credidi te domi non esse, tu mihi non credis ipsi?

Interrogātīva.

24. 1. Saepe nē ūtile quidem est scīre, quid futūrum sit. 2. Quī sim, ex eō, quem ad tē mīsi, cōgnōscēs. 3. Quisnam est liber? Sapiēns, quī sibi imperat ipse, quem neque paupertās neque mors nec vincula terrent., 4. Cyclōps Ulixem interrogāvit, quis aut quī esset, unde aut quō cōnsiliō in Insulam vēnisset. 5. Nescīs, quantā cum exspectātiōne sim tē auditūrus. 6. Quod malum bellō gravius sit, ignōramus. 7. Quota hōra est? Decima. 8. Homini sunt duae manūs, dextra et sinistra. Utrius operā saepius ūtimur? 9. Quis ēnumerāre potest, quot sint studia hominum?

XXVIII. Dicta memorabilia. Aristippus interroganti, quae potissimum adulescentibus discenda essent: Quae viris, inquit, utilia esse poterunt.

Epictetus interrogatus, quis esset dives, respondit: Cui satis est id, quod habet.

Alexander interrogatus, ubi thesauros suos conderet: Apud amicos, inquit.

Thales cum interrogaretur, quid maxime commune esset hominibus: Spes, inquit; hanc enim etiam illi habent, qui aliud nihil habent.

Indēfīnīta.

25. 1. Māximus apūd Graecōs honōs habēbātur, sī cui victus cotidiānus in cūrīā publicē praebēbātur. 2. Cūrāte, nē qua vitia vestrae nātūrae negligātis! 3. Est aliqua pars sapientiae stultitiam silentiō tegere. 4. Cotidiē aliquid addiscēs senēscō. 5. Quī ingenium suum simulācrum aliquod ingenīi divīni esse intellēxerit, is tantō mūnere divīnō semper dignum aliquid et cogitare et loquī studēbit. 6. Hērēditās est pecūnia, quae morte alicūius ad quempiam pervenit. 7. Fortūna probitatem et industriam neque tribuere neque adimere cuiquam potest. 8. Neque contrā rem publicam neque contrā fidem quicquam amicī causā vir bonus faciet. 9. Ad altiōra quaedam et magnificentiōra nātī sumus. 10. Minimē sibi quisque uōtus est.

11. In causā facilī quīvis potest esse disertus. 12. Praesentem mōnstrat quaelibet herba Deum. 13. Aliī sementem faciunt, aliī metunt.

26. 1. Minus habēō vīrium quam vestrum utervīs. 2. Uterque peccat, et cui omnia placent et cui nihil. 3. Quī sibi id dētrahit, quod alterī dōnat, liberālis est. 4. Omnium societātum nūlla est gravior, nūlla cārrior quam ea, quae cum rē pūblicā est ūnī cuique nostrum. 5. Beneficium, quod quibuslibet tribuitur, nēminī grātum est. 6. Māgna vīs est cōnscientiae et māgna in utramque partem; nihil enim timent, quī nihil commiserunt, et poenam semper metuunt, quī peccāvērunt. 7. Tyrannus neque diligit quemquam neque ab ūllō diligitur. 8. Sī alterutrum est optandum, optō potius indisertam prūdentiam quam stultitiam loquācem.

XXIX. *De Solone.* Croesus, Lydorum rex, cum aliquando in sōlio sederet regali veste indutus, Solonem interrogavit: Vidistine aliquid pulchrius? Gallos, inquit ille, et phasianos et pavones; hi enim naturali colore et pulchritudine fulgent.

> XXX. *Avarus et invidus.* Iuppiter cum quondam animos hominum explorare cuperet, Apollinem in terras demisit. Is primum duos homines obvios habuit; unus erat avarus, alter invidus. Aliquamdiu cum iis collocutus: Ostendite, inquit, quod optatis! Equidem perficiam, quod uterque optaverit; sed quod alter optaverit, alteri donabitur duplum. Ilico avarus: Ego, inquit, nihil opto. Tum invidus: Alterum oculum mihi erue, ut iste ambos amittat.

Dēmōstrātīva.

27. 1. Sē ipsōs omnēs nātūrā diligunt. 2. Idem nōn potest esse diēs saepius, quī semel fuit. 3. Prōnūntiāmus plūrimās poētārum sententiās iisdem verbīs, quibus scriptae sunt. 4. Fortēs adiuvat ipse Deus. 5. Saepe ipsa sibi obstat māgnitūdō. 6. Ex istā vitā discēdimus tamquam ex hospitio. 7. Mirābilēs sunt mōtūs omnium stellārum, imprīmis eārum, quae errantēs vocantur. 8. Cōnscientia ipsa factōrum ēgregiōrum amplissimum virtūtis est praemium.

> XXXII. *De Catone.* Cato dicere solebat: Melius de quibusdam acerbi inimici merentur quam ii amici, qui blandiuntur; illi enim saepe verum dicunt, hi nunquam.

> XXXIII. *De Phocione.* Phocionem Atheniensem nunquam coram aliis aut risisse aut flevisse legimus. Multum eius consilia apud Athenienses valebant. Itaque cum Alexander, rex Macedonum,

naves aliquando ab Atheniensibus postulare, ille a populo interrogatus, quid de ea re sentiret, dixit: Ego et suasi vobis antea et suadeo etiam nunc, ut aut ipsi armis potentiam obtineatis aut in amicitia maneatis potentium.

Relātīva.

28. 1. Graecia, quae fāmā, quae glōriā, quae doctrinā, quae plurimīs artibus, quae etiam imperiō et bellicā laude floruit, parvum quendam locum Eurōpae tenet. 2. Hominēs nōn requirunt ratiōnēs eārum rerum, quās semper vident. 3. Quisquis es, aliquandō pulvis et umbra eris! 4. Quidquid agis, prudenter agās et respice finem! 5. Male vīvit, quisquis nōn vīvit honestē. 6. Sincērum est nisi vās, quodcunque infundis, acēscit. 7. Facultās, quantacunque in tē est, nunquam patriae periculīs dēsīt! 8. Nōn totidem verbīs cotīdiē ūtimur, quot scīmus. 9. Xerxēs in Graeciam profectus est cum tantīs cōpiis, quantās neque antea neque postea habuit quisquam. 10. Nōn, quidquid splendet, aurum est.

> XXXV. *De Alexandro.* Thebani seditionem contra Alexandrum Magnum fecerunt. Hic autem etsi urbem eorum expugnavit atque delevit, tamen non immemor erat pietatis erga deos, sed imperavit, ut aedes deorum servarentur. Idem bello Persico servavit omnia loca, quae diis dedicata erant, idque eo magis est laudandum, quod Persae, cum in Graecia bellum gererent, templa deorum devastaverant atque deleverant.

Numerālia.

Cardinālia, Ordinālia.

XXXVII. *De tertio bello Persico.* Annus ante Chr. n. quadringentesimus octogesimus clade Xerxis insignis est, qui rex tantis copiis praefuit quantis nullus unquam rex praefuerat. Classis enim eius fuit mille et ducentarum navium longarum et terrestres copiae fuerunt septingentorum milium peditum, quadringentorum milium equitum. Navium onerariarum erant duo aut tria milia. Classis communis Graecorum ducentarum sexaginta duarum navium, in quibus centum quadraginta septem Atheniensium erant, primum ad Artemisium promunturium cum classe hostium conflictit. Ipse rex non interfuit illi proelio, nam dux erat copiarum terrestrium.

Inde autem discesserunt classemque ad Salaminem insulam contra Athenas constituerunt. Eo enim discedere coacti erant, quod Leonidas, rex Lacedaemoniorum, qui cum quattuordecim milibus Graecorum Thermopylas occupaverat, una cum trecentis Spartiatis, septingentis Thespiensibus, quadringentis Thebanis ingenti multitudine hostium superatus et necatus erat. Reliquas copias, cum de victoria desperaret, Leonidas domum dimiserat. Tum rex Xerxes ipsas Athenas incendio delevit. Sed ipse brevi tempore ad Salaminem pugna navali victus itemque Mardonius, qui post Xerxis fugam cum ducentis milibus peditum et viginti milibus equitum in Graecia hiemaverat, anno ante Chr. n. quadringentesimo undeoctogesimo pugna Plataensi superatus est.

Distribūtīva. Multiplicātīva. Adverbia numerālia.

29. 1. Sardinia ad orientem patet CLXXXVIII milia passuum, ad occidentem CLXXV milia, ad merīdiem LXXVII, ad septentrionēs CXXV. -2. Q. Horātius Flaccus nātus est Venusiae a. d. VI. Id. Dec. annō sescentēsimo ūndēnōnāgēsīmō U. C. 3. Trōiam ā Graecīs annō ante Chr. n. millesimō centēsīmō octogēsīmō quartō expūgnātā esse legimus. 4. Rōmāui ab Hannibale victi sunt primum ad Ticīnum annō CCXVIII ante Chr. n., iterum ad Trebiam eōdem annō, tertium ad lacum Trasumennum annō CCXVII, quartum ad Cannās CCXVI. , 5. Dīmīdia pars et tertia sunt quīnque partēs. 6. Gāius Caesar quīnās, nōnnunquam septēnās litterās simul dictāvit. 7. Ter terna sunt novēna. 8. Bis sē vincit, quī sē vincit in victōriā. 9. Aliī mēnsēs tricēnōs diēs habent, aliī tricēnōs singulōs, Februārius duodetrīgintā et annō intercalāriō ūndētrīgintā. 10. Cōpiae nostrae ūnīs castrīs tenēbantur, hostium autem binīs aut trīnīs. 11. Britanniam in circuitū viciēs centēna milia passuum habēre Caesar scribit. 12. Quod vērūm, simplex sincērumque est, id est nātūrae hominis aptissimum. 13. Echatana septēmplici mūrō cincta sunt.

O zvláštnostech v časovani.

Verba defectīva.

30. 1. Dīmīdium factī, quī coepit, habet; sapere audē, incipe. 2. Cum Alcibiadēs exercitū praeesse coepisset, Athēniēnsibus neque terrā neque marī hostēs parēs esse potuerunt. 3. Meminerimus

etiam adversus infimōs iūstitiam esse servandam. 4. Saepe tē hortābar, ut et hominem tē et virum esse meminissēs. 5. Hannibal Rōmānōs vehementissimē ōderat. 6. Xerxēs bellum ā patre adversus Graecōs coeptum gessit. 7. Quod fuit dūrum pātī, meminisse dulce est. 8. Ōderunt hilarem tristēs, tristemque iocōsī. 9. Aequam mentō rēbus in arduīs servāre mentem!

31. 1. Omnis ōrātiō cōnficitur ē verbīs. 2. Male sē rēs habet, cum, quod virtūte effici dēbet, id efficitur pecūniā. 3. Nēmō nāscitur sapiēns, sed fit. 4. Omnia, quae secundum nātūram fiunt, bona habēmus. 5. Solō versibus glōriātur sē cotidiē aliquid addiscentem senem fierī. 6. Cicerō vigilantīā suā coniūratiōnem Catilīnae patefēcit. 7. Apud Germānōs latrōcinia, quae extrā finēs fiēbant, nūllam habēbant infāmiam. 8. Fac, ut perficiās, quod semel coepistī! 9. Dārēus hinnitū equi rēx Persārum factus est.

32. 1. Assiduē labōrā, puer; nam adhūc, ut aiunt, tua messis est in herbā. 2. Virtūs, virtūs, inquam, et conciliat amicitias et cōservat. 3. Zenō interrogātus, quī esset amicus: Alter, inquit, ego. 4. Veterēs Rōmānī omnibus rēbus, quās actūrī erant, prae-fābantur: Quod bonum, faustum, fēlix fortunātumque sit. 5. Imperātor Claudius prōelāmantibus gladiātōribus: Avē, imperātor, moritūrī tē salūtant! respondit: Avēte vōs! 6. Rōmānī epistulās concūdēbant hīs atque tālibus verbīs: Valē; cūrā, ut valeās; mē diligēs et valēbis; valē et salvē. 7. Fortēs fortuna; quā rē conāre, quaesō.

Verba impersōnālia.

33. 1. Nōn semper id facere decet, quod libet. 2. Non licet suī commodī causā alterī nocēre. 3. Quidquid nōn licet, nefās putāre dēbēmus. 4. Xenocratēs cum interrogārētur, cūr semper fere silēret: Quia, inquit, aliquandō mē paenituit dīxisse, tacuisse nunquam. 5. Lēgēs brevēs esse oportet, ut etiam ab imperītīs teneantur. 6. Pudeat tē negligentiae tuae! 7. Appāret nōs ad agendum esse nātōs. 8. Nōn interest, quam diū victūrus sis, sed quam bene vivās.

Anōmala.

XXXVIII. *Iuppiter et equus.* Equus aliquando Iovi: Pater, inquit, Optime Maxime, quamquam robore et pulchritudine in numero animalium insignium sum, membra tamen mea noui sunt per-

fecta. Collum, si longius esset, esset pulchrius, si crura tenuiora essent, essem celerior, si pectus latius esset, possem esse robustior. Utinam tale sit corpus meum, talia sint membra mea! Tu autem, ut semper fuisti magnae benignitatis, ita nunc eris benignus. Tum Iuppiter: Ut contentus sis, inquit, natura tua, collum esto longius, pectus latius, crura sunt tenuiora. Iamque equus habuit, quae rogaverat. Erat autem camelus.

XXXIX. Theophrastus. Theophrastus cuidam in convivio prorsus tacenti: Si stultus es, inquit, facis sapienter, si sapiens, stulte.

34. 1. Quod male fers, assuesce ferre; ferēs bene. Multa tempore leniuntur. 2. Fert hominum nātūra, ut fortunam adversam facilius ferant quam secundam. 3. Leve fit, quod bene fertur, onus. 4. Sōcratēs, cum māgna vīs aurī argentīque ferrētur in pompā: Quam multa nōn dēsiderō! inquit. 5. Fer patienter onus, fac sapienter opus! 6. Perfer et obdūra; multō graviōra tulisti! 7. Hippiās, Pisistratī filius, in Marathōniā pūgnā cecidit arma ferēs contrā patriam. 8. Quae ferre possumus, nōbīs ferenda sunt. 9. Xerxēs māximis post hominum memoriā exercitibus terrā marīque bellum intulit Graeciae. 10. Bene est, cui Deus obtulit parcā, quod satis est, manū.

XLI. Canis avidus. Canis cum trans flumen carnem ferret, in speculo aquae simulacrum suum vidit. Aliam praedam ab alio cane ferri putans eripere conatus est. Sed decepta est aviditas; nam cibum quem tenebat ore, dimisit neque potuit consequi, quem petebat.

35. 1. Sī vīs pacem, parā bellum! 2. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdin. 3. Vērum invenire volumus. 4. Sī avaritiam tollere vultis, māter eius tollenda est lūxuria. 5. Hominēs libenter id, quod volunt, crēdunt. 6. Impellimur ā nātūrā, ut prōdesse velimus quam plurimīs. 7. Nōlī turbare circulos meos! 8. Nōlite id velle, quod fieri nōn potest! 9. Omnēs volunt beatē vivere, sed nōlunt facere, quod vīta beāta postulat. 10. Plēriūque emendāre mālunt aliōs quam sē ipsōs. 11. Medicō diligentī nōn solum morbus eius, quem sārāre volet, sed etiam cōsuētūdō et nātūra corporis cōgnōscenda est. 12. Māiōrēs nostrī armīs quam verbīs dēcertāre mālēbant. 13. Multi cum obesse vellent, prōfuerunt. 14. Nōlī mē tangere!

XLII. De Themistocle. Memoria in Themistocle singularis fuit. Haerebant in animo, quaecunque audiverat aut viderat. Cum ei

Simonides artem memoriae polliceretur: Oblivionis, inquit, malle; nam meminī etiam, quae nolo, oblivisci non possum, quae volo.

De Anaxagora. Anaxagoras, cum eum Lampsaci morientem interrogarent amici, velletne Clazomenas in patriam afferri, dixit: Nihil necesse est; undique enim ad inferos eadem via est.

De P. Scipione Africano. Africano illi maiori coronam in convivio ad caput accommodanti, cum ea saepius rumperetur, unus ex convivis: Noli mirari, inquit, si non convenit, caput enim magnum est.

36. 1. Quī ē nuce nucleum esse vult, frangit nucem. 2. Aegritūdō lacerat, exest animum plānēque cōficit. 3. Esse oportet, ut vivās, nōn vivere, ut edās. 4. Multis hominibus māxima cūra fuit, quid essent, quid biberent. 5. Cum pulli nōn ederent frūgēs, P. Claudius Pulcher cōsul ait: Vel bibant! et pullōs in Tiberim praecipitāvīt.

37. 1. Bis dat, quī cito dat. 2. Quod mūnus rei pūblicaē māius meliusque dare possumus, quam sī docēmus et erūdīmus iuventūtem? 3. Dī meliōra dent! 4. Ā nātūrā hēstiīs sēnsus datus est. 5. Adūlatiō multōs etiam bonōs pessum dedit. 6. Cum ā Pyrrhō perfuga senātū esset pollicitus sē venēnum rēgī datūrum et eum necātūrum esse, senātus et C. Fabricius perfugam Pyrrhō dedit.

XLIV. *De Socrate.* Socrates laudabat has veteris cuiusdam poētae precēs: O Iuppiter, ea, quae bona sunt, da nobis orantibus et non orantibus; quae vero mala sunt, ea etiam orantibus nobis nega!

38. 1. Discite puerī! Eunt a nūi mōre fluentis aquae. 2. Eāmus, amici, quō nōs fata vocant! 3. Ōrāculum ambiguum: Ībis, redibis-nōn-moriēris in bellō. 4. Ī in malam rem! 5. Epaminōndās primus in proelium ibat, ūltimus discōdēbat. 6. Cicerōnī in patriam redeuntī obviam ierunt Rōmānī. 7. Fīat iūstītia, pereat mundus! 8. Sōcratēs septuāgintā annōs nātūs mortem obiit. 9. Annō ante Chr. n. quīnquāgēsīmō tertiō Caesarem flūmen Rhēnum trānsisse legimus. 10. Themistoclē s quaerēbat angustias, nē multītūdine Persarū circumīrētur. 11. Ego mirārī satis nōn queō, unde sit tam insolēns domesticarū rerū fastīdium. 12. Miserandī sunt īi, quī etiam ab amicis vērū audire nequeunt. 13. Mūrōs tur-rēsque urbis Tyrī mare ambiēbat.

XLVI. *De Sp. Carviliō.* Sp. Carvilius graviter claudicabat e vulnere, quod ob rem publicam acceperat. Cum ob eam causam

nollet in publicum prodire, mater dixit: Ne te pudeat in publicum prodire, mi Spuri! Quotiescunque enim gradum facies, totiens tibi tua fortitudo veniet in mentem.

Základní tvary slovesné.

Konjugace prvá; kmeny na a.

39. 1. Imperátor fortēs militēs laudāvit, ignāvōs increpuit. 2. Duae semper cohortēs prō castris excubuerunt. 3. Scīpiō māior, quod Āfricam domuerat, Āfricānus est appellatus. 4. Nimia audācia etiam fortissimōs virōs saepe nimiīs periculis implicuit. 5. Alexander Māgnus nodum Gordiī, quem nēmō solvere potuerat, gladiō dissecuit tōtamque Asiam perdomuit. 6. Cum tuba sonuisset, gladii micuerunt, arma crepuerunt atque omnibus in partibus militēs Romānī in hostem summā vī impetum fecerunt. 7. Etiam hieme nōnunquam tonuit.

40. 1. Nihil sine māgnō labōre vita dedit hominibus. 2. Ancus Mārcius, quartus rēx Rōmānōrum, cum Latinōs armīs domisset, urbem amplificāvit novisque moenibus circumdedit. 3. Vix dici potest, quot quantisque periculis vīta hūmāna circumdata sit. 4. Stant montēs eōdem locō, quō steterunt ante multa saecula. 5. Diogenēs interroganti cuiādam, quōnam modō optimē inimicum ulciscerētur: Sī tē ipsum, inquit, probum atque honestum praestiteris. 6. Prīncipiīs obstā! 7. Cotidiē interrogā animum tuum: Quod malum hodiē sāvāvistī? Cui vitiō obstititī? 8. Thalēs dixit ex aquā cōnstāre omnia. 9. Antiquōs multum ad sānitātem iūvit, quod cotidiē fere corpora lavērent et oleō fricuērent. 10. Rōmānī cotidiē nōn semel, sed saepius lavābantur, nēmō nisi lautus ad cēnam veniēbat.

Konjugace druhá; kmeny na e.

41. 1. P. Cornēlius Scīpiō duās urbēs imperiō Rōmānō infestissimās, Carthāginem et Numantiam, delēvit. 2. Sub Tiberiō necāta est Fūfii Geminī māter, quod mortem filiī deflēverat. 3. Multī urbēs, populōs, paucī sē in potestāte habuerunt. 4. Multa feci, ut potuī, nōn ut dēbuī et voluī. 5. Agēsilāus, cum Epamīnōndās Spartam oppugnāret essetque sine mūrīs oppidum, summum

sē imperātōrem praebuit. 7. Augustus ā primā aetāte et cupidē et labōriōsissime in ēloquentiā sē exercuit. 8. Omnēs antiquae gentēs rēgibus pārūrunt.

42. 1. Voluptāte virtūs saepe caret, nunquam indiget. 2. Rosa recēns procul, sicca propius olet. 3. Multa saecula vigit Pŷthagorēdrum nōmen. 4. Deus omnibus bonīs mundum explēvit, nihil malī admiscuit. 5. Violēta imperia nēmō continuit diū; moderāta dūrānt. 6. Rēgulī cōnsiliō captivī retenti sunt; ipse Carthāginem rediit, neque cāritās patriae eum retinuit neque suōrum. 7. Multa mē docuit ūsus, quī est magister omnium rērum māximē ēgregius. 8. In aēneō taurō Phalaridis, tyrannī Agrigentīnī, damnātōs ignī tōstōs esse legimus. 9. Annō ante Ch. n. CCCCLXIII cēnsa sunt civium capita centum quattuor mīlia septingenta quattuordecim.

43. 1. Epamīnōndae ēloquentia māximē ēlūxit Spartaē ante pūgnam Leuctricam. 2. L. Iūnium Brūtum matrōnae annum ut patrem lūxērunt. 3. Persae sagittās in hostēs torsērunt. 4. Servō P. Clōdīi, quem ille miserat, ut C. Pompēium interficeret, sīca dē manibus extorta est. 5. Omnia, quibus primīs annīs vitāe indulsimus, illa diū dūrānt et in animīs haerent. 6. Horātius Cocles, quamquam in scūtō multa tēla Etruscōrum haeserant, tamen vim hostium sustinuit. 7. Omnis voluptās, cuiusque arrisit, nocet. 8. Themistoclēns suāsīt Athēniēnsibus, ut numerum nāvium augērent. 9. Bonī civēs semper ea, quae lēges inssērunt, faciunt vitantque ea, quae vetūrunt. 10. Sī tacuissēs, philosophus mānsissēs.

44. 1. Cum loquerēris, omnēs ex ore tuō pependērunt. 2. Dionysiī filiae patris barbā et capillum totondērunt. 3. Sessum it praetor. 4. Nēmō antiquis temporibus apud Rōmānōs māiōrēs dīvitiās possēdit quam Crassus. 5. Caesar omnia, quae ad ūsum nāvium necessāria erant, prōvidit. 6. M. Minūcius Rūfus, magister equitum Q. Fabiī Cunctātōris, cum insidiās Hannibalis parum cāvisset, ab hōc in angustiis obsessus est. 7. Augustus litterīs et artibus plurimum fāvit. 8. Miltiadis auctōritāte commōtī Athēniēnsēs in campō Marathōniō pūgnāvērunt et Persās superāvērunt. 9. Multa deōrum templa sunt publicē vōta et dēdicāta. 10. Hannibal tria mīlia passuum ab urbe Rōmā castra admōvit.

< XLVIII. *De Alcibiade.* Alcibiades puer in palaestra ab adversario ita comprehensus, ut nesciret, quo modo se solveret, illius manum momordit. Qui cum diceret: Mordes sicut canes, respondit Alcibiades: Nequaquam, sed ut leones.

XLIX. *De Caninio.* C. Caninius Rebilus anno ab U. C. septingentesimo decimo pridie K. Ian. consul creatus nonnullas tantum horas magistratum gessit. De quo Cicero iocose scribit ad familiarem quendam: Caninio consule scito neminem prandisse. Nihil tamen eo consule mali factum esse. Fuit enim mirificae vigilantiae; suo toto consulatu somnum non vidit.

L. *De Diogene.* Diogenes cuidam interroganti, quamquam hora prandere oporteret, respondit: Si quis dives est, tum quando vult, si pauper, tum quando potest. — Idem cum videret Megarensium liberos nullis bonis artibus erudiri, quamquam pecorum iis maxima fuit cura, ait malle se Megarensis alicuius arietem esse quam filium.

Konjugace třetí; kmeny souhláskové nebo na u.

45. 1. Rómulum. cum exercitum in campō Mārtiō recēnsēret. 2. Senectūs citius obrēpsit, quam putāveram. 3. Phidiās, artifex clārissimus, pulcherrimās statuās sculpsit. 4. Nātūra cōgnitiōnem Deī in mentibus hominū inculpsit. 5. Quaedam bēstiae serpentēs, quaedam gradientēs ad pāstum accēdunt. 6. Iulia, filia C. Iulii Caesaris, Pompēiō nūpsit. 7. In tumultū captae urbis Syracūsarū Archimēdēs intentus fōrmis, quās in pulvere dēscripserat, ā milite necātus est.

46. 1. Philosophus quīdam auditōri interroganti, ubi esset Deus, respondit: Dīe prius, ubi Deus nōn sit! 2. In dissēnsiōne nūlla salūs cōspicitur. 3. Omnis virtūs nōs ad sē allicit. 4. Pretiōsae erant vestēs Tyriō ostrō tinctae. 5. Hannibal cum Rōmānis saepissimē cōflūxit eōsque prōfligāvit. 6. Thēbanōrum glōria nāta et extincta est cum Epaminōndā. 7. Eōdem tempore, quō Apellēs clārissimās tabulās pinxit, Lysippus ex aere fluxit simulācra. 8. Militēs pila miserunt celeriterque, ut erat imperātum ā Caesare, gladiōs strinxērunt. 9. Populus cum audivisset in theātrō Vergiliū versūs, surrēxit ūniversus et forte praesentem spectantemque Vergiliū venerātus est quasi Augustum. 10. L. Quīnctius Cincinnātus dictātor dictus imperāvit, ut Rōmāni armāti cum cibāriis coctis in Campō Mārtiō convenirent.

47. 1. Tempore bellī Pūnici secūdi tantōs terrae mōtūs in Liguribus, in Galliā, in multīs insulis fuisse legimus, ut flūmina in contrāriās partēs fluxerint. 2. Nāvem et aedificiū idem dē-

strūxit facillimē, quī cōstrūxit. 3. Hostēs cōpiās ē castris ēdūxerunt et aciem iustrūxerunt. 4. Achillēs corpus Hectoris ad currum reli-gāvit et trāxit circā mūrōs Trōiae. 5. Camillum triumphantem albi equī per urbem vexerunt. 6. Spērat adulēscēns diū sē victūrum esse, quod spērāre senex nōn potest. 7. Stellārum plūrimae sunt fixae, paucae eriantēs. +8. Nerō ā senātū hostis patriae iūdicātus ipse sē gladiō trānsfixit. 9. C. Iūlius Caesar advectus in eum locum, in quō praedōnēs erant, partem classis fugāvit, partem mersit. 10. Deus sparsit animōs in corpora hūmāna. 11. Maiōrem laudem habuit, qui dissipāta connexuit, quam quī connexa disiūxit.

48. 1. Herculēs in Ōssā monte suā voluntāte combūstus et Iovis iussū ad deōs receptus est. 2. Duōs Scīpiōnēs fortissimōs et optimōs virōs, in Hispāniā Carthāginiēnsēs oppresserunt. 3. Dēmosthenēs interrogātus, quō modō orātor factus esset, respondit: Plūs oleī quam vinī consūpsī. 4. Thrasybūlus contemptus est ā tyrannīs. 5. Mūsculus aliquandō, ut est in fabulis, ad leōnem captum arrepsit et laqueōs perrōsit. 6. Vade mēcum! 7. Thēseus Ariadnae auxiliō ē labyrinthō ēvāsīt. 8. Xerxēs, rēx Persarū, cum māximīs cōpiīs in Eurōpam invāsīt. 9. Cum classis Athēniēnsium ad Syrācūsās victa esset, opēs illōrum concussae sunt. 10. In amphitheātrō plausum est gladiātōribus, in theātrō histriōnibus. 11. Cum Persae apud Thermopylās per sēmitam circā montem circumducti essent, Lacedaemoniī crīnēs cōmpsērunt atque cōmpti in pūgnam ducti sunt.

< LII. *De Epaminonda.* Epaminondas unam habebat chlamydem. Itaque quotiens eam miserat ad fullonem, ipse interea cogebatur se continere domi. In hoc statu vero cum ei Persarum rex magnam vim auri misisset, noluit accipere. Et celsiore sane animo fuit is, qui aurum recusavit, quam qui misit.

49. 1. Primum bellum civile inter Rōmānōs ambitōne Sullae et Marii mōtum est, quī summōs in civitate honōrēs simul petivērunt. 2. Multī bella saepe quaesivērunt propter glōriae cupiditatem. 3. Rōmāni ab arātrō arcessivērunt Cincinnātum, ut dictātor esset. 4. Apud Trebiam Poeni Hannibalis iussū fugam capessivērunt, ut Rōmāni in insidiās inducerentur. 5. Iūstitiae primum mūnus est, nē cui quis noceat nisi lacessitus iniuriā. 6. Pausaniās cum Xerxe affinitate coniungī cupivit. 7. Dum virēs annique sinunt, tolerāte labōrēs! 8. Poetae Achillis uōmen nunquam desiērunt celebrāre. 9. Tēla, quae Herculēs Philoctetae dōnavit, venenōsō sanguine hy-

drae Lernaeae oblita erant. 10. Arborēs serit sēdulus agricola, quārum frūctūs ipse nunquam aspiciet; alii enim arborum, quās ille sēvit, frūctūs carpent. 11. Pūgnā Marathōniā nihil adhūc est nōbilius; nūlla enim unquam tam exigua manus tantās opēs prostrāvit. 12. Bellō Pūnicō secundō Hannibal Italiae opēs contrivit.

50. 1. Athēnis nāta et alta est ēloquentia. 2. Ut agrī nōn omnēs frūgiferī sunt, quī coluntur, sic animī nōn omnēs culti frūctum ferunt. 3. Hominēs multa, quae diū occulta erant, arte ingeniūque aciē ēlicuērunt. 4. Athēniēsēs, cum adventus Persārum nūntiātus esset, Apollinem cōnsuluērunt atque iis respōnsum est, ut moenibus ligneis sē mūnirent. 5. Sōcratem suprēmō vitae diē multa dē immortalitate animī disseruisse Platō scripsit. 6. Cum Corinthus capta esset, militēs Rōmānī immēnsam cōpiam signōrum, tabulārum, vestium rapuērunt aut incendiō dēlēvērunt. 7. Aurēā aetate terra ipsa genuit omnia; nunc vērō ea tantum gignit, quae hominēs sēvērunt. 8. Hannibal secundō bellō Pūnicō ad tertium lapidem ab urbe castra posuit. 9. Annō LXXIX post Chr. nātum ēruptiōne Vesuviī tōta regiō circum hunc montem tenebris dēnsis occulta et longē latēque cineribus ac lapidibus cōstrata est; mōns tremuit et flammās ēvomuit. 10. Nisi Carthāginiēsēs Hannibalem dēseruissent, hic viribus Rōmānōrum nōn succubisset. 11. Cum Vēi expūgnāti essent, tōta urbs clamōribus plōrantium strepuit, fremuērunt virī, mulierēs genuērunt.

> **LIV. Cleobis et Biton.** Cleobis et Biton, Argivae sacerdotis filii, propter pietatem erga matrem praedicantur. Cum enim ad sollemne sacrificium curru vehi ius esset satis longe ab oppido ad fanum morarenturque iumenta, iuvenes illi vestem posuerunt et, cum corpora oleo perunxissent, ad iugum accesserunt. Ita Cydippa, Iunonis sacerdos, advecta est in fanum, eum currus esset ductus a filiis. Quo cum venisset, precata est a dea, ut illis praemium tribueret pro pietate, quod esset optimum homini. Cum deinde adulescentes cum matre epulati essent, dormiverunt; mane inventi sunt mortui.

> **LV. De Aristippo.** Aristippus cum aliquando Dionysium imploravisset amici causa atque ille preces repudiavisset, prostratus coepit amplecti pedes regis et rem impetravit. Quod factum cum quidam reprehenderent: Non ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysius, qui aures habet in pedibus.

< **LVI. De C. Iulio Caesare.** C. Iulius Caesar cum exercitu Ru-

biconem flumen transiturus paulum ad hoc flumen constitit et reputans, quantam rem susciperet, conversus ad proximos dixit: **E**tiam nunc redire possumus; si autem pontem transierimus, omnia armis agenda erunt. Postremo autem: **I**acta alea esto! exclamans exercitum traduxit.

51. 1. Rōmānī cum Carthāginiēnsibus foedus pepigērunt, ut eōsdem hostēs et amīcōs habērent. 2. Sānāvisti mē, amīce, epistulā tuā, cum mē ista ignōminia pupugisset. 3. Periclī contigit, ut per annōs XXXII populum mōbilissimum et in princīpēs suspiciōsissimum quasi rēgiā potestāte regeret. 4. Sī quis ad nōs supplicēs manūs tetenderit, eī subveniāmus! 5. Themistoclē̄s cum Aristīde dē princīpātū contendit. 6. Quī voluptātēs suās domuit temperantiā, multō māiōrem glōriam peperit, quam quī hostem vicit. 7. Quīntili Vāre, legiōnēs redde! 8. Parentēs amāre debēmus, quod ab iis nōbīs vita, patrimōnium, libertās, patria trādita est. 9. Dux hostēs captōs sub corōna vēdidit. 10. Quam diū Hannibal in Italiā fuit, nēmō eī in campō restitit, nēmō adversus eum post Cannēusem pūgnam in campō castra posuit. 11. Nunquam Agēsilaus dēstitit, quibuscunq̄e rēbus potuit, patriam invāre.

52. 1. Cum Pelopidās eiusque socii populum ad arma et libertātem vocāvissent, nōn solum quī in urbe erant, sed etiam undique ex agrīs concurrerunt, praesidium ex arce pepulērunt, patriam liberāvērunt. 2. Cum Fabiī ā castellō ad Tiberim sitō, ut pecora Vēientium raperent, dēcucurrissent, Vēientēs in eōs impetum fēcērunt et ad unum omnēs occidērunt. 3. Carthāginiēnsēs post bellum Pūnicum primum tria milia talentum populō Rōmānō pendērunt. 4. Lacedaemoniī Agim rēgem, quod nunquam antea apud eōs acciderat, occidērunt. 5. Tarquinius Priscus Sabīnōs cum ā moenibus urbis reppulisset, equitātū fugāvit. 6. Cito saepe omnia ē laetitīā et voluptāte ad lūctum et lacrimās recidērunt. 7. Arma rēgis Viridōmārī, quī in certāmine cum Marcellō occiderat, in templō Iovis Feretrii suspēsa sunt. 8. Cīmōn nōn fefellit iūdicium eōrum, ā quibus dux belli erat creatus. 9. Trigintā tyrannū plurimōs Athēniēnsēs, quibus in bellō pepercerat fortūna, partim expulērunt, partim occidērunt. 10. Catō scribit priscōs Rōmānōs in epulis cecinisse ad tibiā clarōrum virōrum laudēs atque virtūtēs. 11. Dārēus cum in fugā aquam turbidam bibisset, negāvit sē unquam bibisse iūcundius; nunquam videlicet sitiēns biberat.

> **LVIII.** *Oleum et operam perdidit.* Augusto aliquando occurrit

homo quidam corvum tenens, quem haec dicere docuerat: Ave, Caesar, victor, imperator! Miseratus Caesar avem viginti milibus nummum emit. Hoc exemplo sutor quidam pauper impulsus est, ut corvum suum institueret ad eandem salutationem. In hac autem re, quod corvum indocilem esse putabat, saepissime exclamabat: Oleum et operam perdidit! Tandem cum corvo ad Augustum venit. Qui cum audisset corvi salutationem: Satis, inquit, habeo talium salutatorum. Tum corvus addidit: Oleum et operam perdidit! Risit Augustus magnoque pretio corvum emit.

53. 1. Phaëthōn optāvit, ut in currum patris tollerētur; sublātus est atque ictū fulminis dēflagravit. 2. Illa vōx: Cīvis Rōmānus sum, saepe multīs opem inter barbarōs tulit. 3. Homīnēs hōc ūnō plūrimū ā bēstiīs differunt, quod ratiōnem habent ā nātūrā datam. 4. Vīribus meis frētus māius onus sustulī, quam nunc ferre possum. 5. Diō, quī ā Dionysiō, tyrannō Syracūsānōrum, expulsus erat, quingentīs longīs nāvibus, decem equitum centumque peditum milibus tyrannī imperium facile perculit; nam post diem tertium, quō Siciliām attigerat, Syracūsās occupāvit. 6. Cicerō cōnsul vigilantīā suā rettudit nefāria Catilīnae tēla. 7. Duo pontēs, quōs Xerxēs in Hellēspontō fēcerat et tempestās resciderat, ā Phoenīcibus sunt refectī. 8. Philippus, rēx Macedonum, mūneribus portās urbium diffidit.

54. 1. Brevis ā nātūra nobis vīta data est, sed memoria bene peractae vitae est sempiterna. 2. Caesar Galliam brevī subēgit et in potestātem Rōmānōrum redēgit. 3. Lūxuriōsī et prōdigī iam māximās rēs comēdērunt. 4. Sperne voluptātēs! Nocet ēmpta dōlōre voluptās. 5. Sabināe mulierēs infēstās aciēs virōrum dirēmērunt. 6. Mithridātēs, rēx Pontī, fugiēns māximam vim aurī atque argentī pulcherrimārumque rērum omnium, quās et ā māioribus accēperat et ipse bellō ex tōtā Asiā diripuerat, in Pontō reliquit. 7. Cicerō nefāria cōnsilia Catilīnae in senātū patēfecit. 8. Mēdēa, quae cum Iāsōne ex patriā fugiēns frātre interfēcerat eiusque membra in mari disiēcerat, effūgit, cum pater membra disiecta colligeret. 9. Scīpiō ōrnāmenta, quae Carthāginiēnsēs ex urbibus Siciliae collēgerant, reddidit, cum opēs Carthāginiēnsium frēgisset eōrumque urbem delēvisset. 10. Rōmānī cum annō IX post Chr. n. in interiōrem Germāniam irrūpissent, dēceptī, fūsi, ad ūnum omēs interfectī sunt. 11. Pandarus Minervae iussū in Menelāum arcum tetendit, ut foedus inter Graecōs et Trōiānōs ictum

rumperet. 12. Mater mō dilēxit ex omnibus plūrimum. 13. Duae omniū civitatēs Caesarī obsidēs mīserunt, reliquae neglēxērunt. 14. Caesar cum intellēxisset hostibus nocērī nōn posse, classem exspectāvit.

LX. De Cn. Marcio Coriolano. Exercitus Romanorum anno a. Chr. n. CCCXCIII Volscos fudit fugavitque, in urbem Longulam pepulit, eam obsedit et cepit, deinde magna vi Coriolos oppugnavit. Erat tum in castris Cn. Marcius quidam, adulescens fortissimus. Is forte erat in statione; Volsci subito in exercitum Romanum, qui Coriolos obsidebat, impetum fecerunt eodemque tempore oppidani eruperunt. Tum Marcius cum delecta manu non modo impetum erumpentium hostium retudit, sed per patentem portam irrupit, magnam caedem in urbe fecit ignemque in aedificia muro proxima iniecit. Inde oppidani magnum clamorem sustulerunt, qui Romanis animum auxit, Volscos terruit, quasi iam capta esset urbs, cui succurrerant. Ita Volsci fusi sunt, Corioli capti, Marcius autem propter virtutem appellatus est Coriolanus.

LXI. Alexander et Corinthii. Corinthii Alexandrum civitate sua donaverunt. Cum risisset hoc officii genus, unus ex legatis: Nulli, inquit, civitatem unquam dedimus alii quam tibi et Herculi. Libens accepit Alexander honorem.

55. 1. Nerō, crudēlissimus Rōmānōrum imperātor, ut flāgrantis Trōiae habēret spectāculum, Rōmam incendit. 2. Cum Marcellus Syracūsās summā vī oppugnāret, Archimēdēs patriam mīrificis māchinis diū dēfendit. 3. Rōmānī in primō proeliō nāvālī cum Poenīs factō in nāvēs hostium, quās manibus ferreīs comprehenderant, dēscendērunt et quasi proeliō terrestri pugnāvērunt. 4. Epaminōndās cum audīvisset vicisse Boeōtiōs, hastam, quā transfixus erat, ēvellit et mortuus est. 5. Avāritiā et lūxuriā omnia magna imperia ēversa sunt. 6. Croesus hostium rēgnum sē esse perversū putāvit, perversit autem suum. 7. Ab Aristotele animadversum est grūēs loca calidiōra petentēs triangulī efficere fōrmam. 8. Ariovistus, rōx Germānōrum, in finibus Gallōrum cōnsēdit.

56. 1. Dēianīra Herculi vestem sanguine Centaurī tinctam induit. 2. Scipiō Afrīcānus, lēgis agrāriāe adversārius, repugnāntiam suam morte luit. 3. Cicerō Verrem māximōrum scelerum coarguit. 4. Themistoclēs mūrōs Athēniēnsium, quōs Persae diruerant, restituit. 5. Sōcratēs, quī iuventūtem et vitā et verbis ad bonās artes

virtūtemque acuerat, ab ingratis civibus morte multatus est. 6. Cum Cleombrotus tenerē cum Epaninōndā cōnfixisset, Lacedaemoniorum opēs corruerunt. 7. P. Decius pro patriā diis sē devōvit et in mediam aciem Latinorum irruit. 8. Fēriae Latīnae in memoriam foederis Latīni institutae sunt a Tarquiniō. 9. Cōsilia nostra, ut in pāce semper congruerunt, sic in bellō congruunt. 10. Iuppiter omnipotēns adnuit et tōtum Olympum nūtū tremefecit. 11. Exspectabō ea, quae pollicēris, et erunt mihi grāta, si solveris.

LXIII. De Furio Cretino. Furius quidam Cretinus civis Romanus cum ex parvo agello multo largiores fructus haberet quam ex amplissimis vicini. in magnam eorum incidit invidiam. Accusatus est igitur ab iis, tamquam si tantam frugum copiam sibi comparavisset beneficiis, et in ins vocatus. Itaque omnem familiam suam bene curatam et vestitam secum in forum adduxit. omnia praeterea instrumenta rustica, ferramenta egregia, boves denique saturos. Quae cum monstravisset: Haec, inquit, Quirites, sunt beneficia mea; sed habeo etiam alia, quae non possum vobis monstrare aut in forum adducere: lucubrationes vigiliasque et sudores. Quae cum dixisset, omnium sententiis est absolutus.

Verba incohātiva.

57. 1. E metū nostrō hostium audācia crēscit. 2. Audendō atque agendō rēs pūblica Rōmāna crēvit. 3. Deus omnia nōvit. 4. Rōmānī condiciōnēs Pyrrhī sprēverunt, quod ea, quae popōscerat. contrā libertātem populi Rōmānī fuerant. 5. Nulla māgna civitās quiescere potest. 6. Rōmānōrum ducēs mare ingredientēs immolāre hostiam fluctibus cōsueverunt. 7. Fuit suspiciō Themistoclem venēnō sibi cōscivisse mortem. 8. Nullius unquam periculī terrōribus ab officiō dēsciscam. 9. Graecām linguam M. Catōnem in senectūte didicisse legimus. 10. Rōmulus et Remus cum adolēvissent, et corporis viribus et animi ceterōs superābant. 11. Omnem crēde diem tibi diluxisse suprēmum. 12. Solō dixit: Multa cotidiē addiscēns senescō. 13. Bellō civīli eloquentia conticuit subitō et obmutuit. 14. Prīncipiis obstā! Sērō medicīna parātur, cum mala per longā convaluēre morās.

LXV. De libris Sibyllinis. Ad Tarquinium, regem Romanorum, aut Priscum aut Superbum, aliquando Sibylla accessit eumque

rogavit, ut oraculorum libros novem emeret. Cum rex ex ea quaereret, quantam pecuniam posceret, Sibylla tantum poposcit, ut Tarquinius eam vesanam putans derideret. Tum illa tres libros ex novem combussit et regem admonuit, ut reliquos sex eodem pretio emeret. Rex autem multo magis illam derisit. Tum Sibylla cum tres alios libros combussisset, placide regem rogavit, ut tres reliquos eodem pretio emeret. Iam Tarquinius constantia Sibyllae permotus tres reliquos non minore pretio emit, quam quod illa pro omnibus poposcerat. Deinde Sibylla discessit neque unquam apparuit.

< **LXVI.** *Diogenes et Alexander.* Alexander cum esset Corinthi, ad Diogenem profectus est, ut eum cognosceret; invenit eum sub divo apicantem. Comiter eum salutatur Alexander et hortatur, ut aliquid sibi expetatur. At Diogenes: Hoc unum te rogo, ut a sole paulisper recedas. Obstupuit Alexander et virum omnia contemnentem admirans dixit: Nisi Alexander essem, sanè Diogenes esse vellem.

Konjugace čtvrtá; kmeny na i.

58. 1. Athēniēnsēs Aristīdem, quī nihil reliquerat, quamquam summīs magistrātibus praefuerat, publicē sepelivērunt. 2. Timoleōn ab Syrācūsānis in gymnasiō, quod Timoleontēum appellabātur, sepultus est. 3. Philippus rēx Aristotelem Alexandrō filiō doctōrem accēvit. 4. Paulō ante Leuctricam pūgnam Thēbīs in templō Herculis valvae repāgulīs clausae subitō sē ipsae aperuērunt. 5. Caesar in portū Alexandrēae ē nāvigiō suō, nimīā hominum multitudīne onerātō, in mare dēsilit, ut vītam natandō servāret.

< **LXVIII.** *De oraculo Delphico.* Omnium oraculorum apud veteres populos Delphicum Apollinis in maximo honore fuit. Tamen eius responsa saepe tam ambigua erant, ut multi falsa interpretatione inducti in summum periculum venirent. Croeso quidem, regi Lydorum, cum Cyro bellum inferre vellet, deus respondit hoc: Croesus Halyn penetrans magnam pervertet opum vim. Quod cum ille audivisset putavissetque se hostium opes esse perversurum, copias trans Halyn traduxit. Sed a Cyro superatus suas opes pervertit.

Nec minus ambiguum erat, quod Pyrrho, regi Epiri, responsum est. Huic, cum a Tarentinis in Italiam accitus esset, ut cum

Romanis bellaret, deus responsum dedit eum Romanos superare posse. Non intellegebat rex illud non minus in se quam in Romanos valere. Itaque belli fortunam frustra tentavit et ab Romanis apud Beneventum superatus copias in Epirum reduxit.

LXIX. *Horatius Cocles.* Porsenna, rex Etruscorum, Tarquinius a populo Romano expulsos in regnum restituere tentabat. Qui enim primo impetu Ianiculum cepisset, Horatius Cocles pro ponte sublicio, qui in Tiberi factus erat, stans aciem hostium solus sustinuit atque, cum pons interruptus esset, in Tiberim desiluit et incolumis ad suos pervenit.

59. 1. Natura oculos membranis tenuissimis vestivit et saepsit. 2. Iuppiter ipse sanxit, ut omnia, quae rei publicae salutaria essent, legitima et iusta putarentur. 3. Delphos refertos esse donis votivis legimus. 4. Romulus senatu quasi fultus et munitus bella cum finitimis felicissimum gessit. 5. Bello Punico secundo omnes Carthaginensium opes exhaustae sunt. 6. Iugurtham, regem Numidarum, cum vincetus in carcerem Tullianum duceretur, risisse et exclamavisse narrant: Quam frigidum est vestrum balneum!

60. 1. Anaxagoras philosophus cum mortem filii comperisset, aequo animo: Nihil novi audiō, inquit; sciebam enim illum esse mortalem. 2. Caesar Brundisii tot naves repperit, ut XV milia legionariorum militum et DC equites transportare posset. 3. Nihil simul est inventum et perfectum. 4. Grata superveniet, quae non sperabitur, hora. 5. Polycrates, Sami tyrannus, anulum, quem in mare deiecerat, postero die in alvo piscis repperit.

LXXII. *De Catone.* Homo quidam superstitiosus repperit caligas suas a muribus arrosas. Hoc ostento perterritus consuluit Catonem, quid mali portenderet. Ille autem: Non est, inquit, ostentum quod mures arrosurunt caligas; at vero, si caligae arrosissent mures, id fuisset ostentum.

LXXIII. *De Cyri sepulchro.* Alexander, rex Macedonum, cum Pasargadas venisset, sepulchrum Cyri aperuit, in quo erat conditum eius corpus. Auro enim argentoque repletum esse crediderat; ita enim fama Persae vulgaverant. Sed praeter clipeum eius et arcus duos et acinacem nihil repperit. Itaque amiculo suo solium, in quo corpus iacebat, velavit miratus tanti nominis regem sine ornatu regio sepultum esse.

Dē pō n e n t i a.

Konjugace prvá a druhá.

61. 1. Cīmōn cum patre ā puerō in exercitibus est versātus. 2. Apud Persās summa laus erat fortiter vēnārī et lūxuriōse vīvere; Alcibiadēs sic imitātus est cōnsuētūdinem eōrum, ut illī ipsi eum māximē admirārentur. 3. Q. Fabius Māximus cunctandō rem publicam Romānam servāvit. 4. Dēmostenēs bene dē civitāte Athēniēnsium meritus est. 5. Pyrrhus, cum amīcī eī post pūgnam apud Hēraclēam commissam grātulārentur, fassus est hōc: Sī iterum sic vīcerō, sine milite redibō in Epīrum. 6. Themistoclēs postquam lēgātōs Lacedaemoniōrum Athēnās pervēnisse arbitrātus est, apud magistrātum eōrum liberrimē professus est Athēniēnsēs suō cōnsiliō urbem mūrīs saepsisse.

< **LXXV. Bias.** Bias homini impio percontantī, quid esset pietas, nihil respondit. Cum autem ille sciscitaretur causam silentii, Bias dixit: Quia de rebus quaeris, quae ad te non pertinent.

LXXVI. De Socrate. Socrates cum esset damnatus atque interrogatus, quam poenam sibi statueret, respondit se meruisse, ut amplissimis honoribus et praemiis decoraretur et sibi victus cotidianus in Prytaneo publice praeberetur, qui honor apud Graecos maximus habebatur. Cuius responso iudices sic exarserunt, ut hominem innocentissimum capitis damnarent.

Konjugace třetí.

62. 1. Pausaniās Lacedaemonius apparātū rēgiō ūtēbātur; comitēs Mēdi et Aegyptiī eum sequēbantur. 2. Nēmō poterit esse magnus ōrātor, nisi omnium rērum māgnarum atque artium scientiam erit cōsecūtus. 3. Cārī sunt parentēs, cārī liberī, propīnquī, familiarēs, sed omnēs omnium cāritātēs patria ūna complexa est. 4. Ūtere parce praesentibus! 5. Hōc māiōrēs nostri questī sunt, hōc nōs querimur, hōc posterī querentur, corruptōs esse mōrēs, rēgnāre nēquitiam, rēs hūmānās in omne nefās lābī. 6. Quī pāce diūtina cupiunt fruī, bellō exercitātī esse dēbent. 7. Agēsilaus quotiēnsunque congressus est cum Persīs, multō māiōrēs adversāriōrum cōpiās pepulit. 8. Rōmānōrum pīmus Cn. Pompēius Iūdaeōs

domuit templumque iure victōriæ ingressus est. 9. Multa mala nōn perpassi essētis, si semper praeceptis nātūrae obsecūti essētis.

LXXVIII. *Orestes et Pylades.* Orestis et Pyladis amicitia immortalem apud posteros famam consecuta est. Quid enim celabratum magis quam illorum coram rege Thoante contentio, uter moretur! Cum ignoraret rex, uter eorum esset Orestes, Pylades Orestem se esse dixit, ut pro illo moretur; Orestes autem, ita ut erat, Orestem se esse perseveravit.

De Zenone. Zeno philosophus adulescentulo multa et inepta loquenti: Idcirco, inquit, aures habemus duas et os unum, ut plura audiamus quam loquamur.

De Socrate. Amico cuidam lamentanti: Maxime doleo, quod iniuste supplicium pateris, Socrates moriens respondit: Tu igitur minus doleres, si iure supplicium paterer?

Incohātīva.

63. 1. Sōcratēs māximam sapientiae glōriam adeptus est. 2. Nōn nōbis solis nāti sumus, ut praeclārē scriptum est ā Platōne, sed patriae et nostris. 3. Cicerō dixit in senātū: Egrederere ex urbe, Catilīna, liberā rem pūblicam metū, in exsilium proficiscere! 4. Multa alia ad tē scribam, cum aliquid ōtiī nactus erō. 5. Quī nātūram ducem nactus est, ad virtūtem pervenire potest. 6. Numidae plērumque lacte et carne vescēbantur. 7. Cleobis et Bitōn obdormivērunt neque experrēcti sunt. 8. Caesar Helvētiōs aggressus est māgnamque eōrum partem occīdit. Quā in rē nōn solum pūblicās, sed etiam privātās iniūriās ultus est. 9. Quod semel memoriā complexus erat Themistoclē, nunquam est oblītus.

LXXX. *Responsum Laconicum.* Sami insulae legatis, qui longa oratione usi erant, Spartiatæ responderunt: Priora obliti sumus eamque ob causam posteriora non intelleximus.

Konjugace čtvrtá.

64. 1. Cýrus Lýsandrō agrum dīligentissimē cōnsitum ostendit; cum hīc mirārī sē dixisset arborum ōrdinēs dirēctōs et sollertiam eīus, ā quō essent illa dīmēnsa atque dīscripta, respondit ille: Ego ista omnia sum dīmēnsus, mei sunt ōrdinēs, mea dīscriptiō. 2. Optimē scīmus, quae experti sumus; si nihil experti essēmus, nihil scīrēmus. 3. Lívius historiam Rōmānam ab Aenēā ōrsus est.

4. Caesar in Trêveris ad pontem praesidium reliquit, nē quis subito mōtus orerētur. 5. Cum tempestās subito coorta esset, pontēs, quōs Xerxēs in Hellēspontō fēcerat, interrupti sunt. 6. Spēs alit miserōs et quōvis diē fēlicia ostendit tempora, quae oritura sunt. 7. Omnia, quae orta sunt, intereunt.

Sēmīdēpōnentia.

65. 1. Hannibal tantum terrōrem iniēcit exercitui Rōmānōrum, ut ēgredi extrā vallum nēmō ausus sit. 2. Xerxēs salūte propinquōrum suōrum, quōs Pausaniās Byzantiī cēperat eīque miserat, māgnopere gavisus est. 3. Platō in Acadēmiā et in suis hortis disputāre solitus est. 4. Athēniēnsēs, quod militum virtūti confisi erant, exercitum in campum Marathōnium dēdūxerunt. 5. M. Rēgulus nullā vī coactus praeter fidem, quam dederat hosti, ex patriā Carthāginem revertit. 6. Agēsilaus cum ex Aegyptō reversurus esset, morbō implicitus mortuus est.

> **LXXXI.** *Scipio.* Scipio requiescens ab rei publicae pulcherrimis muneribus otium sibi sumebat aliquando et a frequentia hominum interdum tamquam in portum se in solitudinem recipiebat. Eundem Scipionem dicere solitum esse scripsit Cato: Numquam minus otiosus sum, quam cum otiosus, neque minus solus, quam cum solus sum. Itaque duae res, quae languorem afferunt ceteris, Scipionem acuebant, otium atque solitudo.

< **LXXXII.** *Hic Rhodus, hic salta!* Cum quidam in patriam revertisset, unde aliquot annos afuerat, iactabat praeclara sua facta. Inter alia narrabat se in insula Rhodo saliendo vicisse optimos in hac re artifices. Ostendebat etiam saltus longitudinem dicebatque se testes habere universos Rhodios. Tum unus de multitudine: Heus tu, inquit, si vera narras, etiam nobis potes ostendere. Hic Rhodus, hic salta!

DÍL DRUHÝ.

O nejdůležitějších částech skladby.

Participium.

66. 1. Platō ūnō et octōgēsīmō annō scribēns est mortuus. 2. Arantī L. Quīnctiō Cincinnātō nūntiātum est eum dictātōrem esse factum. 3. Quis nōn timet omnia prōvidentem et cōgitantem et animadvertentem Deum? 4. Habeāmus semper ratiōnem valētūdinis, ūtāmur iis exercitātiōnibus, ut ad cēnam et sitientēs et esurientēs veniāmus! 5. Glōria est cōnsentiēns laus bonōrum, quae rēctē factōrum plērumque comes est. 6. Sōl oriēns et occidēns diem noctemque cōnficit. 7. Medicī ex quibusdam rēbus advenientēs et erēscentēs morbōs intellegunt. 8. Lūxuriōsī sōlem, ut āiunt, nec occidentem nec orientem vident. 9. Virō integrō fidem habēmus nōn iūrantī. 10. M. Porcius Catō quaestor ex Sardinia revertēns poētā Ennium Rōmam sēcum dūxit.

LXXXIV. *De Q. Fabio.* M. Livio Salinatori, qui oppidum amiserat et fugerat in arcem, gloriantī atque ita dicenti: Mea opera, Q. Fabi, Tarentum recepisti! Certe, inquit ridens Fabius; nam nisi tu amisisses, ego nunquam recepissem.

LXXXV. *Mortes imperatoriae.* Saepissime exercitus Romanorum ad non dubiam mortem concurrerunt. L. Brutus arceus reditu eum tyrannum, quem ipse expulerat, in proelio cecidit. Cum Latinis decertans pater Decius, cum Etruscis filius, cum Pyrrho nepos morti se obiecit. Uno bello pro patria cadentes Scipiones Hispania vidit, Paullum Cannae, Venusia Marcellum.

67. 1. Conclūsa aqua facile corrumpitur. 2. Lūna opposita sōli radiōs eius et lūmen obscurat. 3. Assiduus ūsus ūnī rei de-

ditus et ingenium et artem saepe vincit. 4. Seneca dicit: Mōs antiquis fuit ūsque ad meam aetātem servātus primis epistulae verbis adicere: Si valēs, bene est; ego valeō. 5. Miseris opem ferāmus nōn rogātī!, 6. Dionysius tyrannus Syracūsīs expulsus Corinthi puerōs docēbat. 7. Post excidium Trōiae Graeci id, quod voluerant, cōsecūtī domōs redierunt. 8. Cicerō senex dixit: Mihi iam optanda mors est perfūctō rēbus iis, quās adeptus sum quāsque gessi. Hōc ūnum optō, ut moriēns populum Rōmānum liberum relinquam. 9. Caesar quattuor milia passuum prōgressus trāns flūmen multitudinem hostium cōspicātus est. 10. Ūniversus populus secūtus iudiciū principum Dārēum rēgem cōstituit.

68. 1. Herculēs leōni pellem detrāxit detrāctamque induit. 2. Graeci Trōiam captam incendiō delēverunt. 3. Cimōn ā Miltiade patre acceptam glōriam multis virtūtibus auxit. 4. Accepti beneficii memor estō! 5. Senātus populusque Rōmānus Cicerōni in patriam revocatō obviam profectus est. 6. Annō septuagēsimo post Chr. n. Hierosolyma ā Rōmānis dēvastāta sunt. 7. Rēgnātum est Rōmae ab conditā urbe ad liberātam annōs CCXLIV. 8. Homērus fuit et Hēsiodus ante Rōmam conditam. 9. P. Cornēlius Scipiō propter Āfricam domitam Āfricānus appellābatur.

69. 1. Vēr tamquam adulēscēntiam significat ostenditque fructūs futurōs. 2. Memorēs iam nunc este senectūtis ventūrae! 3. Dārēus Scythīs bellum illātūrus pontem fēcit in Histrō flūmine, ut cōpiās suās trādūceret. 4. Cicōniae in calidiōrēs terrās migrātūrae in ūnum locum congregantur. 5. Pompēius Ariminum ad exercitum erat itūrus et statim iit. 6. Scipiō omnia dē industriā in eum diem, quō erat pūgnātūrus, mūtāvit. 7. Cum Dēmostenēs dictūrus esset, permulti Athēnās vērunt, ut eum audirent. 8. Attentōs faciēmus auditōrēs, si dēmōstrābimus ea, quae dictūrī erimus, māgna, nova, incrēdibilia esse. 9. Quid recipis mandātum, si aut neglētūrus, aut ad tuum commodum conversūrus es?

LXXXVIII. *Ranae et Iuppiter.* Ranae aliquando a Iove petiverunt regem. Quarum precibus ille exoratus trabem ingentem in lacum deiecit. Ranae sonitu perterritae primum refugerunt, deinde vero trabem in aqua natantem conspicatae magno cum contemptu in ea consederunt et novis clamoribus alium regem petiverunt. Tum Iuppiter earum stultitiam puniturus hydrum illis misit, a quo cum plurimae captae perirent, sero cognoverunt suam stultitiam.

Ablātīvus absolūtus.

70. 1. Crēscēte periculō crēscunt virēs. 2. Duōbus litigantibus tertius gaudet. 3. Pŷthagorās Tarquiniō Superbō rēgnante in Italiam vēnit. 4. Artēs innumerābilēs repertae sunt docente nātūrā. 5. Absente imperātore legiōnēs ex hiberniis ēgredi nō sunt ausae. 6. Graeci Thermopylās advenientibus Persis occupāverunt. 7. Stellae fugiunt oriente sōle. 8. Dārēus hortantibus amicis, ut Graeciam in suam redigeret potestātem, classem quīngentārum nāvium comparāvit. 9. Si eōs exstinguere voluerimus, quī nobiscum adversus barbarōs steterunt, nōsmet ipsi nōs exstinguēmus illis quiescentibus. 10. Magna spēs patriae scholae sunt; his flōrentibus etiam rēs pūblica flōret, his aegrōtantibus morbō facile etiam patria implicātur.

71. 1. Pudōre āmissō omnis virtūs ruit. 2. Causā morbī inventā cūratiō fit faciliōr. 3. P. Valerius exactis rēgibus primō annō cōsul fuit. 4. Mortuō Traianō Hadriānus imperātor factus est. 5. Militēs signō datō celeriter ad mūnitiōnem pervēnērunt eamque trāsgressi trīnis castris potiti sunt. 6. Pietate adversus deōs sublātā societās generis hūmāni tollitur. 7. Omnibus rēbus ēreptis superest animus et corpus. 8. Fabricius movēri nō poterat, ut ad Pyrrhum trānsiret quartā parte rēgni prōmissā.

72. 1. Dux equitatū praemissō subsequēbatur omnibus cōpiis. 2. T. Mānlius ad Anienem Gallī, quem prōvocātus occiderat, torque detractō cōgnōmen invēnit. 3. Epaminōndās multō sanguine profūsō in laetitā et victōriā mortuus est. 4. Scipiō Africānus Carthagine delētā Siculōrum urbēs signis monumentisque pulcherrimis exōrnāvit. 5. Hannibal Alpius superātis in Italiam vēnit. 6. Multi relictā patriā in exteris rēgiōnibus salutem quaerunt. 7. Hostēs oppidis castellisque dēsertis sua omnia in unum oppidum ēgrediē nātūrā mūnītum contulērunt. 8. C. Marius multis Numidiaē oppidis expūgnātis et Iugurthā captō finem bellō fecit.

73. 1. Nātūrā duce errāre nō possumus. 2. Athēniēnsēs Miltiade duce apud Marathōnem annō quadringentēsimo nōnāgēsimo Persās vicērunt. 3. Bellum Gallicum Caesare imperātore gestum est. 4. T. Mānliō Torquātō C. Atiliō Bulbō cōsulibus Rōmāni nullum bellum habuērunt, quod iis antea tantum Numā Pompiliō rēgnante contigerat. Quā dē causā templum Iāni iterum clausum est. 5. Pompēiō et Crassō cōsulibus Germāni flūmen Rhēnum

trāsiērunt. 6. Rōmānī Hannibale vivō nunquam sē sine insidiīs futūrōs esse arbitrābantur. 7. Puerīs nōbis, inquit Cicerō, Gnaeus Aufidius, quī caecus erat, Graecē scribēbat historiam. 8. Pausaniā duce Mardonius cum CC milibus peditum et XX milibus equitum apud Plataeās annō CCCCLXXIX fūsus atque fugātus est.

> **LXXXIX.** *Zopyrus.* Cum Dareus, tertius Persarum rex a Cyro, regnaret, Babylonii a Persis defecerunt omnibus rebus optime comparatis, ut obsidionem ferre possent. Qua re audita Dareus exercitum collegit et urbem obsidione clausit. Sed quamquam Dareus omnibus artibus usus est, ut urbem caperet, tamen nihil effecit; Babylonii diligentissime urbem custodiebant, ut nullo modo expugnari posset. Tum Perses quidam, nomine Zopyrus, ad Dareum venit eique dixit Babylonem dolo capi posse. Itaque Zopyrus se mutilavit: nares auresque sibi desecuit, comam detondit, verberibus se laceravit. Sic ad portam urbis iit. Porta patefacta custodes in curiam eum duxerunt. Cum eo venisset, coram senatu de sorte sua questus est dicens: Hoc a Dareo passus sum, quod ei suaseram, ut exercitum abduceret, cum urbs nullo modo capi posset. Nunc ad vos, Babylonii, venio et vobis maximum commodum, Dareo autem et Persis maximum incommodum afferam. Non enim impunitus erit, qui me hoc modo mutilavit; scio enim omnia eius consilia. Cum haec locutus esset, Babylonii, qui videbant, viro inter Persas nobilissimo nares auresque desectas, comam detonsam, verberibus eum laceratum esse, putaverunt eum vera dicere et socium ad se venire. Itaque parati erant facere, quae postulabat. Zopyrus primum parva manu mille Persas, deinde duo milia, tum quattuor milia Persarum occidit. Quo facto tantam apud Babylonios gloriam atque auctoritatem consecutus est, ut imperium ei tradiderint. Tandem cum Dareus toto exercitu urbem aggrediretur, Zopyri dolus cognitus est. Nam cum Babylonii oppugnantem Darei exercitum repellere conarentur, Zopyrus duas portas aperuit et Persas in urbem recepit. Hoc modo Babylon capta est.

Gerundivum. Gerundium.

74. 1. Cotidiē exercenda est memoria. 2. In omnibus rēbus finis respiciendus est. 3. Omnia sunt laudanda, quae cum virtūte coniūcta sunt, quae cum vitiiis, vituperanda. 4. Pāx est armīs comparanda, nōn aurō emenda. 5. Occultae inimicitiae magis timendae

sunt quam apertae. 6. Gravius puniendi sunt ii, qui religionem minuunt, quam qui fana spoliunt. 7. Iuveni parandum, seni utendum est. 8. Pythagorae discipulis quinque annos tacendum erat. 9. In duobus malis minus fugiendum, levius eligendum est. 10. Non est utendum verbis, quibus iam consuetudine nostra non utitur. 11. Socrates cum esset in custodia publica, dixit Critoni, suo familiari, sibi post tertium diem esse moriendum. 12. Faustulus Romulum et Remum uxori educandos dedit. 13. Antigonus Eumenum mortuum propinquus eius sepeliendum tradidit.

75. 1. Ciceronis libri ad scribendi studium Romanos excitaverunt. 2. Diei noctisque vicissitudine conservat animalia tribuens aliud agendi tempus, aliud quiescendi. 3. Non is solus gratus debet esse, qui accipit beneficium, sed etiam is, cui potestas accipiendi fuit. 4. Deus nullam rem magis hominem separavit a ceteris animalibus quam dicendi facultate. 5. Diogenes se docere artem bene disserendi et vera et falsa iudicandi dicebat. 6. Aqua pura utilis est bibendo. 7. Breve tempus aetatis satis est longum ad bene honesteque vivendum. 8. Mores puerorum inter ludendum deteguntur. 9. Hominis mens discendo alitur et cogitando; semper aliquid aut quaerit aut agit videndique et audiendi delectatione ducitur. 10. Ex providendo appellata est prudentia.

76. 1. Quae causa belli gerendi iustior est quam servitutis depulsio? 2. Pacis inter civis conciliandae te cupidum esse laetor. 3. Praeesse agro colendo flagitium nemo putat. 4. Ad considerandas res et tempus et diligentiam adhiberi oportet. 5. Exercenda est memoria ediscendis ad verbum et nostris scriptis et alienis. 6. Omnis loquendi elegantia expolitur scientia litterarum, augetur legendis oratoribus et poetis. 7. Romani decemvros legibus scribendis intra decem annos et creaverunt et e re publica sustulerunt.

Supinum.

77. 1. Sessum it praetor, ut iudicetur. 2. Filii Tarquinii in Etruriam exsulatum ierunt. 3. Bello Helvetiorum confecto totius ferre Galliae civitates ad Caesarem gratulatum convenerunt. 4. Cum Xerxes Graeciae bellum inferret, Atheniensis legatos miserunt Delphos consultum, quid faciendum esset. 5. Una legio ex consuetudine frumentatum missa est. 6. Themistocles a civitate eiectus Argos habitatum concessit. 7. Multae artes difficiliores sunt cognitae. 8. Difficile dictum est, quantopere conciliet animos hominum comitas

affābilitāsque sermōnis. 9. Hūmānus animus cum aliō nūllō nisi cum ipsō Deō, si hōc fās est dictū, comparārī potest. 10. Rēs et audītū crūdēlis et vīsū nefāria est parentēs violāre.

◁ **XCII.** *Senectutis domicilium.* Lysandrum Lacedaemonium dicere aiunt Lacedaemonem esse honestissimum domicilium senectutis; nusquam enim tantus honor tribuitur aetati, nusquam est senectus honoratior. Sic cum Athenis quidam grandis natu in theatrum venisset, locus nusquam ei datus est a civibus; cum autem ad legatos Lacedaemoniorum accessisset, qui certo in loco consederant, consurrexerunt omnes illi et senem sessum receperunt. Quibus cum omnes plausissent, dixit ex iis quidam: Athenienses sciunt, quae recta sunt, nos autem facimus.

Infinitivus.

78. 1. Quī superstitiōne est imbūtus, quiētus esse nunquam potest. 2. Omnēs, quī rem pūblicam administrant, cārī nōbis esse dēbent. 3. Si sumus negōtiīs cūrīsque vacuī, cupimus aliquid vidēre, audīre, addiscere. 4. Spēs sōla hominem in miseris cōnsōlārī solet. 5. Leōnidās Lacedaemonius apud Thermopylās māluit mortem occumbere dimicāns quam statiōnem suam dēserere. 6. Hannibalī, cum post pūgnam Cannēnsē Rōmam petere nōn auderet, Maharbal, praefectus equitum: Nōn omnia nimirum, inquit, eidem diī dederunt; vincere scīs, Hannibal, sed victōriā ūti nescīs.

79. 1. Dux militēs castra mūnīre iubet. 2. Caesar nāvēs in flūmine Ligerī aedificārī iussit. 3. Lēx peregrinōs in mūrūm urbis Rōmae āscendere vetābat. 4. Augustus carmina Vergiliī cremārī contrā tēstāmentum eius vetuit. 5. Lycūrgus convīvārī pūblicē omnēs iussit. 6. Antigonus quemquam ad Eumenem admittī vetuit et cotidiānum victum removērī iussit. 7. Apollō iubet nōs nōscere nōs, met ipsōs. 8. Militēs, quae facere iubentur, faciunt. 9. Bellō indictō lēgātī Carhāginiēnsium Rōmā discēdere iussī sunt. 10. Oppidānī ā duce vetitī sunt domōs relinquere.

80. 1. Vacāre culpā māgnūm est solācium. 2. Accipere quam facere iniūriam praestat. 3. Diligī et cārūm esse iūcundum est, quia tūtiōrem vītā et voluptātem efficit plēniōrem. 4. Doctō et eruditō hominī vivere est cōgitāre. 5. Nōn esse cupidum pecūnia est. Contentum vērō suīs rēbus esse māximae sunt certissimaeque divitiae. 6. Dulce et decōrum est prō patriā morī.

Infinitivus cum accusativo.

81. 1. Dicō prōvidentiā deōrum mundum et omnēs mundi partēs cōstitutās esse et omnī tempore administrārī. 2. Vidētis nihil esse mortī tam simile quam somnum. 3. Caesar paucōs diēs in Asiā morātus, cum audīvisset Pompēium Cypri vīsum esse, cum duābus legiōnibus equitibusque DCCC Alexandrēam pervēnit. 4. Sōcratem Apollinis orāculō sapientissimum iudicātum esse legimus. 5. Nōn arbitrābor in māgnis rei pūblicae periculīs esse nimiam diligentiam pertimēscendam. / 6. Pherecūdēs Syrius primus dixit animōs hominum esse sempiternōs. < 7. Platōnem ferunt, ut Pythagoreōs cōgnōsceret, in Italiam vēnisse. 8. Solō rem pūblicam duābus rēbus continērī dixit, praemiō et poenā. 9. Thracēs sēnsērunt Alcibiadem cum māgnā pecūniā vēnisse. 10. Aristotelēs ait bēstiolās quāsdam ūnum diem vīvere.

82. 1. Nōtum est ab hominibus virtūtis ignārīs grātiam bene merentibus nōn referrī. 2. Satis apertum est sibi quemque nātūrā esse cārum. < 3. Omnibus bonīs expedit salvam esse rem pūblicam. 4. Tempus est, inquit Sōcratēs, mē iam hinc abīre, ut moriar, vōs, ut vītam agātis. Utrum autem sit melius, dī immortalēs sciunt; hominem quidem scīre arbitror nēminem. • 5. Omne genus hominum sociātum inter sē esse intellegitur. 6. Cōnstat inter omnēs, quī dē Alcibiade memoriae prōdidērunt, nihil eō fuisse excellentius vel in vitiis vel in virtūtibus. 7. Ut magistrātibus lēgēs ita populō praesunt magistrātūs; vērēque dici potest magistrātum lēgem esse loquentem, lēgem autem mūtum magistrātum.

83. 1. Spērō vōs multa in rē pūblicā bona esse vīsūros. < 2. Quis dicere potest sē ad vesperum esse victūrum? 3. Pompēius tribus suis cōsulātibus, tribus triumphīs, māximārum rērum glōriā nōn esset laetātus, si scisset sē in solitūdine Aegyptiōrum necātum irī. 4. Videō tē velle in caelum migrāre. Spērō fore, ut contingat id nobīs. < 5. Sī pārēs, spērā tē aliquō tempore esse imperātūrum; sī imperās, cōgitā brevī tempore tibi esse pārendum. 6. Philosophōrum sententiae spem afferunt posse animōs in caelum quasi in domicilium suum pervenīre. 7. Audīta est vōx futurum esse, ut Rōma caperetur.

> **XCIII.** *De C. Fabricio.* Maximum exemplum iustitiae in hostem editum ab Romanis hoc est. Cum rex Pyrrhus populo Romano bellum intulisset et de imperio certamen esset cum rege generoso

ac potenti, perfuga ab eo venit in castra Fabricii eique est pollicitus se venenum regi daturum et eum necaturum esse. Hunc Fabricius reducendum curavit ad Pyrrhum idque eius factum laudatum est a senatu.

> **XCIV.** *Philippus Aristoteli.* Philippus, rex Macedonum, post puerum natum ad Aristotelem philosophum hanc epistolam scripsit: Philippus Aristoteli S. D. Filium mihi genitum esse scito. Magnam dis habeo gratiam, non magis quod natus est, quam quod eum nasci voluerunt tua aetate. Spero enim fore, ut educatus eruditusque a te dignus existat et nobis et rebus a me susceptis.

> **XCv.** *De Diogene.* Diogenes a prodigo homine aliquando minam poposcit. A quo cum interrogaretur: Cur a ceteris drachmam poscis, a me autem minam? respondit: A ceteris iterum me aliquid accepturum esse spero, a te nihil.

Īnfīnītīvus cum nōminātīvō.

84. 1. Vērum dīcere vidēris. 2. Quī tacet, cōsentīre vidētur. 3. Nāvīgantibus movērī videntur ea, quae stant. 4. Cum rēgī Ptolomaeō cibārius pānis in casā datus esset, nihil illī visum est illō pāne esse iūcundius; nunquam certē ēsuriēns ēderat. 5. Atticus sic Graecē loquēbātur, ut Athēnis nātus esse vidērētur. 6. Homērus caecus fuisse dicitur (fertur, trāditur). 7. Pŷthagorās cum in geōmetriā quiddam novī invēnisset, Mūsīs bovem immolāvisse fertur. 8. In Siciliā frūgēs inventae esse dicēbantur. 9. Lycūrgī temporibus Homērus fuisse trāditur. 10. Pausaniās servōs sollicitāre spē libertātis existimābātur.

> **XCviii.** *De Augusto.* Ius aliquando dicebat Augustus et multos capitis damnaturus esse videbatur. Aderat tum Maecenas, qui ad tribunal accedere conabatur. Quod cum frustra tentavisset, haec verba in tabella scripsit: Surge tandem, carnifex! eamque tabellam ad Augustum proiecit. Augustus verba legit, surrexit, neminem morte multavit.

Vēty tázaci.

85. 1. Quem exspectās? Frātre. 2. Ubi fuit frāter tuus? Rōmae. 3. Quot sunt ter terna? Ter terna sunt novem. 4. Estisne amīci? Sumus sānē. 5. Sōlane māter veniet? Potesne dīcere? Nōn

possum. 6. Estne, quaesō, sitiēti in bibendō voluptās? Quis istud negāre potest? 7. Nōne Cicerō patriā expulsus est? 8. Num iūre patriā expulsus est? 9. Num quid dulcius est patriā? 10. Uter erat bellicōsior, Rōmulusne an Numa Pompilius? 11. Uter est miserior, surdus an caecus? 12. Egone nōn satis intellēxi, an tū mūtāvistī sententiam? 13. Ūnus an plūrēs sunt mundī? 14. Utrum corporis vīrēs an ingenī meliōrēs sunt? 15. Estne aliquis dolor aut omnīnō sēnsus post mortem in corpore, an nōn?

< > **XCIX.** *Lupus et grus.* In faucibus lupi os inhaesit. Mercede igitur conduxit gruem, ut illud extraheret. Hoc grus longitudine colli facile effecit. Cum autem mercedem postularēt, ridens lupus dentesque monstrans: Num tibi, inquit, merces parva esse videtur, quod caput incolume ex faucibus lupi extraxisti?

Podstatné věty tázací (nepřímé otázky).

86. 1. Vita quam sit brevis, cōgitā. 2. Quid proximā nocte ōgeris, ubi fueris, quōs convocāveris, quis nostrum ignōrat? 3. Homīnēs saepe scire cupiunt, quae futūra sint; sed nescire ea saepe melius est quam scire. 4. Hamilcar ex Hannibale filiō quaesivit, velletne sēcum in Hispaniam proficisci. 5. Cum Lacedaemoniīs Philippus mīnitārētur sē omnēs cōnātūs illōrum esse prohibitūrum, illī respondērunt quaerētēs, nun sē esset etiā mori prohibitūrus. 6. Dēmocritus interrogātus, uter esse mallet, Croesus an Sōcratēs, respondit: Vīvus māllem esse Croesus, moriēns autem Sōcratēs. 7. Inter ducēs Athēniēnsium māgna fuit contentiō, utrum moenibus sē dēfenderent, an obviam irent hostibus. 8. Dēmus beneficium necne, in nostrā est potestāte.

Cl. *Socrates.* Socrates, cum esset ex eo quaesitum, Arche-laumne, regem Macedonum, qui tum fortunatissimus habebatur, beatum putaret: Nescio, inquit; nunquam enim cum eo collocutus sum. — An tu aliter id scire non potes? — Nullo modo. — Tu igitur ne de Persarum quidem rege potes dicere, beatusne sit? — An ego possum? Nam ignoro, quam sid doctus, quam vir bonus. — Quid? In eo sitam esse vitam beatam putas? — Ita prorsus existino bonos beatos, improbos miseros esse. — Miser ergo Arche-laus? — Certe, si iniustus. — Videturne omnem Socrates beatam vitam in una virtute ponere?

Věty časové.

87. 1. Epamīnōndās, postquam apud Cadmēam cum Lacedaemoniīs pūgnārī coeptum est, in primīs stetit. 2. Hamilcar posteāquam mare trānsiit in Hispāniamque vēnit, magnās rēs feliciter gessit. 3. Ubi (ut, simul atque) dē Caesaris adventū Helvētiī certiorēs facti sunt, lēgātōs ad eum misērunt. 4. Ut Alcibiadēs ē nāvī ēgressus est, illum omnēs prōsequēbantur. 5. Omne animal, simul atque ortum est, sē ipsum diligit. 6. Facile, cum valēmus, rēcta cōsilia aegrōtis damus. 7. Ager cum multōs annōs quiēvit, ūberiorēs fructūs efferre solet. 8. Graeciae civitatēs dum imperāre singulae cupiunt, libertātem omnēs perdidērunt. 9. Stultī dum vitant vitia, in contrāria currunt. 10. Catō quoad (dum) vixit, virtūtum laudibus floruit. 11. Horātius Cocles impetum hostium sustinuit, quoad (dum) cēteri pontem interrumpere. 12. Rōmānī nōn prius finem sequendī fecērunt, quam ad mūrū oppidī pervēnērunt. 13. Caesar, priusquam sē hostēs ex terrōre recipere possent, ad oppidum contendit. 14. Dic, hospes, Spartaē nōs tē hic vīdisse iacentēs, dum sanctīs patriae lēgibus obsequimur.

Cl. *De Cornelia.* Cornelia, Gracchorum mater, cum Campana matrona ornamenta sua pulcherrima ostenderet, traxit eam sermone, quoad e schola redirent pueri. Tum: Haec, inquit, mea sunt ornamenta.

Věty příčinné.

88. 1. Homō, quod ratiōnis est particeps, causās rērum videt. 2. Bonī virī permulta ob eam ūnam causam faciunt, quia decet, quia rēctum, quia honestum est. 3. Dionysius, tyrannus Syracūsānōrum, ad Dāmocelem adūlātōrem dixit: Quoniam tē haec vīta dēlectat, ipse eandem dēgustā fortūnamque experīre meam! 4. Noctū ambulābat in públicō Themistoclēs, quod somnum capere nōn posset. 5. Platō ēscam malōrum voluptātem appellat, quod eā hominēs capiantur, ut hamō piscēs. 6. Laudat Āfricānum Panaetius, quod fuerit abstinēns. 7. Cum vīta sine amicis insidiārum plēna sit, ratiō ipsa monet, ut amicitias comparēmus. 8. Lēgātus Persārum, cum Epamīnōndam aurō corrumpere vellet, his verbis repudiātus est: Ēgredere properē, nē aliōs corrumpās, cum mē nōn potueris. 9. Populus Rōmānus Cicerōnī, cum coniūratiōnem Catilinae patefēcisset, grātiās ēgit, quod rem publicam cōservāvisset. 10. Imperātor

Titus cum nēminī beneficium tōtō diē tribuisset, exclāmavit: Amicī, diem perdidī!

§ **CIV. De Dionysio.** Dionysius, tyrannus Syracusanorum, aliquando cum tunicam poneret, ut pila luderet, adolescentulo sibi carissimo tradidit gladium. Cum quidam familiaris rideus dixisset: Huic quidem certe vitam tuam committis, — arrisissetque adolescens, utrumque iussit occidi, alterum, quod viam demonstravisset necandi sui, alterum, quod id dictum risu approbavisset.

Věty podminkové.

89. 1. Māxima est in sēnsibus vērītās, si sāni sunt. 2. Innocēs si accūsātus est, condemnārī potest; nocēs si accūsātus est, absolvi nōn potest. 3. Omnis īgnis exstinguitur, nisi alitur. 4. Si illud, quod volumus, ēvēnerit, gaudēbimus; sin minus, patiēmur animīs aequīs. 5. Actiō rēcta nōn erit, nisi rēcta fuerit voluntās. 6. Philippus si diūtius vixisset, bellum gessisset, quod ab Alexandrō cum Persis gestum est.

† **CVI. De Themistocle.** Seriphio cuidam Themistocles fertur in iurgio respondisse, cum ille dixisset non eum sua, sed patriae gloria splendorem assecutum esse: Neque ego, si Seriphius essem, neque tu, si Atheniensis, clarus unquam fuisses.

Věty připustkové.

90. 1. Miltiadēs etsi crīmine Pariō accūsātus erat, tamen alia fuit causa damnātiōnis. 2. Quanquam omnis virtūs nōs ad sē allicit, tamen iūstītia id māximē efficit. 3. Honestum, etiāmsi in aliō cernimus, tamen nōs movet. 4. Nōn solum adventus bellī, sed etiam metus ipse affert calamitātem. Nam cum hostium cōpiāe nōn longē absunt, etiāmsi irruptiō facta nūlla sit, tamen agricultūra dēseritur, mercātōrum nāvīgatiō conquiescit. 5. Ut dēsint vīrēs, tamen est laudanda voluntās. 6. Nēmō, quamvis sit adulēscēs, scīre potest sē ad vesperum esse victūrum. 7. Licet irrideat, si quis vult; plūs apud mē tamen vērā ratiō valēbit quam vulgī opīniō. 8. Nōn est māgnus pūmiliō, licet in monte cōstitērit. 9. Mihi videntur hominēs, cum multis rēbus infirmiorēs sint, hāc rē māximē bēstīs praestāre, quod loquī possunt. 10. Phōciōn fuit perpetuō pauper, cum divitissimus esse posset.

Věty účelové.

91. 1. Lēgum idcircō omniēs servī sumus, ut liberī esse possimus. 2. Oculōs habēmus, ut videāmus, quae circā nōs sunt. 3. Multī dolōrem saepe perpetiuntur, nē incidant in māiōrem. 4. Hominēs hominum causā factī sunt, ut ipsī inter sē aliī aliis prōdesse possent. 5. Cicerō diligenter vigilābat, nē rēs pūblica ā Catilinā subverterētur nēve opprimerētur. 6. Post victōriam Marathōniā classem LXX nāvium Atheniēsēs Miltiadi dedērunt. ut īnsulās, quae barbarōs adiūverant, bellō persequerētur. 7. Ephorī valvās aedis obstrūxērunt tēctumque sunt dēmōlitī, quō facilius interīret Pausaniās.

92. 1. Dux imperāvit suīs, ut impetum hostium exciperent nēve sē locō movērent. 2. Caesar militēs adhortātus est, ut suae pristināe virtūtis memoriā retinērent neu perturbārentur animīs. 3. Cavē, nē quid temere dīcas aut faciās! 4. Optandum est, ut iī. quī praesunt rei pūblīcae, optimī sint. 5. Cūrā, nē incommodō alterīus tuum commodum augeās! 6. Caesar Helvētīis nōn concessit, ut per provinciam iter facerent. 7. Impetrābis ā magistrō, ut abesse tibi liceat.

93. 1. Improbī semper timent, nē pūniantur. 2. Pavor cēpit militēs, nē mortiferum esset ducis vulnus. 3. Dārēus metuēbat, nē interruptō ponte reditus sibi interclūderētur. 4. Timēbam, nē ēve uīrent ea, quae accidērunt. 5. Vereor, nē labōrem meum augeam. 6. Vereor, nē foedus nostrum satis nōn sit firmum. 7. Nōn vereor, nē tua virtūs opīniōnī hominum nōn respondeat. 8. Omnēs labōrēs tē excipere videō. Timeō, ut sustineās.

94. 1. Tuae lacrimae mē impediunt, nē plūra dīcam. 2. Aetās nōn impedit, quō minus litterarum studia teneāmus ūsque ad ūltimum tempus senectūtis. 3. Epamīnōndās nōn recūsavit, quō minus lēgis poenam subiret. 4. Superstitiō obstat, quō minus multī ad vērā rērū cōgnitiōnem perveniant. 5. Atticus, quam diū Athēnīs fuit, restitit, nē qua sibi statua pōnerētur. 6. Athēniēsēs ab Lacedaemoniīs impediēbantur, quō minus urbem mūnīrent

VIII. *Formicae et cicada.* Formicae hieme siccabant grana, quae collegerant aestate. Ad has cicada esuriens accessit et rogāvit, ut paululum cibi sibi impertiret. Cui illae: Quid te impedit, quo minus aestate tibi comparares cibum? Non, inquit, otium mihi erat

de futuro tempore cogitandi. Quodnam, inquit, tibi negotium erat? Cantans ego per agros errabam. Tum illae: Si aestate cantavisti, age hieme nunc salta!

Věty výsledkové.

95. 1. Sapiēns sic animō excubat, et eī nihil imprōvisum possit accidere. 2. Sōcratēs ita in iūdicio capitis prō sē ipse dixit, ut nōn supplex aut reus, sed magister aut dominus vidērētur esse iūdicum 3. Athēniēnsēs duābus victōriis, Marathōniā et Salamīniā, tantam glōriam sunt cōsecūti, ut Lacedaemoniī intellexerent dē principātū sibi cum iis certāmen fore. 4. Adeō excellēbat Aristidēs abstinentiā, ut ūnus post hominum memoriā cōgnōmine Iustus sit appellātus. 5. Phōciōnem tantopere ōderat multitudō, ut nēmō liber ausus sit eum sepelire; itaque ā servīs est sepultus.

CIX. *Zeuxis et Parrhasius.* Zeuxis et Parrhasius, pictores clarissimi, aliquando inter se certabant, utrius ars perfectior esset. Ille ūvas pinxit atque adeo imitatus est naturam, ut aves ad tabulam advolarent, quasi verae essent uvae. Parrhasius autem linteum pictum proposuit. Zeuxis deceptus rogavit, ut removeret linteum picturamque ostenderet. Cum autem se deceptum esse videret, exclamavit: Vicisti, Parrhasi! Nam ego aves fefelli, tu artificem.

96. 1. Sōl efficit, ut omnia flōreant. 2. Thrasybūlō contigit, ut patriam liberāret. 3. Iūstitiā Aristidis factum est, ut omnēs ferē cīvitātēs Graeciae ad Athēniēnsium societātem sē applicārent. 4. Est haec nātūra hominum, ut nihil magis ament, quam quod āmissum est. 5. Nātūrā fit, ut liberi ā parentibus amentur. 6. Est mōs hominum, ut nōlint eundem plūribus rēbus excellere. 7. Fieri potest, ut rēctē quis sentiat et id, quod sentit, politē eloquī nōn possit. 8. In quibus eadem studia sunt, eadem voluntātēs, in iis efficitur, ut ūnus fiat ex plūribus.

Vztažné věty konjunktivní.

97. 1. Nātūra hominī ratiōnem dedit, quā regerentur animi appetītūs. 2. Philippus rēx Alexandrō filiō doctōrem accivit Aristotelem, ā quō ille et agendī acciperet praecepta et loquendī. 3. Oculi tamquam speculātōrēs altissimum locum obtinent, ex quō plūrima circumspectiōnes fungantur suō mūnere. 4. Olim ab arātrō arcescēbantur, quī cōsulēs fierent. 5. Sunt multi et quidem cupidī, splendōris et glōriae, quī ēripiant aliīs, quod aliīs largiantur.

6. Miserrimus est, quī cum esse cupit, nōn habet, quod edat. 7. Nullum est officium tam sanctum, quod nōn avāritia violāre soleat. 8. Eā liberalitāte utāmur, quae prōsit amicis, noceat nēmini. 9. Nulla gēns tam fera est, cūius mentem nōn imbuerit Dei opīniō. 10. Ea erat Rōmāna gēns, quae victa quiēscere nesciret. 11. Secūtae sunt per complūrēs diēs tempestātēs, quae nostrōs in castris continērent. 12. Nihil est, quod tam miserōs faciat, quam impietās et scelus. 13. Quī modestē pāret, vidētur dignus esse, quī aliquandō imperet.

Vēty s quān.

98. Nōn dubium est, quān hominēs hominibus et prōdesse plūrimum et obesse possint. 2. Nōn est dubium, quān fuerint ante Homērum poētae. 3. Quis dubitat, quān in virtūte solā divitiāe sint? 4. Nunc mihi nōn est dubium, quān amicus ventūrus nōn sit. Agamemnō nōn dubitābat, quān Trōia brevī esset peritūra. 6. Graeci nōn dubitābant, quān Trōia expūgnārī posset. 7. Nōn erat mihi dubium, quān tē in urbe visūrus essem.

CXI. *Scythae et Dareus.* Dareus cum in terram Scytharum invasisset, legatos misit, qui ab iis aquam et terram poscerent, neque dubitavit, quin Scythae imperata essent facturi. Scythae autem nuntium miserunt, qui dona ferret avem et murem et ranam et quinque sagittas. Cum Persae nuntium, qui dona ferebat, interrogavissent, cur ea mitterent, ille respondit nihil aliud sibi mandatum esse, quam ut dona daret, et statim abiit. Persae inter se deliberabant, quid dona significarent. Darei sententia erat Scythas se et terram et aquam tradere. Mus enim, inquit, in terra vivit, rana vero in aqua et avis similis est equo, quo Scythae semper utuntur; tela tradunt, quae eorum fortitudinem significant. Dareus hanc sententiam dixerat. Sed Perses quidam dixit: Dona illa hoc significant: Nisi in aves mutati in caelum evolaveritis, aut in mures mutati sub terra vos occultaveritis, aut ut ranae in paludes desilueritis, incolumes non redibitis, sed his sagittis occidimini. Dareus cum Scythas superari non posse cognovisset, intellexit interpretationem illam veram fuisse et in Asiam rediit.

CXII. *Pugna apud Thermopylas facta.* 1. Cum Xerxes ad Thermopylas venisset, castra posuit in planitie, quae ante angustias sita est. Graeci autem in ipsis angustis castra habebant. Inter Graecos, qui hoc loco Persas exspectabant, erant trecenti Spartiatae,

Arcadum et Corinthiorum aliorumque Peloponnesiorum duo milia et octingenti, ex Boeotia septingenti Thespienses et quadringenti Thebani advenerunt. Praeter hos auxilio venerunt Locri Opuntii cum omnibus copiis et mille Phocenses.

2. His populis duces quidem praeerant, qui ex singulis civitatibus electi erant; qui autem imperium totius exercitus habebat et quem omnes maxime admirabantur, erat Leonidas, rex Lacedaemoniorum. Is tum ad Thermopylas profectus erat delectis trecentis, qui liberos habebant. In itinere assumpserat Thebanos. Reliqui Graeci sponte convenerunt. Hos solos assumere decreverat Leonidas ob eam causam, quia Persis favere dicebantur. Cogerat igitur eos ad bellum cognoscere cupiens, utrum copias missuri, an Graecorum societatem aperte repudiaturi essent. Illi autem, quamvis Persis faverent, copias miserant.

3. Leonidam trecentosque illos, qui cum eo erant, primos Spartiatae miserant eo consilio, ut etiam socii ad bellum proficiscerentur neve ad Persas transirent. Non plures tum miserant, quia Carnæa agebantur. Sed post dies festos cum omnibus copiis hosti obviam ire decreverunt praesidio Spartae relicto. Similiter etiam socii facere constituerant; nam eodem tempore ludi Olympici agebantur. Cum autem tam cito certamen fore apud Thermopylas non arbitrati essent, paucos interim praemiserant. Hoc erat eorum consilium.

4. Cum Persae non procul ab angustiis abessent, Graeci, qui in Thermopylis erant, timore commoti de reditu deliberabant. Reliquis Peloponnesiis in Peloponnesum redire et Isthmum defendere placuit; Leonidas vero, cum Phocenses et Locri eam sententiam improbarent, decrevit ibi manere et ad civitates mittere legatos, qui ab iis auxilia peterent et dicerent ipsorum numerum minorem esse, quam ut Persis resistere possent.

5. Dum hanc rem deliberant, Xerxes equitem misit speculandi causa, qui et numerum eorum et, quid facerent, exploraret. Audierat enim iam antea esse ibi exiguum exercitum atque Lacedaemonios Leonidamque duces esse. Cum eques ad castra accessisset, circumspexit, totum autem exercitum non vidit. Nam eos, qui post murum erant, quem Graeci restituerant, videre non potuit. Eos solos, qui ante murum stationem habebant, vidit; tum forte stationem habebant Lacedaemonii. Horum alios videbat corpora exercere, alios comam pectere. Eques cum haec videret, mirabatur et cognito hominum numero omnibusque rebus exploratis per otium

rediit; neglexerant enim eum neque quisquam eum persequabatur. Cum redisset, Xerxi omnia, quae viderat, nuntiavit.

6. Quae cum audisset Xerxes, non intellexit illos se parare, ut caesis quam plurimis ipsi caderent. Cum autem ei ridiculum videretur hoc facere, quod speculator nuntiaverat, Demaratum, regem Spartiatarum, ad se vocavit, qui Sparta expulsus tum in castris erat. Qui cum venisset et a Xerxe interrogatus esset, quid esset, quod Lacedaemonii facerent: Audivisti a me, inquit, iam antea, cum proficisceremur contra Graeciam, quid de his viris iudicarem. Sed risisti me, cum dicerem, quae putabam futura esse. Equidem, rex, magnopere studeo vera tibi dicere. Audi igitur etiam nunc: Hi viri adsunt, ut de introitu nobiscum pugnent, atque ad hoc se parant. Hic enim apud eos est mos: Cum periculum vitae subeunt, tum capita comunt. Scito vero: Si hos et eos, qui Spartae manserunt, subegeris nullus alius populus contra te, rex, pugnare audebit. Nunc enim cum praestantissimo Graeciae regno ac populo et cum viris fortissimis bellum geris. Cum haec verba Xerxi valde incredibilia viderentur, rursus interrogavit, quo modo tam pauci numero exercitui suo resistere possent, et ille dixit: Puta me, rex, hominem mendacem, nisi haec ita evenerint, ut ego dico.

7. Haec dicenti Xerxes non credidit. Itaque quattuor dies moratus est semper sperans illos discessuros esse. Quinto autem die, cum non recederent, sed impudentes imprudentesque esse viderentur, Xerxes ira commotus Medos et Cissios contra eos misit dato mandato, ut eos caperent et adducerent. Medi cum in Graecos irruissent, multi ceciderunt; iis, qui ceciderant, successerunt alii nec se receperunt, quamvis magnam cladem acciperent, et ostenderunt omnibus, maxime vero regi, multos quidem homines ei esse, sed paucos viros.

8. Medi cum male rem gessissent, ex proelio discesserunt; illis successerunt Persae, qui immortales appellabantur; sperabat enim Xerxes ab iis facile hostes superari posse. Cum autem cum Graecis conflixissent, non plus quam Medi effecerunt, sed idem iis accidit. Nam in angustiis pugnabant, ubi multitudo explicari non poterat, et hastis brevioribus utebantur quam Graeci. Lacedaemonii vero memorabilium pugnam pugnauerunt multis rebus ostendentes peritos cum imperitis pugnare, maxime vero hac re., Saepius enim terga vertebant, quasi fugerent; deinde vero, cum Persae fugientes cum clamore persequerentur et iam in eo erat, ut eos consequerentur, subito Graeci se convertebant et hosti se opponebant. Ce-

ciderant autem etiam nonnulli Lacedaemoniorum. Cum Persae, quamquam summa vi et omni modo impetum fecerunt, tamen introitu potiri non possent, tandem hi quoque se receperunt.

9. Dum ita pugnant, Xerxes cum ex propinquo loco pugnam spectaret, de solio suo ter exsiluisse dicitur, quod exercitui suo timeret. Hoc igitur die ita pugnatum est. Postridie vero barbari non felicius rem gesserunt. Cum enim exiguus esset Graecorum numerus et barbari putarent eos vulneribus fessos hostibus resistere non posse, rursus eos aggressi sunt. At Graeci per ordines et populos constituti in vicem pugnaverunt praeter Phocenses. Hi enim in monte erant constituti, ut semitam custodirent. Cum Persae viderent nihil esse mutatum Graecosque ad impetum excipiendum esse paratos, recesserunt.

10. Cum rex nesciret, quid sibi faciendum esset, venit ad eum Ephialtes, homo Graecus. Is sperans se ingens praemium a rege accepturum esse, indicavit ei semitam, quae per montes ad Thermopylas ferebat, et promisit se Persas per illam semitam circa montem circumducturum esse, atque ita Graecos perdidit, qui ibi excubabant. Is postea metu Lacedaemoniorum permotus in Thessaliam fugit; ab Amphictyonibus praemium promissum est ei, qui eum occidisset. Aliquamdiu exsul erat. Postea vero cum in patriam redisset, a Graeco quodam occisus est. Ita igitur Ephialtes postea interiit.

11. Xerxes eo, quod Ephialtes promisit, magnopere gavisus est et sine mora immortales misit, qui prima nocte eo fere tempore, quo lumina accenduntur, e castris profecti sunt. Semita incipit a flumine. Postquam hoc Persae transgressi sunt, totam noctem iter fecerunt et primo mane in summo monte fuerunt. Hoc loco excubauerant, ut supra dictum est, mille Phocenses, qui sponte hanc rem susceperant.

12. Persae ascendentes latebant, cum totus mons quercubus consitus esset. Cum vero ascendissent, Phocenses hoc modo adventum barbarorum cognoverunt. Cum caelum tranquillum esset, propter folia, per quae Persae incedebant, magnus strepitus ortus est, quo Phocenses excitati sunt, ut ad arma currerent, et barbari statim adfuerunt. Qui cum armatos viros viderent, mirati sunt, quod exercitum invenerant, ubi neminem se inventuros esse putaverant. Tum dux Persarum timens, ne milites, qui Phocenses erant, essent Lacedaemonii, interrogavit Ephialtam, cuius populi is

exercitus esset, et cum rem, ut erat, audivisset, aciem instruxit. Phocenses autem cum ingenti multitudine telorum premerentur et putarent Persas non ante descensuros esse, quam ipsi perissent, fugerunt et in summum montis verticem se receperunt ad mortem parati. Hi igitur ita sentiebant. At Persae, qui cum Ephialta erant, nullam Phocensium curam habuerunt et de monte descendebant.

13. Ad Graecos, qui in Thermopylis erant, venerunt nocte perfugae nuntiantes hostes circa montem iisse. Idem nuntiabant speculatores diurni, qui in summis montibus stationes habebant, cum iam illucesceret. Tum Graeci deliberabant, quid faciendum esset, et eorum sententiae erant diversae. Alii stationem esse deserendam censebant, alii eam deseri nolebant. Quae cum Leonidas videret, Graecos dimisit praeter Spartiatas. Nam se et Spartiatas non decere dixit stationem deserere, quam custodire iussi essent. Iussit autem Leonidas reliquos abire, cum videret eos non esse paratos cum Spartiatis mortem obire. Ita reliqui Graeci discesserunt et domos suas redierunt. Thespienses vero et Thebani soli apud Lacedaemonios manserunt. Thebani inviti manserunt; retinuit autem eos Leonidas, ut obsides essent. Thespienses sponte manserunt. Dicebant enim se minime Leonidam et Spartiatas, qui cum eo erant, deserturos, sed apud eos mansuros et cum iis morituros esse.

14. Orto sole Xerxes diis libavit. Deinde aliquamdiu moratus, impetum in hostem fecit. Persae igitur, qui cum Xerxe erant, in hostem profecti sunt, et Graeci cum Leonida, qui ad mortem parati erant, tum multo longius quam antea progressi sunt. Nam prioribus diebus eo loco ante Thermopylas pugnauerant, ubi via angustissima erat. Tum autem in spatiosiore angustiarum parte aciem instruxerunt; sed murus etiam tum custodiebatur. Cum igitur eo loco proelium committerent, ingens hostium multitudo cecidit. Nam Persarum duces, qui a tergo incedebant, flagellis unum quemque caedebant atque incitabant, ut longius progredieretur. Itaque multi eorum in mare incidebant ibique interibant; multo vero plures vivi protriti sunt neque ulla cura erat eorum, qui hoc modo interibant. Nam cum Lacedaemonii non ignorarent mortem sibi imminere ab iis, qui montem circumierant, quam fortissimos se praebuerunt.

15. Iam tum hastae plerisque fractae erant et hi gladiis Persas aggrediebantur. In hoc concursu Leonidas fortissime pugnans

cecidit et cum eo alii illustrissimi Spartiatae. Sed etiam ex Persis multi viri illustrissimi ceciderunt, in his duo filii Darei. De Leonidae corpore diu atque acriter certatum est inter Persas et Graecos; Graeci enim illud retraxerunt quater in fugam versis hostibus. Ita pugnatum est, quoad advenerunt ii, qui cum Ephialta erant. Cum Graeci cognoscerent hos advenire, certamen mutatum est. Tum enim in angustissimam viae partem se receperunt et, cum in tumulum venissent, ubi postea lapideus leo in memoriam Leonidae positus est, ibi constituerunt alii omnes praeter Thebanos. Eo loco gladiis se defendebant ii, qui gladios habebant; alii manibus dentibusque pugnabant. Sed obruti sunt telis barbarorum, qui partim diruto muro a fronte, partim circumito monte a tergo aggrediebantur et ab omnibus partibus circumstabant.

16. Omnes, qui apud Thermopylas ceciderant, sepulti sunt eodem loco, quo ceciderant, et non solum in horum honorem, sed etiam in honorem illorum, qui ceciderant, priusquam socii a Leonida dimissi abierunt, columna posita est, in qua hoc scriptum erat: Cum trecentis myriadibus hoc loco olim pugnauerunt quattuor milia Peloponnesiorum. Haec columna in honorem omnium posita est. In Spartiatarum vero memoriam posita est alia, in qua scriptum erat: Hospes, nuntia Lacedaemoniis hoc loco nos iacere legibus eorum oboedientes.

17. Thebani ad id tempus, quo Graeci ad tumulum se recipiebant, cum iis contra regis exercitum pugnauerant necessitate coacti. Cum vero viderent Persas vincere, Graecos deseruerunt et passis manibus ad barbaros accesserunt dicentes, quod verissimum erat, se Persis favere et inter primos terram et aquam regi dedisse, necessitate autem coactos se ad Thermopylas venisse neque suam culpam esse, quod tanta clades regi illata esset. His dictis servati sunt. Sed tamen a Persis malum passi sunt. Nam cum in barbarorum potestate essent, nonnulli interfecti sunt, reliquis Xerxis iussu regia stigmata iniusta sunt.

18. Post pugnam commissam Xerxes per corpora occisorum iit et, cum Leonidam vidisset et audisset hunc regem et ducem Lacedaemoniorum fuisse, caput ei avelli et in palo figi iussit. Ex quo intellegitur regem Leonidae maxime iratum fuisse. Si non fuisset, non tam crudeliter in corpus mortui saevivisset. Nam Persae fortes viros maxime honorare solebant.

DÍL PRVÝ.

O tvarech.

Jména podstatná a přídavná.

Deklinace první; kmeny na a.

1. Život bez přátelství není příjemný. 2. Smrt na útěku jest hanebná, ve vítězství slavná. 3. Pozorujeme-li krásu světa, podivujeme se moudrosti Boží. 4. Aristeides získal si zásluhu o Atheny. 5. Život by nebyl tak krátký, kdyby ho lidé moudře užívali. 6. Když Caesar se zmocnil Gallie, mnozí mu blahopřáli. 7. Spornost a pečlivost hospodářovou jmění se zachovává a množí. 8. Spornost jest ozdobou dobrých hospodyn. 9. Římané stavěli v Římě chrámy bohům a bohyním přemožených národův. 10. Jugurtha, král Numidský, byl zajat a odveden do Říma. 11. Tarquinius Hrdý umřel v Kumách.

II. *Trest boží.* Latona přišla kdysi v Lykii k vodě, aby se napila. Ale rolníci ji zaháněli od vody, láli jí a vyhrožovali. Proto tedy rozněvaná bohyně proměnila bezbožné rolníky v žáby.

Deklinace druhá; kmeny na o.

2. Po smrti Romulově Numa Pompilius byl zvolen za krále. 2. Mercurius, syn Majin, byl poslem bohův. 3. Dobře pravíš, Q. Horatie Flakku: Nebude vždy zle, je-li nyní zle. 4. Poslouchej, synu můj, rady těch, kteří jsou moudřejší tebe! 5. M. Tullie Cicerone, ty jsi zachránil svou vlast obezřelostí a bdělostí! 6. Jak dobrotiv jsi, Bože, a jak nevděční jsou lidé, jimž nesčíslná dobrodiní uděluješ! 7. Hiero, samovládce Syrakuský, poslal Římanům po porážce u jezera Trasumenského 300.000 měřic pšenice. 8. Alexandr uko-

řistil v Susách 50.000 talentů stříbra. 9. Čteme, že samovládce Syrakuský Dionysios vyučoval chlapce v Korinthu. 10. Když Cicero uprchl z vlasti, daroval mu T. Pomponius Attikus 250.000 sestercii. 11. Alkibiades spravoval obec v míru i ve válce.

3. 1. Z básníků, kteří žili za časův Augustových, nejslavnější byli Horatius a Vergilius. 2. Z úrodného Egypta obilí se přiváželo do Říma. 3. Hannibal dobyl Tarenta v druhé válce punské. 4. Ostrov Kypros byl často zpustošen zemětřesením. 5. Když vojsko římské dobylo Vej, byla v Římě radost převeliká. 6. Čteme, že r. 79. po Kr. Pompeje byly zničeny. 7. Nejvyšší ze všech stromů je cedr, v našich krajinách jedle. 8. Když Hannibal dobyl Sagunta, Římané vypověděli Karthaginským válku.

IV. *Diogenes*. Filosof Diogenes, jenž se narodil r. 404. před Kr. v Sinopě, přestěhoval se s otcem do Řecka. Léto trávil v Korinthu, zimu v Athenách. Proto říkal, že napodobuje krále perského; tento totiž v zimě zdržoval se v Babyloně nebo v Susách, v létě však v Ekbatanech.

Deklinace třetí.

Kmeny znaku samohláskového.

Kmeny němé. 4. 1. Přísné zákony Drakonovy nelíbily se Athenanům. 2. Děti mnohých knížat galských byli zastavenci Římanův. 3. Závist jest průvodkyní slávy. 4. Dlouhé meze polní (= polí) jsou kryty trávnikem. 5. Drahocenné kameny bývají ozdobou žen. 6. Čtnost rodičů jest dětem věnem nejlepším. 7. Víry bývají plavcům nebezpečny. 8. Frixos zasvětil bohu Martovi berana, od něhož byl nesen do Kolchidy. 9. Zbožnost jest základem všech ctností. 10. Ve dvorcích bohatých Římanů chovala se veliká stáda hus, slepic a holubův. 11. Veškerá naděje státu jest v statečnosti mladíkův a mužův i v rozumnosti starcův.

VI. *Husy a jeřábi*. Na témž poli pásli se jařábi a husy. Pán pole je uviděl a přišel, aby je zahnal. Jeřábi pro lehkost svou snadno vyletěli a se zachránili. Než husy pro svou zdlouhavost byly chyceny a zabity.

Kmeny plynné. 5. 1. Kdo práce uniká, není mužem statečným. 2. Římané uchovávali popel rodičův a příbuzných svých v popelnících. 3. Hamilkar a Hannibal vykonali veliké činy. 4. Vypravovali, že v Albě viděna byla dvě slunce. 5. Jugurtha, s nímž národ

Římský vedl válku, zemřel v žaláři Tulliově. 6. Čteme, že posvátné husy zachránily Kapitolium, hrad města Říma. 7. Tomyris, královna bojovných Skythů, pravila, když viděla utatou hlavu Kyrovu: Nasýt se krví, již jsi se nikdy nemohl nasytiti! 8. Vojáci římsí zřizovali hráze, aby dobyli opevněných měst.

6. 1. Ve všech věcech, synu můj, pořádek je nutný. 2. Umění nejen bystří náš rozum, nýbrž napravuje i mravy naše. 3. Veliká část lidí dává se vésti častěji zvykem než rozumem. 4. Milujte řeč svou mateřskou, neboť to jest dědictví nejdrahocennější! 5. Původ města Říma jest neznámý. 6. Herodotos, otec dějepisu, mnoho cest konal, na nichž mnoho viděl a slyšel. 7. V zlatém věku bylo věčné jaro. 8. Odpočinek v stínu košatého stromu jest milý, jsme-li unaveni dlouhou cestou. 9. Vlídne napomenutí více prospívá než bití.

7. 1. Básně Horatiovy jsou u veliké cti i za našich časův. 2. Zločiny Katilinovy poskvřily i božská i lidská práva. 3. Blesky jsou nebezpečny vysokým budovám. 4. Spravedlnost knížat jest velikou zárukou míru. 5. Máme dvě uši, ale jedna ústa, abychom více slyšeli než mluvili. 6. Na ostrově Paru byl bělostkvoucí mramor, z něhož se sochy zhotovovaly. 7. Romulus viděl dvanáct příznivých supů, bratr jeho Remus šest; proto pojmenoval Romulus město dle jména svého. 8. Veliká byla váha zbraně vojínů římských.

Kmeny znaku samohláskového.

(Kmeny na i.)

8. 1. V první válce punské Římané vystavěli v krátké době velký počet lodí válečných. 2. Peníze bývají často příčinou sporův. 3. Dobrotivostí božskou lidé jsou neznalí budoucího osudu. 4. Alexandrie byla kdysi slavným sídlem věd. 5. Vojsko samnitské bylo poraženo od velitele jízdy Quinta Fabia. 6. Když Hannibal přitáhl k řece Rhodanu, Gallové připravili veliký počet lodí a loděk, aby přepravili vojsko jeho. 7. Když Tullus Hostilius bojoval proti Vejanům a Fideňanům, postavil Albany proti legii fidenské. 8. Věrností psů bývají hlídána stáda skotu a ovcí. 9. As má 12 uncí.

X. O *Alkibiadovi*. Alkibiades měl psa velmi krásného a drahocenného, jemuž jednou utal ohon. Psa pak toho, jenž pro ohydnost neměl ceny, nechal běhati městem. Když pak Alkibiades byl od svých přátel tázán, proč to činí, odpověděl: Atheňané, když

budou tohohle mého psa viděti, nebudou o mně nic jiného mluvití leč toto.

9. 1. Převeliká jest síla přírody a ducha lidského. 2. Kimon zahnav (= když zahnal) veliké množství Thráků založil město Amfipolis. 3. Nevlastní syn císaře Augusta Drusus vnikl až k Labi a přemohl Germany v třech bitvách. 4. 5. Kormidelník řídí loď kormidlem, které jest na zádi (lodní). 6. Alexandrovi vojnové bývali trápeni na pochodech hladem a žízní. 7. Vojevůdce T. Manlius Torquatus dal stíti sekyrou syna svého, protože nebyl poslušen rozkazu. 8. Římané si podrobili mnoho králův a národů násilím. 9. Římané dobyli r. 146. př. Kr. Karthaginy, onoho převelikého města afrického, a zpusťošili (je) mečem a ohněm.

10. 1. Země se točí kolem své osy. 2. U Římanů byl v nejstarších časech březen prvním měsícem roku. 3. Když Xenofon vedl 10.000 Řeků horami Armenskými, vojáci často spávali v hlubokém sněhu. 4. Dravá zvířata mají pevné a ostré zuby. 5. Lačnému jest černý chléb milejší než sytému pokrmy nejdrahocennější. 6. Vysoké hory hývají i v létě kryty sněhem. 7. Římský as byl peníz měděný. 8. U Neapole leží Vesuv, jehož ohněm (pl.) byly zničeny r. 79. po Kr. Pompeje a Herkulanum. 9. Císař Karel IV. vystavěl v Praze kamenný most; část tohoto mostu byla zničena r. 1890.

11. 1. Římané zvítězili nade všemi nepřáteli v krvavých bitvách na zemi i na moři. 2. Veliké byly důchody státu Římského z provincie asijské. 3. Delos, jenž byl posvátný Apollonovi, ležel v moři Egejském. 4. Nemají všechna zvířata červené krve nebo tvrdých kostí. 5. Barva kostí těla lidského jest bílá. 6. Thukydidés napsal, že kosti Themistokleovy byly tajně přeneseny od přátel do Attiky. 7. Oznamy moci a důstojnosti římských diktátorů, konsulův a praetorů byly svazky prutů se sekyrou. 8. Básníci řečtí byli vzorem (pl.) básníkům římským.

< XIII. *Prozřetelná liška.* Lev, král zvířat, rozkázal kdysi, aby všechna zvířata mající dlouhé uši vzdálila se z říše (jeho). Osel utíkal ihned, poněvadž délka uší jeho byla největší. Utíkáje vidí lišku též utíkati. Proč ty též utíkáš? táže se jí. Vždyť délka uší tvých je menší než mnohých jiných zvířat, která neutíkají. Ale prozřetelná liška odpověděla: Dnes moje uši jsou lvu dosti krátké, ale domnívám se, že zítra mu mohou býti příliš dlouhé.

> XIV. *Štěstí je slepé.* Rybář jukýsi rozestřel síť v moři a lovil

ryby. Chytil dosti velikou rybu, ale nebyl kořistí touto spokojen, protože viděl třpytící se lasturu. Proto vhodil rybu do moře a dychtivě lhal se po oné lastuře, neboť se domníval, že je v ní drahocenná perla. Lasturu sice chytil, ale ihned ji odhodil, protože perly v ní nenalezl. Nedlouho potom lovil zase ryby a viděl jinou lasturu se blížiti. Avšak byv takto napomenut škodou, pohrdl lasturou, poněvadž mohl chytiti rybičku. Tuto tedy chytil spokojen (jsa) malým ale jistým ziskem. Zatím však soused onu lasturu chytil a nalezl v ní překrásnou a velmi drahocennou perlu.

Jména přídavná.

12. 1. Mnoho hanebných zločinů byl by Katilina spáchal, kdyby Cicero nebyl zmátl záměří jeho. 2. Kimon přemohl loďstvo kyperské a foinické; téhož dne měl stejné štěstí na pevnině. 3. V měsíci březnu jest začátek jara, v červnu léta, v září podzimu a v prosinci zimy. 4. Čteme, že Themistokles zápasil se svým vrstevníkem Aristeidem o náčelnictví. 5. Země se točí kolem své osy od západu k východu. 6. Střežme se člověka, jenž není v hněvu sebe mocen! 7. Nespravedlivý jest soudce, u kterého více platí slzy prosebníků než právo a spravedlnost. 8. Kdo účasten jest vítězství, bude účasten i kořisti. 9. Caesar zůstavil na pevnině tři legie a 2000 jezdcův, aby chránili přístavů. 10. Timoleon svedl největší boje o svých narozeninách; proto celá Sicilie oslavovala jeho narozeniny. 11. Nejstarší letopisy psávali u Římanů velebně. 12. Roku 396. př. Kr. bojovali Římané proti třem vojskům s nerozhodným štěstím.

Deklinace čtvrtá; kmeny na u.

13. 1. Marcellus bojoval r. 532. od založení města s malou hrstkou jezdcův proti Gallům a zabil (vlastní) svou rukou vůdce jejich Viridomara. 2. Národ Římský byl rozdělen za času Servia Tullia v 30, později v 35 tribů, z nichž čtyři byly městské, ostatní venkovské. 3. Čteme, že Tarquinius Hrdý koupil knihy sibylské od neznámé stařeny. 4. C. Julius Caesar vystavěl velkolepá sloupoví na Kapitolii a na náměstí. 5. Chrámy bohův a domy králův bývaly ozdobovány vysokými oblouky. 6. Staří Římané zdobili chrámy bohů zbožností, domy své slávou. 7. Lidé bydleli za nej-

starších časů v horských jeskyních. 3. Řečníci na začátku řeči často blednou a na všech údech (abl.) se třesou.

XVII. Jelen u studánky. U studánky stál jelen a pil, aby žízeň (svou) uhasil. Ve vodě viděl svůj obraz. Podívoval se kráse parohův, ale haněl štíhlé běhy své. Náhle uslyšel štěkot psů a křik lovcův; ihned dal se na útěk. Lehce běže rovinou unikl psů, kteří ho pronásledovali. Avšak když přiběhl k lesu, psi ho snadno dostihli, neboť nemohl pro parohy své v lese utíkat. Umíraje pak zvolal: Mnohem užitečnější mi bylo to, co jsem haněl, než to, co jsem chválil.

Deklinace pátá; kmeny na e.

14. 1. Počátky všech věcí jsou malé. 2. V šiku římském byla obyčejně pýchota; jezdců býval počet malý. 3. Záměry Hannibalovy byly nebezpečny státu Římskému. 4. Krásným útvarem obličej a hlavy člověk převyšuje všechna zvířata. 5. Poledne je střední část dne. 6. V neštěstí poznáváme pravé přátele. 7. Jitřenka jest poselkyně nového dne. 8. Kanny, známé porážkou vojska římského, ležely na veliké planině. 9. V den zákonem ustanovený projednával pohnaný svou při před praetorem.

XIX. O Agesilaovi. Když Agesilaos, král Lakedaimonský, byl kdysi tázán, proč Sparta štěstím vzkvétá, odpověděl: Pouěvadž občané v Spartě v tom nejvíce se cvičí, aby stejně uměli i poslouchati i poroučeti.

O zvláštlostech ve skloňování.

15. 1. Mnohé nástroje zhotovují se ze železa. 2. Včely připravují med a vosk. 3. Vojáci snášívají často žízeň a hlad na dlouhých pochodech. 4. Kdo dluhy tísněn jest, velikým břemenem jest tísněn, 5. Thrasybulus osvobodil Atheny od nejhanebnější poroby. 6. Za času Servia Tullia byly raženy první měděné peníze; odtud slují u Římanů peníze též měď. 7. Čítáme, že vlohy velikých mužů jevívají se již v dětství.

16. 1. Zamýšlíte-li hájiti svých hradeb, chopte se zbraně a následujte mne do boje! 2. Vytrhněte nás z hrdla našich nepřátel! 3. Vlast má býti občanům neméně drahá než dítky rodičům. 4. Tábor římský býval vždy opěvněn. 5. Tajných úkladů více se bojíme než zjevného nepřátelství. 6. Kalendy bývaly u Římanů

první den měsíce, Nony pátý nebo sedmý, Idy třináctý nebo pátý. 7. Čtete, že písmena byla vynalezena od Foiničanův. 8. Atheňané nečekali pomocných vojsk spartských, nýbrž vytáhli na rovinu marathonskou s 1000 Platajanů a přemohli sbory perské. 9. R. 58. př. Kr. Helvetiové opustili svá sídla, poněvadž území jejich bylo těsné. 10. Vůdce ustanovil město nepřátelské obléhati a obklíčiti (je) náspem a příkopem.

17. 1. Blaho vlasti podporujeme vši mocí a silou! 2. Mnohé proměny má (do sebe) život lidský. 3. Kyros starší přivedl Lydii pod moc perskou. 4. Kimon odebral se sám od sebe do Sparty a sjednal mír mezi nejmocnějšími obcemi. 5. Hřích jest přisahati bez důležité příčiny. 6. Všichni lidé zapuzují veškeré násilí od těla svého. 7. Když Vejané přemoženi byli, zasvěcen byl Jovovi na Kapitoliu na rozkaz lidu zlatý věnec libru těžký. 8. Staré jest přísloví, že poctivý muž koná vše řádně. 9. Varujte se lidí ničemných, neboť ničím vám nemohou prospěti.

18. 1. Hýřivost jest matkou mnohých neřestí. 2. Vavřín byl posvátný Apollonovi. 3. Zvířata, jsou-li trápena hladem, obyčejně přicházejí k těm místům, kde byla krmena. 4. Když L. Mummius dobyl Korintha, poslal do Říma veliké množství zlatých a stříbrných nádob. 5. List, jež jsi mi poslal, obdržel jsem včera večer. 6. Smích a žerty jsou průvodčí řeči veselé. 7. Básník římský Vergilius napodobil mnohá místa Homerova. 8. Král Tarquinius Priskus vysušil stokami místa kolem náměstí v Římě.

XXI. Odpověď lakonská. Statečně bojovali Lakedaimoňané u Thermopyl, ale nejstatečnější ze všech byl Dienekes. Tomuto totiž před bitvou pravil v rozmluvě jakýsi Řek, jenž v sousedství bydlel: Když Persové střely vypustí, množstvím jich slunce bude zatemněno; tak velký je počet nepřátel. Tu Dienekes nebyl polekán, nýbrž pravil: Vše příznivé nám zvěstuješ, hosti, neboť zatemní-li Persové slunce, v stínu budeme bojovati, nikoliv na slunci.

Sklonění jmen řeckých.

19. 1. Atheňané poslali do vyhnanství Aristeida, muže vešpravedlivého. 2. Achilleus by byl Atreovce Agamemnona usmrtil, kdyby ho Minerva nebyla zadržela. 3. U Thermopyl padlo 300 Spartanů s králem Leonidou. 4. Hesiodos a Homeros jsou nejstarší básníci řečtí. 5. Aeneas byl syn Anchisův a Veneřin. Askanios

byl syn Aeneův a Kreusin. 6. Pausanias Lakedaimonský byl spolu s Aristeidem Athenským v bitvě u Plataj, která svedena byla r. 479. před Kr. 7. Theby byly otčinou Pindarovou, Epameinondovou a Pelopidovou. 8. Aeneas zachránil otce svého z plamenů hořící Troje.

XXIII. O Theseovi. Daidalos vystavěl na Kretě králi Minoovi nesmírnou budovu, v níž bylo přemnoho klikatých cest; nazývala se labyrint. V této budově byl chován Minotaurus, který byl krmen masem lidským. Když Theseus byl s jinými poslán do Krety, aby byl pohlcen od Minotaura, umínil si onu ohyzdnou obludu usmrtiti. Proto užil pomoci Ariadny, dcery královny. Tato mu totiž darovala nit a meč. Nit onu přivázal k bráně labyrintu a měl jistou cestu v nesmírné budově té, čarovným pak mečem snadno usmrtil Minotaura. Když to vše šťastně vykonal, prchl z Krety s druhy svými a s Ariadnou.

Stupňování adjektiv.

20. 1. Kmen Suebů byl největší a nejbojovnější ze všech Germanův. 2. Veškeré věci rolnické jsou toho způsobu, že jich neřídí často ani rozum ani práce, nýbrž věci nejnejistější, větry a počasí. 3. Segesta byla velmi starobylé město na Sicilii. 4. U nás více platí rozum než mínění lidu. 5. Obec Arvernská byla jízdou nejsilnější z celé Gallie. 6. Léto jest k plavbě nejpráhodnější. 7. Častěji bývá nám nejnesnadnější, co jiným jest velesnadné. 8. Neprozřetelný přítel někdy způsobuje více zla než nepřítel nejzlomyslnější. 9. Tullius nazval vojny od 17. do 45. roku mužstvem mladším, od 46. do 60. mužstvem starším. 10. P. Scipio mladší dobyl Karthaginy a Numantie.

21. 1. Itálie hoření nazývala se u Římanů Gallii předalpskou nebo přední, Itálie dolní Velikým Řeckem. 2. Vojsko římské, jež Varus r. 9. po Kr. vedl do vnitřní Germanie, bylo zničeno od náčelníka Cheruskův Arminia. 3. Vidáme, že nejvyšší hory, stromy, domy bývají bleskem zasahovány. 4. Udatný vojn jest vždy první v boji, poslední na útěku. 5. Čím výše jsme, tím se chovejme skromněji. 6. Sokrates rozmlouval mnoho v poslední den života svého o nesmrtelnosti duše. 7. Celá Hispanie byla rozdělena ve dvě části, v přední a zadní. 8. Dle starého přísloví (abl.) jest pozdější den žákem prvéjšího. 9. Foiničané byli velmi odvážliví

plavci; plavívali se až k nejzazším koncům světa. 10. Čím větší jest sláva, tím bližší jest závisti.

XXV. O Scipionovi. Marius konal vojenskou službu u jízdy s největší statečností a obezřelostí, když P. Kornelius Scipio mladší oblehal Numantii, město v přední Hispanii. Mezi obědem tážán byl Scipio: Koho bude míti obec stejně velikého, jestliže se tobě něco přihodí? Tu Scipio pohlížeje na Maria odpověděl: Snad tohoto.

Príslovce.

22. 1. Čím lepší je kniha, tím pečlivěji a pilněji ji čti! 2. Kdo žil bezúhonněji než Sokrates? 3. Častěji pocítujeme větší rozkoš z věcí nejlacinějších než z nejdrahocennějších. 4. Jiným snáze a lépe radíme než sami sobě. 5. Neznalost věcí budoucích jest jistě užitečnější než (jich) vědomost. 6. Ty věci nejraději budeme konati, ku kterým budeme nejzpůsobilejší. 7. Nezřídka největší bohatství, jež rodiče získali, dětem uškodilo nejvíce. 8. Tvé psaní bylo napsáno překrásně, ale jest málo upřímné. 9. Věřte, že hanebné jest jinak mysliti, jinak mluviti!

Náměstky.

Náměstky osobní, zvratué a přisvojovací.

23. 1. Ve mně, v tobě, v nás všech jest nesmrtelná duše. 2. Častěji vidíme chyby na jiných než na sobě samých. 3. Občané mají mnohé věci společné mezi sebou: chrámy, práva, zákony (a) soudy. 4. Nejkrásnější a nejtěžší vítězství jest přemáhati sebe sama. 5. Nikdo z nás není bez viny. 6. Scipio nazýval se Africkým, poněvadž dobyl Karthaginy, přemocného města afrického, důmyslem a statečností. 7. Alexandr Veliký by nebyl zabil přítele svého Kleita, kdyby rozhněván (jsa) byl býval sebe mocen.

T á z a c í.

24. 1. Scipio a Hannibal zápasili vespolek; kdo koho přemohl? 2. Co jest lepší než svoboda? 3. Kdo jest v pravdě svoboden? Kdo povinnosti své koná. 4. Sokrates i Pausanias byli smrtí pokutováni; či smrt jest slavná, či hanebná? 5. Co má ráno

čtyři nohy, v poledne dvě a u večer tři? 6. Jsou dvě cesty života, ctnosti a nepravosti. Jedna cesta jest obtížná a strmá, ale vede k životu blaženému; cesta druhá jest snadná a příjemná, ale vede k životu bídnému. Kterou z nich si vyvolíš? 7. Nevíš, jaký bude konec života tvého.

Neurčité.

25. 1. Čím kdo jest lepší, tím jest skromnější. 2. Každý jest strůjcem svého štěstí. 3. Nikdo se nestal velikým mužem bez jakéhosi nadšení božského. 4. Není žádného zla bez nějakého dobra. 5. Je-li dub poražen, ledakdos třisky sbírá. 6. Trpělivost mírň kteránkoli-věk bolest. 7. Člověk má jakousi podobnost s Bohem. 8. Čas jest jakási část věčnosti. 9. Každý měří nebezpečnství dle svého strachu (abl.). 10. Přátí si jest, aby každý znal svého ducha. 11. Leckterou práci podnikáme pro vlast, pro rodiče a pro přátele.

26. 1. Jedenkaždý z nás je částí světa. 2. Žádná barva není oku tak milá a příjemná jako zelená. 3. Jiné mluvíti, jiné mysliti není (vlastností) počtivého muže. 4. Lesk slunce jest větší než lesk jakkolivěk velikého světla. 5. Oba jest kárati, i toho, kdo všemu věří, i toho, kdo ničemu nevěří. 6. Nebudme bojácni v neštěstí, nebo v štěstí hrdí. Ani jedno ani druhé není (vlastností) muže moudrého; jedno jest zbabělé, druhé pošetilé. 7. Hannibal a bratr jeho Mago byli nejúhlavnějšími nepřáteli Římanův; ani jeden ani druhý nedošel pokojného kmetství. 8. Růzva ha a vytrvalost často scháztvájí mladíkům; obě dvě mužům nejvíce prospívají.

- XXXI. *O Aristeidovi.* Aristeides obžaloval jakéhosi občana. Když případnou řečí vinu jeho dokázal, nehodlali již soudcové slyšeti řeč pohnaného a zamýšleli hned hlasovati a jej odsouditi. Ale Aristeides přinutil soudce poslouchati zákona. Tito pak podivivše se tak veliké spravedlivosti Aristeida, jenž hájil práva kteréhokoli občana, vyslechli pozorně obžalovaného a tu teprve hlasovali.

Ukazovací.

27. 1. Celý tento svět, veškerá tato země, nesmírné toto moře jest dílo nesmrtelného Boha; jeho moc jest největší. 2. Při vrchním veliteli mají býti tyto čtyři přednosti: znalost vojenství, udatnost, vážnost a štěstí. 3. Týž den, který jest koncem tohoto života, bude počátkem života věčného. 4. Nebojme se tohohle

tvého hněvu, neboť jsme prosti viny. 5. Nic není příjemnějšího nad ony vědy, jimiž nebe, země a moře poznáváme. 6. Přátelství lidí špatných je tak nevěrné jako oni sami.

XXXIV. *O Perikleovi.* Zatměním slunce bývali postrašováni přemnozí lidé, kteří nevěděli, která by byla příčina té věci. Tak i kormidelník lodi, na niž se jednou vezl Perikles, byl velice postrašen zatměním slunce. Ale Perikles mu snadno věc vyložil. Přikryl totiž kormidelníkovi obličej pláštěm a tázal se ho: Zdaž se domníváš, že tahle tma je zázrak? Nedomnívám se, odpověděl kormidelník. Tu Perikles: Jako tento plášť zatemňuje obličej tvůj, tak i měsíc před slunce postaven zatemňuje zemi. — Co zákonem přírody je způsobováno, není zázrakem.

Vztažné.

28. 1. Ničemu se neučíme šťastněji, než čemu se učíme od samého dětství.
2. Kdokoliv miluje zlaté středocestí, ten jest prost vší lakoty a hýřivosti.
3. Q. Fabius učinil v senatu karthaginském záhyb z togy a zvolal: Zde jest válka i mír; vyvolte, cokoli se líbí!
4. Kterýkoliv osud nám Bůh určil, tím budme spokojeni!
5. Kterékoli mínění odporuje pravdě, jest křivé.
6. Vše, cokoli konáme, jest podrobeno mnohým příhodám.
7. Jaký jest vůdce, takové bývá i vojsko.
8. Kolik jest jazykův lidských, tolik jest jmen bohův.
9. Jaký jest sám člověk, taková jest i řeč jeho.
10. Jakýmkoli způsobem prospíváš státu, pečuj, abys mu prospěl co nejvíce.

Číslovky.

- XXXVI. *O druhé válce perské.* Darios, král Perský, vypravil r. 490. př. Kr. loďstvo šesti set lodí válečných a tolikéž nákladních. Tímto pak loďstvem poslal proti Řecku 100.000 pěších a 10.000 jezdcův po moři egejském. Vojsku tomuto veleli Datis a Artafernes. Když dorazili k ostrovu Euboji, dobyli Eretrie a z kořen jí vyvrátili; obyvatelé pak byli dílem pobiti, dílem zajati a do Asie ke králi posláni. Nato převedeno vojsko pěší i jízdné do Attiky a odvedeno na rovinu marathonskou, jež byla od Athen vzdálena skoro 10.000 (dvoj)kroků. Když však to Atheňané uslyšeli, zvolili 10 vůdců, mezi nimiž byl Aristeides, Themistokles a Miltiades. Tito vůdcové, z nichž nejdůmyslnější byl Miltiades, vytáhli z města

se všemi ozbrojenci, jichž součet byl 9000, a položili se táborem na úpatí hory. V tomto tak velikém nebezpečení pomáhali Atheňanům samotnými Platajany, kteří na pomoc poslali 1000 ozbrojenců. Těchto 10.000 vojáků řeckých tak statečně bojovalo proti 100.000 Persů, že tito poraženi a zaháni byli.

Podílné. Násobné. Příslovce číselná.

29. 1. Hannibal vedl do Itálie z Hispanie 50.000 pěších, 9.000 jezdců, 37 slonův. 2. Od r. 682. před Kr. bylo v Athenách voleno každoročně po devíti archontech. 3. Po bitvě u Kanen r. 216. př. Kr. Římané opevnili trojí tábor; Hannibal měl dva tábory. 4. L. Kurius Dentatus bojoval 120krát s nepřitelem a měl 45 jizev. 5. M. Klaudivius Marcellus, jenž dobyl Syrakus, byl pětkrátě konsulem; když r. 208. po páté byl konsulem, byl od Hannibala poražen a zabit u Venusie. 6. Jedna čtvrtina a jedna šestina jest pět dvanáctin. 7. Železo jest sedmkrát těžší než voda. 8. Britannie jest ostrov trojhranný, jehož jedna strana táhne se 500.000 římských kroků, druhá 700.000 a třetí 800.000. 9. Afrika jest pětina veškeré pevniny a sedmnáctina celé země. 10. Atheňané porazili desateronásobný počet Persův u Marathona. 11. Jezdcům placen býval dvojnásobný žold než pěšákům. 12. Gallie měla v obvodu skoro 3,300.000 (dvoj)krokův.

O zvláštnostech v časování.

Slovesa schodná.

30. 1. Co počnu, to vykonati se vynasnažím. 2. Tvých dobrodiní budu vždy pamětliv, aniž kdy (jich) zapomenu. 3. Jest hanebno nenáviděti toho, koho všickni milují. 4. Ti, kteří přísahají, ať pomní, že berou Boha za svědka. 5. Ze začátku byla obec Římská velmi nepatrná, ale brzy počala vzrůstatí. 6. Není bezpečen ten, koho mnozí nenávidí a se obávají. 7. Pomni, že jsi člověkem a že jest ti umřítí. 8. Když jsem plul od Aiginy k Megaře, počal jsem krajiny pozorovati kolkolem. Za mnou byla Aigina, přede mnou Megara, v pravo Peiraieus, v levo Korinthos.

31. 1. Nikdo nestává se náhodou dobrým. 2. Staň se vůle tvá, Bože! 3. Nic se nemůže státi na tomto světě bez Boha. 4. Lišky se stávají věkem schytralejšími, nikoli lepšími. 5. Vidíme, že země se otepluje slunečnými paprsky. 6. Co často se stává, tomu

se nepodivujeme, ačkoli nevíme, proč se to stává. 7. Bůh samojediný ví, co se stává, co se stalo a co se stane. 8. Často stalo se to, čeho jsme nečekali. 9. Hleď, aby se stali přátelé z tvých nepřátel.

32. 1. S Nestorova jazyka, jak praví Homeros, medu sladší plynula řeč. 2. Lysandros tvrdil, že nejčestnější příbytek kmetství jest v Spartě. 3. Anacharsis byv tázán, co by při člověku bylo nejhorší a nejlepší, pravil: Jazyk. 4. Buďte nám vítáni, drazí přátelé! 5. Mnoho jsem ti již psal, milý příteli! Buď zdrav! 6. Spisy Xenofontovy jsou přeužitečny k mnohým věcem; čtěte je prosím, pilně!

Slovesa neosobná.

33. 1. Nikdy nebudeš pykati (toho), že jsi se naučil mnohému v mládí. 2. Hřešiti není dovoleno nikomu. 3. Penězům dlužno poroučeti, nikoli otročiti. 4. Nesluší všecko viděti, všecko slyšeti. 5. V zimě padá sníh, v létě prší. 6. Nestyď se za své chudé rodiče! 7. Komu není líto nešťastných, ten jest nepamětliv nestálosti věcí lidských. 8. Velice (na tom) záleží, co o nás mluví lidé rozumní. 9. Chvalno jest konati to, co sluší, nikoli to, co se líbí.

Nepravidelná.

< XL. *O Kurtiovi.* Roku 362. před Kr. povstala na náměstí v Římě propast hloubky nesmírné, že nemohla býti naplněna. Konečně bylo oznámeno: Městu prospěje ten, kdo do propasti vhodí to, čím se může nejvíce vyznamenati. Když to uslyšel M. Kurtius, mladík válečnými činy velmi znamenitý, zvolal: Žádnou jinou věcí Římané vyznamenati se nemohou více než udatostí a zbraní. Když to byl řekl, pohleděl na Kapitol a vrhl se ozbrojen s koněm do propasti. Tato se ihned zavřela.

34. 1. Lidé snášejí neštěstí myslí klidnější než štěstí. 2. Doufejme to, čeho si přejeme, avšak cokoli osud přinese, to snášejme klidnou myslí! 3. Snášej, co měniti nemůžeš! 4. Snáseti námahu, pohrdati ranami učí zvyk. 5. Ctižádostiví nenesou nic tak těžce jako opovržení. 6. Neodkládejme na zítřek, co můžeme vykonati dnes! 7. Čteme, že Římané přinesli třešně z Asie do Evropy. 8. Persové vznesli válku na Řeky, protože přinesli pomoc Ionům a zničili Sardy požárem. 9. Synům Tarquiniovým Pythia odpověděla:

Vládu bude mít ten, kdo z vás první přinese matce polibek. 10. Štěstí jest snášeti skromně, neštěstí trpělivě. 11. Themistokles nesnesl bezpráví svých spoluobčanův.

35. 1. Mluviš-li, co chceš, uslyšíš často, co nechceš. 2. Žalostný jest život těch, kteří chtějí raději býti postrachem než v lásce. 3. Žijme, jak můžeme, není-li volno žít, jak chceme! 4. Kdo chce hřešiti, najde vždy příležitost k hříchu. 5. V kmetství nebudeš chtít to, co jsi chtěl v jinošství. 6. Když král Spartský Agis tázán byl, kolik jest nepřátel, pravil: Nezvídej, kolik jest nepřátel, nýbrž kde jsou! 7. Nelžete! Lež nikomu nikdy neprospívá. 8. Sokrates byl tak dobrým občanem, že raději chtěl umřít než neposlouchati zákonův. 9. Caesar v jakési galské vesnici pravil: Chtěl bych raději zde býti první než v Římě druhý. 10. Když Parmenio radil Alexandrovi, aby přijal dary od Dareia a mír učinil, odpověděl: I já bych raději chtěl zlato než slávu, kdybych byl Parmenionem.

➤ **XLIII. Netopýr.** Ptáci vedli kdysi válku se čtvernožci; brzy ta brzy ona strana vítězila. Netopýr boje se pochybného výsledku přidával se k té straně, kterou byl uviděl vítězíti. Mezi ptáky říkal, že je ptákem, mezi čtvernožci, že je myš. Ale když byl učiněn mír, oběma stranám podvod se objevil a netopýr byl od obojích zapuzen. Od té doby nechtějí ani ptáci ani čtvernožci netopýra přijmouti; ten pak v noci samojediný lítá.

36. 1. Bezpráví ducha šířá, dobrodiní (ho) obveseluje. 2. Střídmě jezte a pijte! Jíme a pijeme, abychom žili, nežijeme, abychom jedli a pili. 3. Rez šířá železo. 4. Jez a pij tak, abys zahnal hlad a žízeň! 5. Kdybys byl lačen, jedl bys kterékoli jídlo. 6. Ohlížejte se raději, s kým jíte a pijete, než co jíte a pijete!

37. 1. Nic lepšího nedal Bůh člověku než mysl. 2. Výmluvnost jest dána mnohým, moudrost málokterým. 3. Příroda odnímá nejmeně tomu, komu nejmeně dala. 4. Kéž ti Bůh štěstí dá! 5. Kdo dal dobrodiní, ať mlčí; ať vypravuje ten, kdo je obdržel. 6. Perikles dal obci darem své pozemky.

➤ **XLV. Ovce a vlci.** Ovce a vlci zápasili mezi sebou. Ovce zvítězily, poněvadž jim pomáhali psi. Vlci tedy vyslali posly, kteří by žádali za mír. Mír byl učiněn s tou podmínkou, aby dáni byli zastavenci; vlci dali ovčím svá mláďata a žádali, aby od ovčí dáni byli psi. Ovce tedy daly vlkům své strážce, neboť doufali, že bude věčný mír. Ale když mláďata vlků počala vřít, příběhli se všech

stran vlci, jako kdyby ovce zastavencům škodili; vlci učinili na ovce útok, snadno je přemohli a všecky rozsápali.

38. 1. Hleď, kam jdeš! 2. Jdi, příteli! Čas jest k odchodu. 3. Q. Metellus po smrti Scipiona Afrického, svého protivníka, pravil synům svým: Jděte, synové! Oslavujte pohřeb jeho! Nikdy nebudete viděti pohřbu většího občana. 4. Zahynouti počestně lépe jest než žíti hanebně. 5. V Athenách již zašla učenost samých Atheňanův. 6. Alkibiades umřel v 45. roce věku svého. 7. Kolik lidí zabynulo ztroskotáním lodi? Nesčetní zahynuli, hynou a zahynou. 8. Hospodář ať první vstává a poslední jde spat!. 9. Za starých časů do otroctví byli prodáváni ti, kteří ve válce byli zajati. 10. Císař Augustus umřel v 76. roce věku svého. 11. Lidé mohou lidem nejvíce prospívati i škoditi.

XLVII. O Themistokleovi. Po bitvě u Salaminy šel Themistokles k břehu mořskému, jenž byl plný mrtvol těch, kteří byli v oné bitvě zahynuli. Když přišel k místu, na němž bylo mnoho zlatých a stříbrných ozdob rozházeno, pravil k příteli svému, jenž ho provázel: Jdi, příteli, vyber si kořist, neboť ty nejsi Themistokles!

Základní tvary slovesné.

Konjugace první; kmeny na a.

39. 1. Když Alexandr podrobil východní národy, zachvácen byv nemocí, zemřel v Babyloně. 2. Po bitvě platajské přidružily se skoro všecky obce řecké k spolku athenskému. 3. Byli bychom vás plísnil, kdybyste byli konali, co bylo zapověděno. 4. Když nepřátelé města dobyli a (je) ničili, všecko zaznávalo nářkem (pl.) žen a dětí. 5. Římané pokořili všecky národy celého téměř okrsku zemského stálými válkami. 6. Když Kimon dobyl větší části ostrova Kypru, onemocněl a zemřel v městě Kitiu. 7. Vypravují, že před bitvou leukterskou zazněla zbraň v svatyni Herakleově.

40. 1. Nedal Bůh všeho jednomu a těmž. 2. Epameinondas stál v boji vždy mezi prvními. 3. Ruka ruku myje. 4. Bez vlády ani dům ani obec státi nemůže. 5. Tarquinius Priskus obehnal město Řím kamennou zdí. 6. Když Římané Tarentanům vypověděli válku, přišel jim pomáhat Pyrrhos, v jehož vojsku byl veliký počet skrocených slonův. 7. Po bitvě u Marathona dali Atheňané Miltia-

dovi 70 lodí, aby pokořil ostrovy, které Persům byli pomáhaly. 8. Karthagiňané byli by Hannibala v Itálii podporovali vojskem i penězi, ale Hanno stál (tomu) v cestě.

Konjugace druhá; kmeny na e.

41. 1. Téhož dne, kterého vojsko Mardoniovo bylo zničeno, bylo bojováno šťastně v námořní bitvě v Asii proti Persům. 2. Když porážka kanenská byla oznámena do Říma, celé město bylo naplněno žalem a náfkem. 3. Hýřivost a lakota nejvíce uškodily obcím malým i velkým. 4. Ti vždy zdraví budou, kteří budou užívatí míry ve všech věcech. 5. Nebudete se líbiti moudrým, budete-li se chtít líbiti pošetilým. 6. Římané byli velice polekáni vzezřením Cimbrův a Teutonův. 7. V bitvě u Marathona byli Atheňané o tolik silnější statečností, že polekali a porazili desateronásobný počet nepřátel.

42. 1. Snáze je léčit vady, které jsou na jevě, než ty, které jsou v úkrytu. 2. Nedostatek naučil lidi mnohým uměním. 3. Kdyby mne nebyla zdržela nemoc, byl bych povinností své vykonal. 4. Známo jest, že staří obyčejně míchali víno s vodou. 5. Často malá vojska římská a řecká vydržela útok velkých sborů nepřátelských. 6. R. 456. př. Kr. bylo napočítáno (při odhadu) v Římě 117.319 občanův. 7. V Athenách nejvíce kvetla výmluvnost. 8. Předkové naši od nejstarších časů oddávali se rolnictví.

43. 1. Scipio truchlil nad pádem Karthaginy, jíž sám byl dobyl. 2. Kroisos, král v Lydii, rozmnožil poklady své tak, že převyšoval svým bohatstvím i krále perského. 3. Karthagiňané usmrtili Regula, poněvadž byl radil Římanům, aby nevyměňovali zajatcův. 4. Vypravují, že hlava hořela spícím Serviovi Tulliovi. 5. Epameinondas měl velitelství déle, než národ byl rozkázal. 6. Chyby vaše bychom byli rozmnožili, kdybychom vám byli příliš shovívali. 7. Sokrates poslechl zákonů státních a zůstal ve vězení. 8. Hannibal radil Antiochovi, aby táhl s vojskem do Itálie. 9. Kapitolium dvakráte hořelo a byla stará pověst, že po třetí hořeti bude.

44. 1. Nevděční lidé jsou podobni hadu, který uštknul rolníka byv (od něho) zachráněn. 2. Caesar zasnoubil dceru svou Julii Pompejovi, aby upevnil přátelství. 3. Tarquinius Hrdý, poslední král Římský, usmrtil ty, kteří přáli senatu. 4. Když Dareios, král Perský, dlouho a márně obléhal Babylon, dobyl ho list Zopyrovou.

5. Kdyby C. Julius Caesar se byl střehl dne 15. března, což mu věštec jakýs byl radil, nebyl by snad usmrcen býval od spiklenců. 6. Tarquinius Priskus vystavěl na Kapitoliu chrám, který byl zasvěcen Jovovi, když vedl válku se Sabiny. 7. Kodros, poslední král Athénský, posvětil se bohům za blaho vlasti. 8. Vyzvědači zvěstovali Caesarovi, že Helvetiové hnuli táborem.

LI. *O Anaximenuvi.* Alexandr chtěl oblehnouti Lampsakon, rodiště Anaximenovo, aby ho dobyl a zničil. Hnul tedy táborem a přitáhl k městu. Anaximenes, jenž býval učitelem Alexandrovým, šel mu vstříc; chtěl totiž Alexandra pohnouti, aby města neničil. Alexandr však vida přicházeti učitele svého, domníval se, že bude prositi za odvrácení nebezpečnosti. Když tedy Anaximenes přišel, pravil Alexandr k němu dříve, než mohl onen mluvit: Přísahám, že mne nepřemluvíš; neučiním, začkoli prositi budeš! Ale Anaximenes pravil: Prosim, abys Lampsakon zničil! Takto duchapřítomností svou zadržel hněv Alexandrův a rodiště své zachránil.

Konjugace třetí; kmeny na souhlásku nebo na u.

45. 1. Obšírně chválí Xenofon rolnictví v knize, kterou napsal „Hospodář“. 2. Všem lidem vrozeno jest a do srdce jako vryto, že jest Bůh. 3. Vojínové Caesarovi v Gallii byli častými bitvami tak vycvičení, že si mnohdy sami předpisovali, co by konati bylo. 4. V třech knihách, které Cicero napsal o přirozenosti bohův, mnoho jest vyňato ze spisů řeckých filosofův, kteří psali o témž předmětě. 5. Když kněz Apollonův Laokoon mrštil kopím do boku dřevěného koně, kterého Řekové byli vystavěli, připlížili se dva hadové a usmrtili ho. 6. Decemvirové napsali zákony dvacíctideskové.

46. 1. Společné loďstvo řecké srazilo se s loďstvem perským u Artemisia. 2. Když legie se spojily, vojáci učinili útok tasenými meči. 3. Po porážce u Kanen národ Římský zotavil se poprvé bitvou Marcellovou u Noly. 4. Tháles Miletský řekl, že voda jest počátkem všech věcí, ale že Bůh vytvořil vše z vody. 5. Když Římané marně a dlouho obléhali Fideny, vylákali předstíraným útekem vojsko fidenské z města a přemohli (je). 6. Kdyby prudký déšť nebyl shasil ohně, celé město bylo by zničeno bývalo. 7. Čteme, že Thales Miletský prvý předpověděl zatmění slunce.

47. 1. Alexandr obléháje foinické město Tyros zdělal hráz v moři. 2. Po bitvě u Kanen Hannibal poslal do Karthaginy tři měřice zlatých prstenův, které dal stáhnouti s rukou senatorů, rytířův a vojnův římských. 3. Roku 401. př. Kr. Kyros mladší stáhl válečný lid, který byl tajně najal, aby vedl válku s bratrem svým Artaxerxem. 4. Když Marcellus dobyl Syrakus přivezl do Říma mnoho soch a obrazův. 6. Cicero žil 63 roky. 6. Kdo jednou se odchýlil od pravdy, tomu se potom nevěřívá. 7. V bitvě u ostrovů Aegatských bylo potopeno 125 karthaginských lodí. 8. Augustus posypal květin hrob Alexandrův v Egyptě.

48. 1. Cicero potlačil r. 63. př. Kr. spiknutí Katilinovo a rozptýlil veškeré nebezpečnosti. 2. Hannibal požil jedu, který vždy s sebou měl, když vyslanci římské obklíčili jeho dům ozbrojenci. 3. Vojsko římské bylo r. 321. př. Kr. od Samnitů sevřeno u Kandia a posláno pod jeho. 4. Za prvního svítání jízda nepřátelská přistoupila k našemu táboru a svedla bitvu. 5. Čtete, že chrám Janův byl zavřen dvakráte po vládě Numově. 6. Kamillus poslán do vyhnanství, ježto nespravedlivě byl rozdělil vojsku kořist. 7. Nepřítel by byl do města vnikl, kdyby naši vojáci nebyli zavřeli a zatarasili brány. 8. Atheňané vyhostili Protagoru z města i ze země a spálili veřejně jeho knihy. 9. Sám sobě uškodíš, ublížíš-li jinému bez příčiny. 10. L. Brutus dal sekýrou odpravit své syny, kteří se byli spikli proti státu.

LIII. *Děvěra Římanův.* Když Římané byli skličováni válkou, kterou vedli proti Pyrrhovi, poslali jim Karthagiňané sami od sebe 130 lodí na pomoc do Ostie. Ale senat pohrdl pomocí cizího národa a poslal vyslance, kteří by vůdci karthaginskému oznámili: Národ Římský podniká války, které může vésti svým vojskem. Když to uslyšel vůdce karthaginský, odvedl loďstvo do Karthaginy.

49. 1. Zřídkka prospělo lidem to, čeho nejvíce žádali. 2. Tarentané povolali r. 280. do Itálie Pyrrha, krále v Epeiru, aby válčil s Římany. 3. Lid Římský výtáhl r. 494. před Kr. na Svatou horu a tam několik dní se držel ani nedráždě ani nebyv drážděn. 4. Za druhé války perské žádali Atheňané pomoci na Lakedaimonských. 5. Římané pohrdli mírem, o který Pyrrhus byl žádal po bitvě u Herakleje r. 280. 6. Římané nikdy nepřestali se obávat Hannibala, pokud žil (= živého). 7. Peršané pochovávali mrtvolu, které obmazávali voskem. 8. Senát přisoudil Augustovi pocty do toho času neslýchané. 9. Veliká vojska Dareia, posledního krále

Perského, porazil Alexandr r. 331. před Kr. u Arbél a Gaugamel.
10. Kde jsi nesil, nebudeš sklízeti.

50. 1. Čteme, že staří Germané ctili nejvíce boha Merkuria.
2. Římané byli vzděláni písemnictvím řeckým. 3. Komu není milé
ono místo, kde byl živen a vychováván? 4. Za starých časů nej-
urozenější paní oblékaly šat, který byly samy utkaly. 5. V Make-
donii bylo 150 měst, z nichž Paullus 72 vyplenil. 6. Kamillus,
když se dostal k šiku galskému, uchvátil nejbližšího praporečníka
a vlekł jej s sebou k svým. 7. Medové opustili Astyaga pro jeho
ukrutnost a přidružili se k Persům. 8. Vesuv vychrlil kdysi mimo
očekávání všech tak velikou sílu popelu a kamení, že tři města
byla zasypána. 9. Sám Hektor se třásl, když Aias se blížil, aby
bojoval s ním. 10. U Atheňanů byly vyživovány na státní útraty
děti těch, kteří byli podlehlí smrti za vlast.

LVII. *O sedmi mudrcích.* V Miletu se kdysi přihodilo, že ry-
báři vytáhli z moře zlatý stůl delfský veliké váhy. Pro novotu
věci a pro velikost ceny dotazovali se Mileťané Apollona Delfského,
komu by stůl onen dáti měli. Bůh vydal věštbu: Stůl onen dáti je
tomu, kdo moudrostí nad ostatní předčf. Tu Mileťané přisoudili
stůl ten Thaletovi; tento však postoupil jej Biantovi, Bias dal jej
Pittakovi, Pittakos Cheilonovi, Cheilon Kleobulovi, Kleobulus jej
daroval Periandroví, Periandr odevzdal jej Solonovi. Avšak ani
Solon ho nepodržel, neboť se nechtěl pokládati za nejmoudřejšího.
Proto Solon uložil stůl ten v chrámě Apollonově v Delfách. Tím
ukázal, že nejmoudřejší ze všech jest Apollon Delfský.

51. 1. Dva chrámy na Kapitoliu a mnohá jiná stavení zasažena
byla blískem v jediném roce. 2. Kdo snadno uvěří, snadno bude
oklamán. 3. Alexandr by byl dobyl celého světa, kdyby se mu
bylo dostalo delšího života. 4. Je-li vážnost ve věcech, o nichž se
mluví, vzniká z věcí jakýsi přirozený lesk i ve slovech. 5. Z plod-
ných řečí Sokrátových povstali učení mužové. 6. Semiramis založila
Babylon a obklopila město hradbami. 7. Vracejme, cokoli ob-
držíme, touž měrou nebo ještě vrchovatější, můžeme-li. 8. Ten jest
veliký duch, který se Bohu odevzdal. 9. Hannibal zápasil s Římany
v Italii o vládu.

52. 1. Nepřátelé běželi (s) neuvěřitelnou rychlostí k řece.
2. Když vojní do zbraně se sběhli a prudce bojováno bylo, ne-
přítel, jenž byl výpad učinil, byl odražen a zahnán. 3. Římané
vyřli zákony dvanáctideskové do kovu. 4. Dobrým škodí, kdo zlých

šetří. 5. Před bitvou marathonskou mnoho stromů bylo poraženo na rovině, aby jízda perská nemohla se rozvinouti. 6. Když Marcellus dobyl Syrakus, ušetřil všech budov veřejných i soukromých, posvátných i světských. 7. Hannibal, byv z Karthaginy vypuzen, přišel do Efesa k Antiochovi. 8. V bitvě u Kanen padlo 45.000 pěších a 2700 jezdců římských, mezi těmito 80 mužů stavu senátorského. 9. Když Alkibiades nešťastně válčil, upadl opět v nepřítel (u) svých spoluobčanův. 10. Atheňané, radou i vážností Miltiadovou povzbuzeni byvše, vyvedli vojsko z města a táborem se položili na poli marathonském.

53. 1. Verres mnoho občanů římských dílem sekýrou odpravil, dílem ve vězení usmrtil, dílem ukřižoval. 2. Kopyta skotu a ovčí jsou rozštěpena. 3. Když Alexandr zničil Theby, Atheňané byli velice ohromeni. 4. Caesar odrazil útoky zjevných nepřátel, ale zbraň spiklenců nemohl odraziti. 5. Karthagiňané často nastrojili úklady vůdcům římským a zničili jejich vojska. 6. Labienus opravil most, který byli nepřátelé strhli, a převedl vojsko. 7. Když Hannibal dobyl Sagunta, Římané vznesli válku na Karthaginské.

> LIX. *O Maniovi Kuriovi Dentatovi.* M. Kurius Dentatus odrazil Pyrrha, porazil ho a vyhnal ho z Itálie. Ačkoli veliké kořisti se zmocnil, přece ničeho domů neodnesl. Vítězstvím tím rozmnožen též státní pozemek. Když pak senát přisoudil jednotlivým občanům po sedmi jitrech onoho pozemku, dal Kuriovi 50 jiter. Avšak tento nepřijal toho daru celého, nýbrž podržel jen sedm jiter, jako jiní občané, řka: Není dobrým občanem, kdo není spokojen tím, co se ostatním uděluje.

54. 1. Hamilkar podrobil veliké a bojovné národy hispanské a přivedl je pod moc karthaginskou. 2. Bůh dává a odnímá veliké strasti a radosti. 3. Čteme, že Caesar 23 ranami byv usmrčen zemřel v radnici. 4. Attalus zůstavil závět: Dědicem mých statků budiž národ Římský! 5. Solon Athenský, když přišel ke králi Lydskému Kroisovi, byl přijat od něho pohostinsky. 6. Král Jugurtha porušil vojsko Albinovo tak, že vojáci utíkali, když byli spatřili nepřítele. 7. Když Alexandr z hněvu Kleita probodl, chtěl potom sebe sama zabiti. 8. Miltiades uvřzen byl do státního vězení, poněvadž nemohl zaplatiti pokutu. 9. Scipio Africký hlásá příjmím svým, že podrobil třetí díl světa. 10. Themistokles byl vyděděn svým otcem, protože zanedbával jmění rodinného. 11. Když Alkibiades porozuměl, proč odvolán byl od vojska, nevrátil se do

Athen, nýbrž utekl se do Sparty, kdež byl přijat a postaven v čelo vojska.

55. 1. Cicero právem se honosí, že zhasil pochodně již zapálené k požáru města a vykroužil meče z rukou spiklencův. 2. U Římanů vojní, kteří první byli slezli hradby obleženého města, bývali obdařeni věncem hradebním. 3. Pompeius vstoupil se svými do lodí a byl tam zavražděn. 4. Všickni navštívili Atheny, kteří do Řecka cestovali. 5. Čtete, že Herakles sestoupil do podsvětí. 6. Dareios polapil před bitvou u Issa několik Makedonů a poslal je do tábora Alexandrova, když jim byl dal ruce usekati.

LXII. *Fabius a Hannibal.* Tarent, jemuž velel Livius, byl dobyt lstí od Hannibala. Livius s posádkou usadil se v hradě, kterého statečně hájil, a pomoci Fabiovy očekával. Tento velmi opatrně k městu sestoupil a podobnou lstí ho zpět dobyl, kterou od Hannibala vzato bylo. Když to zpozoroval Hannibal, pravil: Též Řím má svého Hannibala.

56. 1. Císař Nero poskvrnil ruce své krví (vlastní) své matky. 2. Když Alexandr přivedl velikou říši perskou pod svou moc, svlékl (se sebe) staré mravy makedonské. 3. Válkou peloponneskou byla moc athenská velice zmenšena. 4. Mnohá města, která kdysi vzkvétala, nyní leží v zříceninách. 5. I činy Achilleovy čas byl by zastřel, kdyby Homeros nebyl býval jejich hlasatelem. 6. Agrigentum, město na Sicílii, bylo vzato a zbořeno od Karthaginských. 7. L. Aemilius Paullus odpykal svou smrtí v bitvě u Kanen nerozvážlivost C. Terentia Varrona. 8. Veškerému rodu živočichův od přírody uděleno bylo, aby hájilo života a těla svého.

LXIV. *Osel ve lví kůži.* Osel oblečen byv lví kůží, honil se za ostatními zvířaty, aby je lekal. Zvířata opět a opět utíkala, poněvadž se strachovala lva. Ale jednou žena se osel za liškou náhodou zařičel. Tu liška zastavila se a pravila: Tahle hrozná kůže mne již neleká; neboť řev tvůj mne poučil, jaký jsi lev.

Slovesa počínavá.

57. 1. Moc thebská velice vzrostla, když Epameinondas a Pelopidas spravovali obec. 2. Když Konon loďstvo peloponneské byl přemohl, bažil po větších věcech, než mohl vykonati. 3. Caesar vytáhl do boje, poněvadž již obilí dozrávalo. 4. Atheňané strachovali se moci svých spoluobčanů pro samovládu Peisistratovcův. 5. Když se rozednilo, nepřátelé hnali útokem na tábor Caesarův.

6. Nepozdravili se všickni, které lékaři léčili. 7. Zvykem zakoreňují se všechny neřesti. 8. Tak se soudcové rozpálili odpovědí Sokratovou, že odsoudili k smrti nejnevinnějšího člověka. 9. Všickni dobří pocítili bolest, když Cicero byl nucen jíti do vyhnanství. 10. Naděje, pověst, paměť mizí; ctnost samojediná trvá.

> **LXVII.** *O Caesarovi.* Caesar očekával v Dyrhachiu příchod legií svých z Brundisia. Když dlouho nepřicházely, chtěl vrátiti se do Brundisia, aby seznal příčinu prodlévání. I vyplul na loďce tajně na šíré moře, aby rychle přišel do Brundisia. Když však kormidelník se strachoval vln, zvolal Caesar: Důvěřuj osudu! Vezeš Caesara. Ale konečně byl přinucen ustoupiti vlnobití a vrátiti se do Dyrhachia. Když se o tom pověst rozhlásila, přátelé činili Caesarovi výčitky, protože snadno něco se mu mohlo státi.

Konjugace čtvrtá; kmeny na i.

58. 1. Mrtvolu Pompejovu pohřbil jeden z otroků na mořském břehu. 2. Výpravami a válkami Alexandra Velikého otevřeny byly mnohé země a kraje. 3. Atheňané ukamenovali jakéhosi Kyrasila, jenž byl radil, aby zůstali v městě a přijali Xerxa. 4. Když Caesar se vrhl mezi nepřátele na břehu Britannie s orlem desáté legie, aby povzbudil své vojny, vyskočili tito z lodí a zvítězili. 5. Po bitvě u Issa r. 333. před Kr. přímořská města otevřela brány Alexandrovi, ale Tyrští samojediní jemu odporovali, poněvadž město jejich bylo opevněno přírodou i uměním.

> **LXX.** *O M. Liviovi Salinatorovi.* Hasdrubal byv povolán od Hannibala vedl pomocná vojska do Italie. Byl však přemožen od konsulů M. Livia Salinatora a C. Klaudia Nerona u řeky Metauru r. 207. př. Kr. Celé vojsko punské bylo zničeno; jen malé oddíly Gallův a Ligurů po bitvě těkaly po polích a lesích bez vůdcův a bez praporův. Když pak to bylo Liviovi oznámeno a řečeno, že zbytky vojska nepřátelského mohou býti snadno potlačeny, odpověděl onen: Ušetřme jich, aby domácí poslové mohli nepřátelům zvěstovati tak velikou porážku!

59. 1. Atheňané ohradili město své zdmi. 2. Když Sp. Postumius učinil se Samnity nepřítel, byl od svých spoluobčanů spoután a vydán nepřátelům. 3. Mnozí dějepisci přeplnili knihy své dětinskými bajkami. 4. Zákony kretské, které sám Jupiter nebo Minos ustanovil, vzdělávaly mládež pracemi. 5. Réva, není-li podeprána, klesá k zemi.

> **LXXI.** *Statečnost vojnů Caesarových.* V bitvě u Dyrrhachia bylo bojováno velmi prudce; zvláště krutý boj byl před tvrzí jakousi, zdí ohrazenou, jejíž velitelem byl setník M. Caesius Scaeva. Na rozkaz totiž Pompejův vysláno bylo veliké oddělení vojska, aby tvrze té dobylo a ji obsadilo. Statečností vojnův a hlavně příčiněním Scaevovým byla tvrz zachráněna. Velestatečně se chovali obranci tvrze té, neboť žádný z vojnů oněch nebyl bez poranění, z jediné kohorty ztratili čtyři setníci zrak, okolo 30000 šípů do tvrze vhozeno. Největší však byla statečnost setníka Scaevy, jenž měl rány na hlavě, na pleci, na stehnu a ztratil oko. Štít pak jeho přeplněn byl děrami; sám Caesar píše, že bylo na štítu Scaevově 120 děr.

60. 1. Mnozí se domnívají, že první obyvatelé Evropy přišli z Asie. 2. Zákony byly vynalezeny k blahu státu a občanů. 3. Mnohé věci, které příroda zakryla, vynalezli lidé bystrostí ducha. 4. Když Caesar zvěděl, že nepřátelé přicházejí, vyvedl vojsko z tábora a postavil šik. 5. Mnozí by byli došli moudrosti, kdyby se nebyli domnívali, že již (jí) došli. 6. Čteme, že Alexandr našel v Susách velikou sru z zlata a stříbra.

> **LXXIV.** *Zajíci.* Zajíci byli kdysi častým hřmotem v lesích vyděšováni. Proto nařikali a domnívali se, že pro stálý strach nemohou již déle žít. Šli tedy k jezeru jakémusi, aby ve vodě život svůj skončili. Když přišli k jezeru a je obcházeli, žáby byly vyděšeny jejich příchodem a seskakovaly do vody. Ach! zvolal jeden ze zajíců, také jini živočichové mimo nás jsou strachem znepokojováni. Mohou-li tato zvířátka žít, proč nemůžeme (žít) také my?

Slovesa krytočinná.

Konjugace první a druhé.

61. 1. Themistokles jsa mladíkem mnoho zdržoval se na soudech a ve shromážděních lidu; žádná důležitější věc nekonala se bez něho. 2. Mnohé věci bývají nsnadnější, než nezkušení jinochové se domnívají. 3. Obcuj s těmi, kteří tě mohou učiniti lepším! 4. Plinius napsal: Nyní děti hned všecko vědí, nikoho se neostýchají, nikoho nenapodobují, samy sobě jsou příkladem. 5. I nejučenější mužové se přiznali, že nevědí mnohých věcí a že jest jim učiti se mnohemu. 6. Neslibujte ničeho nerozváživě, ale konejte,

co slíbíte! 7. Atheňané posílali často do vyhnanství muže, kteří si byli získali o stát veliké zásluhy. 8. Publius Scipio říkával: Pozoruj-li obrazy svých předků, srdce mé se rozněcuje ke ctnosti. 9. Havran, jenž byl provázek vlky celý den, žádal za část kořisti. Ale oni (jemu) odpověděli: My již hodovati budeme, kteří jsme lovíli; tobě také by bylo volno s námi hodovati, kdybys byl s námi lovil.

LXXVII. O Demosthenovi. Dva lidé uložili peníze u jakési ženy a ustanovili, aby jich jednomu bez druhého nevydávala. Nedlouho potom přišel jeden z nich a žádal peněz předstíraje, že druh jeho zemřel. Žena domnívala se, že člověk ten pravdu mluví, a všechny peníze mu vydala. Ale brzy přišel druhý a také žádal peněz. Tu teprve žena poznala, že byla ošálena. Peněz oněch však vyplatiti nemohla a byla volána před soud. Avšak Demosthenes důmyslně ubohou ženu osvobodil. Neboť pravil, když pře před soudem byla prodávána: Žena tato přiznává, že u ní uloženy byly peníze, i slibuje, že je vydá. Ale nemůže tak učiniti, jestliže nepřijdou oba dva, kteří peníze uložili; bylo totiž ustanoveno, aby jednomu bez druhého peněz nevydávala.

Konjugace třetí.

62. 1. Pausanias hodoval dle mravu perského tak hýřivě, že toho nemohli trpěti ti, kdož byli přítomni. 2. Dobré jest opráti se o dvě kotve. 3. Před bitvou u Zamy Hannibal rozmlouval se Scipionem. 4. Regulus vytrpěl statečnou myslí všechna muka, jimiž ho mučili Karthaginští. 5. Kolikrátkoli Hannibal se srazil s Římany v Itálii, vždy nad nimi zvítězil. 6. Nejen sama štěstěna jest slepá, nýbrž i oslepuje obyčejně ty, které objala. 7. Atheňané dosáhli největší slávy ze všech národů dvěma vítězstvími, marathonským a salaminským. 8. Caesar vyvedl legie z tábora a udeřil na část nepřátel, která byla připravena k boji: 9. Ne všickni národové italští mluvili latinsky; mnozí mluvili též řecky.

Slovesa počínavá.

63. 1. Nikdo, kdo slávy statečnosti dosáhl, nedosáhl jí úklady a ošemetnosti. 2. V téže noci, v níž Alexandr se narodil, shořel chrám Diany v Efesu. 3. Achilles pomstil smrti Patrokla, jež Hektor byl zabil. 4. Kdyby Manlius se nebyl probudil, Gallové by byli dobyli Kapitolia; ale Manlius křikem hus probudiv se Gally odrazil a nazván byl Kapitolským. 5. Když Atheňané nabyli větš

vlády a byli porušeni štědrostí úřadů, vystavěli 300 soch Demetriovi Falerskému. 6. Pracujeme-li usilovně, zapomínáme strastí, které nás obkličují. 7. Řečník Lysias v Athenách narodil se i zemřel, když byl zastával přemnohé úřady.

LXXIX. O Agesilaovi. Agesilaos byl kdysi tázán, kterým způsobem by mohl člověk dosíci dobré pověsti, odpověděl: Mluví-li to, co je nejlepší, a koná-li to, co je nejpočestnější. — Opět když byl kdosi vyzvídal, kterým způsobem by někdo bezpečně vlády nabýti i vládnouti mohl, odpověděl: Jestliže počestně dostane se k vládě a bude vládnouti tak, jako vládne otec (svým) dětem.

Konjugace čtvrtá.

64. 1. Nikdo nebude věřiti tomu, kdo často bude lháti. 2. Antonius, Oktavianus a Lepidus rozdělili mezi sebe říši Římskou. 3. Když Caesar zmocnil se Říma, táhl s vojskem do Brundisia, aby dostihl Pompeia. 4. Byli bychom s vámi souhlasili, kdybyste byli pravdu mluvili. 5. Alexandr, král Makedonský, napadl říši Perskou veden byv slávychtivostí. 6. Nepřátelství mezi Mariem a Sullou vzniklo za války s Jugurthou. 7. Když slunce vyšlo, vyzvědači vrátili se do tábora a zvěstovali, že nepřítel přitáhl k řece. 8. Zkoušej vše, podržuj nejlepší!

Slovesa polokrytočinná.

65. 1. Mnozí vysmívali se filosofu Diogenovi, protože pohrdal vším, po čem lidé obyčejně bažívají. 2. Řekové neodvážili se zůstatí s loďstvem u Artemisia, ježto se báli velikého počtu lodí Xerxových. 3. Caesar nebyl potěšen zprávou o smrti Pompejově. 4. Kdyby Xerxes nebyl důvěřoval slovům Themistokleovým, nebyl by býval poražen u Salaminy. 5. Když Pompeius viděl na útěku jízdu svou, které nejvíce důvěřoval, ustoupil z boje, ježto nedůvěřoval ostatním sborům. 6. Když Caesar zvěděl, že Pompeius a konsulové přešli do Řecka, vrátil se do Říma.

LXXXIII. O Mariovi. Když Sulla protivníky své přemohl, utekl Marius z Říma. Byl však v Minturnech polapen a v soukromém domě zavražděn. Vyslán pak sluha obecní, rodem Cimber, aby ho usmrtil. Ten přišel a držel již vytasený meč, aby probodl bezbranného starce. Avšak spatřiv muže tak velikého byl velebností jeho jat, že se neodvážil mu ublížiti; meč odhodil a třesa se utekl. To když se Minturenští dověděli, propustili Maria bez pohromy.

DÍL DRUHÝ.

O nejdůležitějších částech skladby.

Participium.

66. 1. Zákon jest nařízení příkazující dobré, zakazující zlé. 2. Tarquinius Superbus ztratil vládu obléhaje Ardeu. 3. Kerberos nepolekal Heraklea vnikajícího do podsvětí. 4. Příjemno jest poslouchati slavíka, an zpívá. 5. Diogenes na otázku, co stárne nejrychleji, odpověděl: Dobrodiní. 6. Lháři nevěříváme, byť i pravdu mluvil. 7. U Peršanů bylo zvykem přinášeti králi dary, když táhl územím říšským. 8. Alkibiades byl postaven v čelo vojska za své nepřítomnosti. 9. Kdo zle jedná, nikdy není bez strachu. 10. Málo žádajícímu málo schází. 11. Jak veliká dobrodiní dostáváme od Boha, aniž (o tom) víme! 12. Pilný žák jest podoben včele, která snáší sladký med do úlu z rozličných květin. 13. Xenofontovi obětuujícímu byla přinesena zpráva, že syn jeho Gryllos v bitvě padl.

> LXXXVI. *O Hannibalovi.* Hannibal žil ve vyhnanství u krále Antiocha. Tento sebral a vypravil veliké vojsko, aby válčil s Římany. Přehlížeje pak toto vojsko, zlatem a stříbrem se třeptící a opatřené více ke kořisti než k boji, domníval se, že snadno Římané budou přemoženi. Proto pravil k Hannibalovi, jenž ho provázel, ukazuje prstem na vojsko: Toto jistě Římanům dostačí! Ale Hannibal odpověděl: Myslím, že dostačí, ač Římané jsou velmi lakomí.

67. 1. M. Furius Kamillus byv jmenován diktátorem rozptýlil Gally. 2. Příležitosti marně hledáš po druhé, ztratil-li jsi ji jednou. 3. Hefastion byl ze všech přátel Alexandrovi nejmilejší, poněvadž s ním byl vychován. 3. Co prospívá člověku 80 let, prožil-li je v lenosti? 4. Naši s neporušenými silami dostihnouše nepřátele

veliký počet jich pobili a zajali. 5. Tarquinius zmocniv se trůnu počal zuřiti proti nejvznešenějším mužům. 6. Po bitvě u Allie neudeřili Gallové ihned na Řím obávající se noci a polohy neznámého města. 7. Kleopatru odňala si sama život, domnívající se, že nemůže uniknouti rukou nepřátelských.

LXXXVII. O Caesarovi. V bitvě kterési v Gallii bylo nejvíce tísněno pravé křídlo vojska Caesarova; mnoho setníků bylo padlo, přemnoho (jich) bylo poraněno a některé prapory byly již ztraceny. Proto vojáci byli liknaví a z boje ustupovali; scházely také zálohy, které by jim na pomoc poslány býti mohly. Tu Caesar vytrhl štít jednomu z nejzadnějších, poněvadž sám tam byl přišel bez štítu, postoupil do prvního šiku a takto vojíny roznítiv obrátil je opět proti nepříteli. Boj obnoven a nepřítel přemožen. — V jiné bitvě chopil Caesar za hrdlo praporečníka legie Martovy, jenž se již obrátil, aby utekl, strhl jej na opačnou stranu a pravici k nepříteli vztáhnuv zvolal: Kam ty odcházíš? Tamto jsou ti, s nimiž zápasíme. Rukou sice jediného vojína napravil, ale rázně napomenuv i ostatní k boji (je) povzbudil.

68. 1. Romulus pojmenoval dle svého jména město, které byl založil s bratrem svým Remem. 2. Tarquinius koupiv knihy Sibylliny za velkou cenu uložil (je) na Kapitolii. 3. Xerxes dobyv Athen zničil (je) požárem. 4. Augustus dobyv Egypta připojil (je) k říši Římské. 5. Vyslanec Caesarův z lodí na zemi vystoupiv, byl uchopen od Britannův a uvržen do vězení. 6. Když Cicero zavražděn byl, poslal Antonius hlavu jeho své manželce. 7. Thebané poslouchali cizí vlády i před narozením Epameinondy i po jeho smrti. 8. Křesťané čítají léta od narození Kristova, Židé od stvoření světa; Římané čítali od založení Říma, Řekové od zavedení her Olympijských. 9. Od založení Říma až do narození Kristova jest doba 753, od zavedení her Olympijských 776 rokův.

69. 1. Snáze jest mluvíti o věcech minulých než o budoucích. 2. Helvetiové hodlajíce vytáhnouti ze svého území zapálili všecka města svá a spálili všecko obilí mimo to, které hodlali s sebou vézt. 3. Alexandr hodlajce táhnouti do Asie rozdělil veškeren svůj majetek mezi vojevůdce a přátele. 4. Hamilkar již hodlal přenést válku proti Římanům z Hispanie do Italie, ale smrt mu (v tom) zabránila. 5. Konsul C. Klaudius Nero porazil r. 207. př. Kr. u řeky Metauru Hasdrubala, který hodlal podporovati svého bratra Hannibala novými silami. 6. Alexandr přišel k Jovu Hammonovi ho-

dlaje se dotazovati o původu svém. 7. Lakedaimonští vypravili velké loďstvo hodlající zkusiti štěstí válečného. 8. Vojáci táhli do boje, aby buď zvítězili nebo zahynuli.

Ablativ absolutní.

70. 1. Největší ctnosti leží ladem, když panují vášně. 2. V zimě neškodí mrazy osení, pokrývá-li sněh zemi. 3. Na počátku jara jest délka dne i noci táž. 4. Za panování Romulova vedly se skoro ustavičné války se sousedními národy. 5. Přemnozí dějepisci vypravují, že Themistokles přišel do Asie za vlády Xerxovy, ale Thukydides soudí, že přišel k Artaxerxovi. 6. Při východu slunce přitáhli nepřátelé k průsmyku, který obsaditi ustanovili. 7. Za dne nevidíme hvězd, ježto sluneční světlo překáží. 8. Básník Archilochos žil, když kraloval v Římě Tullus Hostilius. 9. Caesar nemohl dobýti města Novioduna pro šířku příkopu a výšku hradeb, ačkoli málokterí ho hájili.

71. 1. Když Dion byl zavražděn v Syrakusách, Dionysios opět zmocnil se města. 2. Po smrti Numově zvolil národ Římský za krále Tulla Hostilia. 3. Po dobytí Sagunta Hannibal vedl vojsko své do Itálie. 4. Byť i všecko nám bylo odňato, láska k rodičům, k vlasti a k přátelům nám odňata býti nemůže. 5. Numa položil základ obci Římské ustanovením bohoslužby. 6. Když Korinthos byl zbořen pro uražení vyslanců, celé Řecko přivedeno bylo v moc římskou. 7. Po spálení Athen byla svedena bitva u Salaminy, v níž Řekové porazili nesmírné loďstvo perské. 8. Odstraněním pověry neodstraní se náboženství. 9. Mnohé věci, které se dovolují, po změně času a místa se nedovolují. 10. Vojinové Caesarovi nepřešli k Pompeiovi, ačkoliv jim tento byl slíbil velikou odměnu. 11. Katilina zůstal v Římě, ač spiknutí bylo odkryto.

72. 1. Xerxes dobyt Thermopyl táhl na Atheny. 2. Caesar ukončiv válku s Germany umínil si překročiti Rýn. Za tou příčinou vystavěv most přes řeku převedl vojsko na druhý břeh. Strávil pak celkem deset dní za Rýnem ustoupil do Gallie a most strhl. 3. Ačkoliv Hannibal porazil Římany u Kanen, neodvážil se přece táhnouti na Řím. 4. Alexandr podmaniv Indý vrátil se do Babylona. 5. Caesar tábořem hnul, vyslav posly k Aeduům a dav vojsku tři hodiny v noci (gen.) k odpočinku. 6. Numa Pompilius rozdělil rok na dvanáct měsíců přidav měsíce leden a únor. 7. Cincinatus

stal se diktátorem byv od pluhu povolán; složiv pak úřad vrátil se na venkov. Také Fabricius vrátil se k otcovským polím zahrav Pyrrha i Kurius pokořiv Samnity.

73. 1. Za konsula L. Aemilia přešlo nesmírné množství Gallů přes Alpy. 2. Vedením Hannibalovým často zvítězili Karthaginští nad Římany. 3. Za konsulatu C. Maria (a) Q. Lutatia Katulla byly veliké zástupy Teutonů poraženy v bitvě u Lázní Sextiových. 4. Synové Tarquiniovi šli do Delf v průvodu Brutově. 5. Za živobytí Katonova slynuo mnoho řečníkův. 6. Pyramida, již Cheops, král Egyptský, vystavěl, byla dle svědectví Herodotova 800 stop vysoká. 7. S pomocí Boží zapudím i největší nebezpečnosti. 8. Velitel jízdy Minutius utkal se proti vůli diktátora Q. Fabia polem s Hannibalem r. 217. př. Kr. a byv poražen, byl pomocí Fabia zachráněn. 9. Téhož roku, kterého zahynul řečník Cicero, narodil se P. Ovidius za konsulatu Hirtia a Pausy, čili r. 43 př. Kr. 10. Krassus potlačil otroky, kteří majíce vůdcem Spartaka porazili čtyři vojska římská.

> XC. *O Epameinondovi.* Epameinondas vykonal mnoho přeslavných činů v míru i ve válce. Když pak se ho jednou přátelé tázali: Které vítězství ti bylo nejmilejší? odpověděl: Leukterské; neboť na hlavu jsem porazil Lakedaimoňany za živobytí otce svého i matky své.

Gerundivum. Gerundium.

74. 1. Tělo jest cvičiti, aby poslouchalo rozumu. 2. Ve všech věcech je míru zachovati. 3. Herakleovi bylo 12 prací vykonati. 4. Často jest čísti knihy dobré; špatných zcela jest se varovati. 5. Víme, že všem lidem jednou jest umřítí. 6. Atheňanům samojediným bylo podniknouti boj proti nesmírným sborům perským. 7. Nic není konati bez rozumu. 8. Dobrým lidem jest často se zlými bojovati. 9. Ctnosti i na nepříteli jest ctíti. 10. Zbožnosti dlužno vzdávati největší chválu. 11. Pěčlivost platí ve všech věcech nejvíce; tuto jest nám vždy pěstovati, tuto vždy vynakládati. 12. Konon přitáhl s částí loďstva k Athenám a dal obnoviti hradby, které Lysandrem byly zbořeny.

75. 1. Všickni lidé mají moc škoditi. 2. Panovačnost vzbudila mnoho válek. 3. Čteme, že Foiničané vynalezli umění psáti a plaviti se. 4. Bojechtivost zahubila již mnohé lidi a národy. 5. Bůh

stvořil zvířata k vůli lidem, jako koně k tahání, býka k orání, psa k lovení a střelení. 6. Veliké množství Babyloňanů postavilo se na hrady žádostivo spatřiti Alexandra. 7. Ze všech věcí, které moudrost připravila k blaženému žití, nic není většího nad přátelství, nic hojnějšího, nic příjemnějšího. 8. Lykurgovy zákony vzdělávaly mládež pracováním, lovením, běháním, lačněním, žízňáním, zimou a horkem. 9. Numidové byli velmi zkušení v jízdě.

76. 1. Saturnus naučil lidi umění pole vzdělávati. 2. Miltiades napomínal strážce mostu, který Dareios přes Hister vystavěl, aby neopominuli příležitost osvoboditi Řecko. 3. Romulus a Remus pojali úmysl založiti město v těch místech, kde byli pohozeni a vychováni. 4. Pelopidas a jeho spojenci dílem pobili, dílem do vylinanství vypudili původce obsazení Kadmeje, když byli posádku lakedaimonskou z hradu zahnali. 5. Tělo jest cvičiti, aby poslouchati mohlo rozumu při vykonávání věcí a při snášení prací. 6. Nesvornost Řeků dána byla Filippovi příležitost podmaniti Řecko. 7. Xerxes vypravil nesmírné vojsko na potlačení svobody Řecka. 8. Mezi Romulem a Remem vznikla hádka o pojmenování města. 9. Brutus byl zabit vlast osvobozuje (= při osvobozování vlasti).

- **XCI.** *O Pelopidovi.* Pelopidas Thebský kdysi táhl do boje. Manželka ho prosila, aby se zachránil, zvláště pak ho napomínala, aby z přílišné bojechtivosti (abl.) nepodnikal nebezpečnosti. Ale onen odpověděl: Vojáky je pobádati, aby zachránili vůdce svého, vůdce však jest napomínati, aby zachránil svých vojákův.

Supinum.

77. 1. Aeduové, když nemohli uhájiti ani sebe ani svého majetku proti Helvetiům, poslali vyslance k Caesarovi žádat za pomoc. 2. Q. Fabius byl vyslán od Římanů do Delf tázat se za radu, jakými modlitbami bohové by mohli býti usmířeni. 3. Ctnost jest nesnadno nalézti. 4. Hannibal vyslal 500 jezdců na zvědy, kde nepřítel jest, jak velkou moc má a co připravuje. 5. Dobrý hospodář vstává první a poslední jde spat. 6. Co jest hanebno říci, to jest hanebno činiti. 7. Čiňme to, co nejlepší jest činiti! 8. Čím kratší vypravování, tím jest mu snáze porozuměti. 9. Když Scipio přenesl válku do Afriky, Hannibal byl z Itálie odvolán hájit vlasti své. 10. Mnohé snáze se řekne, než se vykoná.

Infinitiv.

78. < 1. Nikdo beze ctnosti nemůže býti blažen. 2. Raději chceme býti zdraví než bohati. 3. Kdo neumí mlčeti, neumí mluvíti. 4. Caesar z mnohých příčin umínil si překročiti Rýn. 5. Zvyk učí lidi snášeti námahy a nedbati ran. 6. Jezte a pijte mírně, chcete-li býti zdraví! < 7. Atheňané neodvázili se zůstatí v městě za příchodu Persů, nýbrž hledali spásy na lodích.

79. 1. Vůdce poručil vojnům opevniti tábor náspem 12 stop zvýši a příkopem 18 stop zšífi. 2. Caesar rozkázal, aby dva šiky pronásledovaly nepřitele, třetí pak aby opevňoval tábor. 3. Lakédaimonané zakazovali Athenským, aby hradeb (svých) neopravovali. 4. Thrasybulos zakázal ubližovati poraženým protivníkům. 5. Když Caesar přišel do Gallie, poručil, aby most u Genavy byl stržen. 6. Alexandr dal otevřítí Kyrův hrob. 7. Zákon Porciův zakazoval občana římského poutati nebo bičovati nebo zabíjeti. 8. Hamilkar kázal synu svému Hannibalovi přísahati, že nebude nikdy žíti s Římany v míru. 9. Když po bitvě u Kanen nebezpečenství hrozilo státu Římskému, bylo rozkázáno konsulům jmenovati diktatora. 10. Když Alexandr dobyl Theb, bylo zakázáno božiti chrámy a dům Pindarův.

80. 1. První zákon přírody jest rodiče milovati. 2. Hřích jest vlasti škoditi. 3. Jazyk na uzdě držeti není nejmenší ctností. 4. Dobré jest nechtíti býti chválen, avšak výbornější jest býti chválen hoden. 5. Veliká část dobroty jest chtíti státí se dobrým. 6. Lépe je své chyby napravovati než cizí kárati. 7. Slavno jest býti milým občanem, veliké zásluhy o obec si získati, býti chválen, ctěnu a milovanu. 8. Býti vděčen není zvláštní ctností, ale nevděčen býti jest hanebno.

Infinitiv s akkusativem.

81. 1. Seznal jsem z listu tvého, že jsi zdrav. 2. Větime, že Bůh svět stvořil, (jej) zachovává a řídí. 3. Xerxes domníval se, že ho Themistokles zachránil. 4. Thales Miletský řekl, že voda jest počátkem věcí. 5. Themistokles vyslal ke Xerxovi posla v noci, aby mu oznámil, že nepřátelé jsou na útěku. 6. Epameinondas pravil, že válka připravuje mír. 7. Kdo se přiznává, že chybil, snadno napraví chyby své.

82. 1. Známo jest, že zákony vynalezeny byly k blahu občanů ;

proto dlužno, aby občané poslouchali zákonův. 2. Pravda jest, že každý je strůjcem svého štěstí. 3. Všem známo jest, že i Římané byli přemoženi. 4. Známo jest, že téže noci, když shořel chrám Dianin v Efesu, narodil se Alexandr. 5. Zjeveno jest, že člověk sestává z těla a duše. 6. Čteme, že Hannibal a Scipio zemřeli téhož roku.

83. 1. Mnozí nás milují, protože doufají, že budou mít z nás užitek. 2. Epameinondas znamenal, že celé vojsko zahyne (celému vojsku jest zahynouti) pro nevědomost vůdců; proto velitelství podržel déle, než národ byl rozkázal. 3. Pompeius doufal, že prvním útokem Caesarovo vojsko bude zahnáno (zahnáno býti může). 4. Pravím tobě, který se směješ, že brzy budeš truchliti. 5. Xerxes se domníval, že brzy potlačí Řecko. 6. Kroisos doufal, že Kyrovu moc zničí; zničil však svou. 7. Lakedaimonané znamenali, že jim bude s Atheňany zápas o nadvládu.

< § **XCVI.** *Věrnost vojínova.* Gajus Mevius, setník Augustův, byl nepředvídanými úklady nepřátel obklíčen, zajat a do Alexandrie přiveden. Když Antonius, jenž tehdy v Alexandrii byl, uslyšel, že setník Augustův zajat byl, kázal, aby byl přiveden. Tu se ho Antonius tázal: Co mám o tobě stanoviti? Ale Mevius jasným hlasem pravil: Dej mne usmrtiti! Neboť ani dobrodiním ani trestem nedám se pohnouti, abych přestal býti vojínem císařovým a počal býti tvým. Antonius podiviv se statečnosti a věrnosti vojínově propustil ho bez pohromy.

✓ **XCVII.** *Kázeň vojenská.* V druhé válce se Samnity r. 324. př. Kr. vyvedl Q. Fabius Rullianus, velitel jízdy, vojsko z tábora proti rozkazu diktatora L. Papiria Kursora. Bitva byla svedena a Samnité zahnáni. Když však diktator do tábora se vrátil a uslyšel, že proti rozkazu bitva svedena byla, poručil, aby Fabius byl metlamí mrskán. Nic mu neprosplávala statečnost (jeho), nic vítězství, nic proslavenost rodu, nic prosby vojska; marně vyzývána pomoc senatu. Přísnost Papiriova nedala se zmírniti. Konečně otec Fabiův vznesl věc k národu a prosil za pomoc tribuny lidu. Když tedy Papirius byl uprošen ode všech občanů, prominul mu ten trest.

Infinitiv s nominativem.

84. 1. Člověku nezdá se nic býti krásnější než člověk. 2. Atheňané posílali do vyhnanství ony občany, jichž moc zdála se býti nebezpečnou obecné svobodě. 3. Kineas otázan býv Pyrrhem

jaký jest Řím, odpověděl: Zdálo se mi, že je městem králův.
 4. Hodiny, v kterých jsem tebe očekával, zdály se mi býti dlouhé.
 5. Mělo se za to, že Aristoides byl nejspravedlivější z Řekův.
 6. Triptolemos prý vynalezl pluh a učil lidi orati. 7. Romulus prý po své smrti řekl Prokulovi, že jest bohem a že se nazývá Quirinus. 8. Myslílo se, že nejstarší králové byli synové bohův.

Věty tázací.

85. 1. Co děláte, hoši? Píšeme. 2. Kdy budete konati to, co jest vám konati? 3. Je-li tato kniha tvoje? Ovšem. 4. Vrátil-li se již bratr tvůj domů? Nevrátil se. 5. Zda-li nevýznal Sokrates, muž nejmoudřejší, že neví mnohých věcí? 6. Zdaž zahyne duch spolu s tělem? 7. Jsou-li všickni lidé blaženi? 8. Zda bohatství či ctnost činí lidi blaženými? 9. Zda slunce jest větší či menší než země? 10. Volno-li mladíku říci to, co myslí, čili nic? 11. Zda-li jest ten šťasten, kdo spokojen jest osudem svým, či onen, kdo stále touží po cizím?

>C. *Kineas a Pyrrhos.* Kineas, aby od válek odvrátil Pyrrha, takto s ním rozmlouval: Co budeme dělati po přemožení Římanů? Pyrrhos: Celou, vece, Itálii obsadíme. Kineas: Co po obsazení Italie? Pyrrhos: Sicílii k říši své připojíme. Kineas: Zda tu bude konec válek? Nikoliv, vece Pyrrhos, nýbrž (ještě) větší věci podnikneme. Zbývá Afrika, Karthago. Zcela tak, vece Kineas; po dobytí Karthaginy snadno se zmocníš Makedonie a Řecka. Než co potom konati budeme? Tu usmívaje se Pyrrhos: Tehdy, vece, v klidu a pokoji vzájemnými řečmi se budeme baviti. Na to Kineas: Proč chceme dojíti k tomu namáháním a nebezpečnostvými? Vždyť můžeme to míti ihned bez válek.

Podstatné věty tázací (nepřímé otázky).

86. 1. Uvažovati jest, jak dobře žiješ, nikoli jak dlouho žiješ. 2. Když Peisistratos tázal se Solona, na kterou věc společně tak odvážlivě staví se mu na odpor, odpověděl tento: Na kmetství. 3. Již od počátku hleděti jest, kterým způsobem dospěti chceš konce. 4. Rozum učí, co konati jest a čeho se varovati. 5. Vůdce vyslal vyzvědače, aby mu oznámili, zda nepřítel se blíží. 6. Nekonej toho, o čem nevíš, zdali spravedlivé jest či nespra-

vedlivé! 7. Již staří filosofové pátrali, zda jest duše lidská nesmrtelná, čili hyne spolu s tělem; my věříme, že je duše lidská nesmrtelná.

Věty časové.

87. 1. Jakmile nepřátelé spatřili naši jízdu, obrátili se na útěk a veliký počet jich byl pobit. 2. Když Řekové dobyli Troje, Aeneas prchl z vlasti a přišel do Italie. 3. Zatím co Římané poslali vyslance do Karthaginy, Hannibal obléhal převelikou silou Saguntum. 4. Statečný byl kmen lakedaimonský, pokud zákony Lykurgovy byly v platnosti. 5. Nemůže býti svornosti mezi občany, když jedněm peníze se odnímají a druhým se dávají. 6. Co jsem na sebe vzal, to snesu, pokud budu moci. 7. Ve všech věcech jest vynaložiti pečlivou přípravu, dříve než bys k dílu přikročil. 8. Epameinondas podržel hrot v těle, až bylo zvěstováno, že Bojotové zvítězili. 9. Nepřátelé rozutekli se do blízkých lesů dříve, než je naši vojáci mohli obklíčiti.

CIII. *O Themistokleovi.* Po bitvě u Salaminy a u Plataj přišel Themistokles do Olympie, aby se díval hrám. Jakmile se usadil na čestném místě, všickni obrátili oči své na něho a, zatím co na závodisti zápaseno bylo, dívali se na něho a ukazovali jej cizincům s potleskem a podivem. Tím potěšen jsa muž onen velectižádostivý pravil k přátelům svým: Tohoto dne obdržel jsem odměnu za všecka namáhání, která jsem podnikl, za všecka nebezpečství, která jsem pro Řecko podstoupil.

Věty příčinné.

88. 1. Slávy hoden jest ten, kdo umírá za vlast, ježto ukazuje, že jest nám vlast milejší než my sami sobě. 2. Ctnost není proto dobrá, že jest chválena, nýbrž proto jest chválena, že jest dobrá. 3. Právem haní se Koriolanus, protože žádal pomoci na Volscích proti své vlasti. 4. Poněvadž se již stmívá, vrátíme se do města. 5. Sokrates, muž velemoudrý, hrdla byl odsouzen, protože (prý) kazil mládež. 6. Hannibal pravil, že Alexandr, král Makedonský, byl největším vojevůdcem, ježto (prý) zahnal malou hrstkou nescíslná vojska. 7. Miltiades byl pokutován, poněvadž (prý) nedobyl ostrova Para, byv podplacen od krále perského.

8. Když Pythagoras přišel do Itálie, vyzdobil výbornými zřízenými a uměními ono Řecko, jež se nazývalo Velikým.

> **XCV.** *O Alkibiadovi.* Alkibiades jsa nepřítomen byl hrdla od-souzen. Když mu to bylo oznámeno, zvolal: Já jim ukáži, že Alki-biades žije. Proto odebral se do Sparty a pomáhal Lakedaimon-ským proti své vlasti.

Věty podmínkové.

89. 1. Chceme-li býti bystří a pečliví, poznáme často veliké věci z malých. 2. Vyslanci Skythů pravili k Alexandrovi: Jsi-li bůh, máš prokazovati lidem dobrodiní; pak-li jsi člověk, pomni, že jsi smrtelný. 3. Nic neprospívají statky, není-li dovoleno jich užívati. 4. Bude-li hněv tvůj bez moci, neujde ani opovržením ani smíchu. 5. Kdyby lidé měli na paměti, jak krátký je život lidský, nevynakládali by tolik času na věci malicherné. 6. Kdyby Řekové před bitvou u Salaminy byli bývali nesvorní, bylo by bývalo Řecko podmaněno od Peršanův.

Věty přípustkové.

90. 1. Ačkoli Demosthenes se zajíkal v chlapectví, přece překonal přirozenou tuto vadu a stal se nejslavnějším řečníkem (v) starověku. 2. Ačkoli náhoda sklamala již mnohé, přece jí lidé důvěřují nejvíce, zvláště v poměrech nešťastných. 3. Ačkoliv Aristides byl zván Spravedlivým, přece byl pokutován desetiletým vyhnanstvím. 4. Poctivý muž nebude konati to, co jest hanebné, třeba mu (to) přineslo peníze a moc. 5. Ať křičí všickni, přece povím, co myslím. 6. Ačkoli Sokrates mohl býti snadno vyveden z vězení, přece chtěl raději počestně umřítí než hanebně žíti. 7. Šlechetní lidé žijí ctnostně, byť i nečekali odměny. 8. Co jest hanebné, to nemůže se státi počestným, byť se (to) i skrývalo.

Věty účelové.

91. 1. Lykurgos zavedl železné peníze za tím účelem, aby zmenšil lakotu občanův. 2. Caesar převedl vojsko přes Rýn, aby nahnal Germanům strachu. 3. Hannibal opustil Karthaginu, aby nebyl vydán Římanům; později se otrávil, aby nepřišel v moc svých nepřátel. 4. Caesar položil se táborem daleko od města, aby

vojáci nevcházeli do města a nečinili obyvatelům bezpráví. 5. Xerxes dal vystavěti dva mosty přes Hellespont, aby převedl vojska svá do Evropy. 6. Caesar poslal posly k spojencům, aby nepřijímali a nepodporovali Helvetiův. 7. Mnozí ze spiklencův utekli z města, aby nebyli zajati aneb usmrceni. 8. Solon předstíral šílenství, aby tím snáze prospěti mohl obci.

CVII. Císař a sedlák. Roku 1792. po Kr. bylo Rakousko skličováno těžkými válkami. Náklad na vojsko byl veliký. Proto vlastenečtí občané dobrovolně přinášeli dary císaři Františku II., aby jich užil k vedení války. Tehdy přišel do Vídně sedlák jakýsi, a žádal aby byl připuštěn k císaři. Císař František II. totiž byl tak blahosklonný a milostivý, že přístup k němu byl volný i nejnižším. Když tedy sedlák k císaři přišel, pravil: Já též něco přináším; a položil 1000 zlatých na stůl. Císař podivuje se tak velikému daru od muže tak prostého, otázal se ho, kdo je a odkud přichází. Ale sedlák odpověděl: To neřeknu nikomu; a ihned odešel. Císař potěšen jsa prostotou a skromností muže toho, poslal (lidi), kteří by se ho otázali na jméno. Ale muž ten usmívaje se pravil: Zdaž myslíte, že vám to řeknu, ač jsem to ani samému císaři neřekl? To pověděv odešel.

92. 1. Již v chlapectví pečujte (o to), aby vaše kmetství bylo počestné! 2. Themistokles radil Atheňanům, aby opustili město. 3. Hleďte, abyste nedopřávali sluchu pochlebňíkům! 4. Pečovati jest o to, aby přátelství se nezměnilo v nejtěžší nepřítelství. 5. Úřadové se ustanovují, aby chránili práv občanův. 6. O tom každodenně přemýšlej, abys mohl zemřítí (s) myslí klidnou! 7. Dorové vedouce válku s Atheňany nařídili, aby nikdo krále Athenského Kodra neporanil ani nezabil. 8. Římané ustanovili, aby nikdo úřadu nezastával déle než jediný rok. 9. Toho příroda netrpí, abychom své statky množili olupováním jiných. 10. Otec nám dovolil, abychom konali cestu s vámi.

93. 1. Lakomec vždy se bojí, aby hladem nezhyne (že hladem zhyne). 2. Strachuji se, abyste nezměnili záměrů svých. 3. Bojíme se, že nás budete kárati. 4. Leniví žáci mají vždy strach, že učitel je bude kárati nebo trestati. 5. Xerxes vrátil se do Asie, protože se bál, že Řekové strhnou mosty přes Hellespont vystavené. 6. Po bitvě u Kanen byl v Římě veliký strach, aby Hannibal neudeřil na město. 7. Neměl jsem strachu, že nezastanete práci, které jste na sebe vzali.

94. 1. Co ti překáží, abys nemluvil pravdy? 2. Chudoba nikomu nebrání, aby nebyl mužem počestným a poctivým 3. Nic nám nemohlo překážeti, abychom neposlouchali zákonův. 4. Histaios Miletský postavil se na odpor, aby nebyl stržen most, který Dareios vystavěl přes Hister. 5. Alexandr nedal se zastrašiti žádnou překážkou, aby nevníkl až k řece Indu. 6. Alpy nezdržely Hannibala, aby nepřevlkl vojska svého do Italie. 7. Pokácené stromy na poli Marathonském překážely jizdě perské, že nemohla hnáti útokem.

Věty výsledkové.

95. 1. Tak miloval Pyldes Oresta, že hotov byl za něho zemřítí. 2. Miltiadovi taková pocta byla vzdána, že obraz jeho položen byl první v počtu desíti vůdců, když byla malována bitva marathonská. 3. Atheňané tak polekali Peršany v bitvě u Marathona, že tito neutíkali do tábora nýbrž k lodím. 4. Attikus tak žil, že byl právem velice milý všem Atheňanům. 5. Síla poctivosti jest tak veliká, že ji ctíme i při těch, jichž jsme nikdy neviděli. 6. Epameinondas tak snesl chudobu, že od státu nic nepřijal mimo slávu.

96. 1. Hannibal způsobil, že byl poslán za vůdce (nom.) do Hispanie. 2. Stává se, že poznáváme častěji chyby cizí než své. 3. Samojedinému mudrci se přihází, že nic nekoná proti vůli, nic z přinucení. 4. Společnou chybou velikých a svobodných obcí jest, že závist jest průvodkyní slávy. 5. Kononovi se přihodilo to, co ostatním lidem, že byl nerozvážlivější v štěstí než v neštěstí. 6. U Atheňanův obyčejně se stávalo, že nejlepší občané byli posíláni do vyhnanství. 7. Xenofontovi i Caesarovi se podařilo, že dosáhli i chvály vědecké i slávy válečné.

Vztažné věty konjunktivni.

97. 1. Pyrrhos poslal vyslance k Římanům, který by žádal za mír. 2. Kdo jest tak neznalý věcí lidských, kdo by nepoznával, že blahem státu udržuje se blaho jednotlivých občanův? 3. Bystrost ducha lidského není tak veliká, aby mohla vniknouti do nebe. 4. Lid římský zvolil si tribuny, aby jimi byl chráněn od bezpráví patriciův. 5. Nikdo není tak veliký, aby mohl pohrdati pomocí i nejnižších. 6. Není bolesti, které by čas neumenšoval. 7. Takový

máš býti vždy, abys se varoval společnosti s bezbožnými lidmi.
8. Žádná síla není tak veliká, která by nemohla býti zlomena.

CX. *Caesar mezi mořskými loupežníky.* C. Julius Caesar pluje na ostrov Rhodos byl zajat od mořských loupežníků a trávil u nich 40 dní. Po všechem ten čas choval se tak, že loupežníci ho uctívali. Zatím průvodcové byli rozesláni k získání peněz, aby jimi mohl býti Caesar vykoupen. Loupežníci obdrževše 40 talentů vysadili Caesara na břeh. Tento pak rychle spěchal do Mileta a stáhnuv tam loďstvo, vytáhl na to místo, kde loupežníci oni byli; část jejich loďstva zahnal, část zajal a polapené loupežníky dal ukřižovati.

Věty s quīn.

98. 1. Nemůže se pochybovati, že duše lidská jest nesmrtelná
2. Themistokles nepochyboval, že po bitvě u Marathona povstane Řekům nová válka s Peršany. 3. Nepochybuji, že mi nikdo z vás nemůže pomoci v tomto mém nebezpečenství. 4. Kdo pochybuje, že slunce jest větší než země? 5. Nebylo pochybno, že Římané po přemožení Helvetiův odejmou svobodu i Aeduům i ostatním Gallům. 6. Není pochyby, že mnohé věci budou vynalezeny (se mohou vynalézt), kterých nyní neznáme. 7. Hannibal nepochyboval, že nemůže ujíti Římanům; proto dobrovolně požil jedu, který vždy s sebou měl. 8. Xerxes nepochyboval, že ohromným vojskem svým snadno přivede Řecko pod svou moc.

Seznam slov dle jednotlivých statí.*)

1.

(Ml. §§. 70.—75., 59., 60., 62. a.)

interdum mnohdy, časem
obscurō, āre, āvī, ātum zatemňuji
Jugurtha, ae, m. J., král Numidský
Numidia, ae, f. Numidie, země
 v sev. Africe
Numida, ae, m. Numidan, Numid
Numidicus, a, um numidský
omnis, e veškeren
Atticus, ī, m. (Títus Pompōnius
 A.) Attikus, přítel Ciceronův
familia, ae, f. rodina, čeleď
pater familiās hospodář
māter familiās hospodyně
potestās vitae necisque moc nad
 životem a smrtí
filius, ī, m. syn
filia, ae, f. dcera
uxor, ōris, f. manželka

dea, ae, f. bohyně
grātia, ae, f. dík
grātiās agere vzdávati díky, dě-
 kovati
C. = Gāius, ī, m. předjmení římské
C. Fabricius, ī, m. vojevůdce římský
contemplor, arī, atus
sum; intueor, vī
Gallia, ae, f. Gallie, nyn. Francie
spōřivost parsimōnia, ae, f.
 ozdoba, *ornāmentum, ī, n.*
 jmění (rodinné) *res familiāris*
 stavím *aedificō, āre, āvī, ātum*
odvádím dedūcō, ere, -dūcī, -dūctum
Tarquinius Superbus T. Hrdý, po-
 slední král Římský
Cūmae, arum, f. Kумы, město
 v stf. Italii.

Pamatuj: *Rōmae* v Římě, *Rōmam* do Říma, *Rōmā* z Říma;
Athēnās v Athenách, *Athēnās* do Athen, *Athēnās* z Athen.

Bellō vāstantur agrī. } Válka pustoší pole.
 } Válkou pole se pustoší (jsou pu-
 stošena).

1.

C. Mūcius Cordus, řečený *Scae-
 vola*, udatný Říman
Porsenna, a, m. P., král Etrurský

Etrūscī, ōrum, m. Etruskové, obyv.
 Etrurie (*Etrūria, ae, f.*), země
 v stf. Italii

*) Slova, která jsou v příslušném odstavci *Mluvnice*, nejsou v tomto seznamu uvedena; rovněž neobsahuje tento seznam slov, která jsou uvedena v Cvičebné knize jazyka latinského pro prvou třídu. Slova obsažená v Cvičebných knihách pro I. a II. třídu sestavena jsou za pomůcku v *Slovníček latinsko-český a česko-latinský*.

ibi tam
purpurātus, a, um oděný nACHEM
 (*purpura, ae, f.*); *m.* dvořenín
prō amīcō (za) místo přítele
trahō, ere, trāxi, trāctum vleku
āra, ae, f. oltář
porrigō, ere, porrēxi, porrēctum
 vztahuji

flamma, ae, f. plamen
caedēs, is, f. zabití, vražda
retrahō, ere, -trāxi, -trāctum vleku
 zpět, odvlékám
adversus (předl. s akk.) proti
coniūrō, āre, āvi, ātum zapřísahám
 se, srocuji se.

Pamatuj: *quā rē = et eā rē* a tím, a proto, *eu enim* (autem, *igitur*) *rē* tím (proto) totiž (pak, však, tedy).

II.

trest boží = trest boha, trest bo-
 hyně
Lātōna, ae, f. bohyně L.
kdysi aliquandō
Lycia, ae, f. Lykie, krajina v Malé
 Asii

napiti se v. piji
laji maledīcō, ere, -dīxi, -dīctum
 hrozím *minor, arī, ātus sum*
 rozhněvaný *trātus, a, um*
 proměňuji *mūtō, āre, āvi, ātum*.

Pozn. Věty účelové mají buď konjunktiv praesentu nebo konjunktiv imperfekta. Je-li v řídicí větě *praesens* nebo *futurum*, klade se konjunktiv praesentu; je-li v řídicí větě některý čas minulý (*impf., perf. plusqpf.*), klade se konjunktiv imperfekta.

2.

(Ml. §§. 76.—80.)

Panaetius, ī, m. Panaitios, řecký
 filosof
familiāris, e rodinný; *m.* důvěrný
 přítel
P. = Pūblius, ī předjmení římské
Cornēlius, ī m. rodné jméno řím.
P. Cornēlius Scipiō Africānus
 jména dvou vojevůdců řím., star-
 šího a mladšího
Cn. = Gnaeus, ī předjmení řím.
M. = Marcus, ī předjmení řím.
Tullius, ī, m. rodné jméno řím.
exclāmō, āre, āvi, ātum zvolávám
L. = Lūcius, ī předjmení římské
L. Sergius Catilīna strážce spi-
 knutí za Cicerona
Antiochus, ī, m. Antiochos, král
 Syrský

talentum, ī, n. a) váha řecká =
 26 kg, b) jednotka peněžítá =
 26 kg stříbra = 2400 zl.
triumvir, ī, m. triumvir, jeden
 z trojčlenného sboru
Herodotus, ī, m. Herodot(os), dě-
 jepisec řecký
Halicarnassus, ī, f. Halikarnassos,
 město v Karii
domī bellīque v míru i ve válce
Mercurius, ī, m. Merkurius, syn
 Jovův a Majiu, bůh obchodu
Māia, ae, f. M., dcera Atlantova
Q. = Quīntus, ī předjmení římské
Q. Horātius Flaccus, ī, m. básník řím.
 poslouchám = jsem poslušen (mat-
 ky) *pāreō, ēre, uī, — (mātrī)*
 bdělost *vigilantia, ae, f.*

dobrotivý *benignus*, *a*, *um*
 nesčíslný *innumerabilis*, *e*
Hierō, *ōnis*, *m.* H., samovládce
 v Syrakusách [*m.* Syrakusan
Syracūsānus, *a*, *um* syrakuský;
lacus Trasumennus (*g.* *ī*) jezero
 Trasumenské v Itálii
 měrice *modius*, *ī*, *m.* (= 8·73 l)
 pšenice *triticum*, *ī*, *n.*
 kořistím *praedor*, *ārī*, *ātus sum*

Sūsā, *ōrum*, *n.* Susy, město
 v Persii
 prchám *fugiō*, *ere*, *fūgī*, —
T. = *Titus*, *ī* předjmení římské
sstertius, *ī*, *m.* peníz římský =
 10 kr.; *sstertium decem milia*
 = 10.000 s. = 1000 zl.
Alcibiadēs, *is*, *m.* Alkibiades, stát-
 ník a vůdce athenský.

Pamatuj: *Corinthī* v Korinthu, *Corinthum* do Korintha, *Corinthō*
 z Korintha.

Pozn. Slovesa latinská, znamenající pokládati, nazývati,
 voliti a pod., mají v aktivu přísudkový doplněk v akkusativě
 (t. j. se vztahem na akkusativ — dvojí akk.), v passivu pak v no-
 minativě (t. j. se vztahem na nominativ — dvojí nom.); na př.:
Apollō Sōcratem sapientissimum iudicāvit (prohlásil). *Ab Apollīne*
Sōcratēs sapientissimus iudicātus est.

3.

(Ml. §§. 81., 58.—65.)

Beneventum, *ī*, *n.* B., město v j. Itálii
Pyrrhus, *ī*, *m.* Pyrrhos, král
 Epeirský
Epīrus, *ī*, *f.* Epeiros, sz. část Řecka
ante Chr. (*n.*) = *ante Chrīstum*
 (*nātum*)
Delphī, *ōrum*, *m.* Delfy, město
 v stř. Recku
ōrāculum, *ī*, *n.* věštírna, věštba
Gabī, *ōrum*, *m.* Gabije, město
 v stř. Itálii
Delos, *ī*, *f.* Delos, ostrov v moři
 Egejském
Apollō, *inis*, *m.* Apollon, syn Jo-
 vūv a Latonin, bůh světla
Diāna, *ae*, *f.* D., sestra Apollo-
 nova, bohyně lovu
sacer, *sacra*, *sacrum* posvátný
 (deř bohu)
myrtus, *ī*, *f.* myrta
Venus, *erīs*, *f.* V., Venuše, dcera
 Jovova, bohyně krásy

Celtae, *arum*, *m.* Keltové, bývalý
 národ v Gallii
Matrona, *ae*, *m.* M., řeka v Gallii,
 nyní Marne
Sēquana, *ae*, *m.* S., řeka v Gallii,
 nyní Seine
inundō, *āre*, *āvī*, *ātum* zaplavují
cavus, *a*, *um* dutý, vyhloubený
līgneus, *a*, *um* dřevěný
occultō, *āre*, *āvī*, *ātum* skrývám
per dolum lstí, lstivě
infidus, *a*, *um* nevěrný
 za časů *temporibus*
 žiji, (*vīvō*, *ere*, *vīxī*, —) = jsem
P. Vergilius Marō, *ōnis* básník řím.
 obilí *frūmentum*, *ī*, *n.*
 přivážím *advehō*, *ere*, *-veaxī*, *-vectum*
Tarentum, *ī*, *n.* T., město v j. Itálii
 punský *Pūnicus*, *a*, *um*; ve válce
 p. = *bellō Pūnicō*
Cyprus, *ī*, *f.* Kypros, ostrov
 v moři Středozemním

zemětřesení *terrae mōtus* (*mōtus*,
ūs, *m.* hnutí, pohyb)

Vēi, *ōrum*, *m.* Veje, město etruské
radost *laetitia*, *ae*, *f.*; *gaudium*,
ī, *n.*

převeliký *permāgnus*, *a*, *um*

Pompēi, *ōrum*, *m.* Pompeje, město
v střední Itálii

cedr *cedrus*, *ī*, *f.*

jedle *abiēs*, *etis*, *f.*

Saguntum, *ī*, *n.* S., město v Hispanii
(*Hispania*, *ae*, *f.* nynější Špa-
nělsko).

III.

incolō, *ere*, *-coluī*, *-cultum* obývám
Aquitānus, *a*, *um* aquitanský; *m.*

Aquitan, obyv. Aquitanie v jižní
Gallii

proximus, *a*, *um* nejbližší

trāns (předl. s akk.) za, na druhé
straně

Rhēnus, *ī*, *m.* Rýn

continenter neustále

eā dē causā z té příčiny, proto

Helvētū, *ōrum*, *m.* Helvetiové, obyv.

Helvetie (*Helvētia*, *ae*, *f.*), nyn.
Švýcarska

quoque též, také

praecēdō, *-cessī*, *-cessum* (*multōs*

virtūte nad mnohé statečností)
předčím

reliquus, *a*, *um* ostatní, zbylý

cotidiānus, *a*, *um* každodenní

ferē skoro, téměř

contendō, *ere*, *-tendī*, *-tentum* zá-
pasím [ujímám

obtinēō, *ere*, *-tinuī*, — držím, za-
initium, *ī*, *n.* začátek; *initium*

capere mítí začátek, začínati,
počínati

continēri flūmine ohraničenu býti
řekou

Rhodanus, *ī*, *m.*

Garumna, *ae*, *m.*

} řeky v Gallii.

IV.

filosof *philosophus*, *ī*, *m.*

Diogenēs, *is*, *m.* D., řecký filosof

Sinōpa, *ae*, *f.* S., město při Černém
moři [atum

(pře)stěhuji se *dēmigrō*, *āre*, *āvī*,

zdržuji se *moror*, *ārī*, *ātus*, *sum*

proto *itaque*, *eā dē causā*, *eā rē*

Ecbatana, *ōrum*, *n.* Ekbatany, mě-
sto v Asii.

4.

(Ml. §§. 84., 85., 87.—89., 89.—65.)

Tantalus, *ī*, *m.* Tantalos, král ve
Frygii (*Phrygia*, *ae*, *f.*)

Pelops, *pis*, *m.* syn. Tantalův, za-
kladatel rodu Pelopovců

Phrygēs, *gum*, *m.* Frygové, býv.
obyv. v Malé Asii

tribūnus, *ī*, *m.* tribun

dēfensor, *ōris*, *m.* obhájce

plēbs, *plēbis*, *f.* lid (římský)

vas, *vadis* *m.* rukojmí

vadimōnium, *ī*, *n.* rukojemství

prōmittō, *ere*, *-mīsī*, *-missum* slibuji

sacrificō, *āre*, *āvī*, *atum* obětuji

caespēs, *itīs*, *m.* drn, trávník

vivus, *a*, *um* čerstvý

comportō, *āre*, *āvī*, *atum* snáším,

přináším

profundus, *a*, *um* hluboký

gurgēs, itis, m. vír, požeradlo
fretum, ī, n. průliv
Siculus, a, um sicilský; *m.* Sicilian
angustus, a, um úzký, těsný
līmes, itis, m. mez
singulī, ae, a jednotliví
sēparō, āre, avī, atum odděluji
vertea, icis, m. téměř, vrchol
agūtō, āre, avī, atum zmitám
vellus, eris, n. rouno
Phrixus, ī, m. Frixos, syn Nefelin,
 bratr Hellin
fānum, ī, n. svatyně
Mars, Martis, m. M., bůh války
dracō, ōnis, m. saň
mea res agitur jedná se o mou věc
ardeō, ere, arsi, — hořím
gutta, ae, f. kapka
Menelaus, ī, m. Menelaos, král
 Spartský
Lacedaemonius, a, um lakedaimon-
 ský; *m.* Lakedaimoňan

Telemachus, ī, m. Telemachos, syn
 Odysseův
Ulixēs, is, m. Odysseus, bohatýr
 řecký
Polyphēmus Cyclōps Polyfemos
 Kýklops, jednooký obr na Sicilii
Dracō, ōnis, m. Drakon, zákono-
 dárcce athénský
 nelíbím se *displiceō, ere, uī —*
 gallský *Gallicus, a, um*
 zastavenec, *obses, idis, m.*
 závist *invidia, ae, f.*
 věno *dōs, dōtis, f.*
 zasvěcuji *dedicō, āre, avī, atum*
Colchis, idis, f. Kolchis, země při
 Černém moři
 zbožnost *pietas, atis, f.*
 dvorec *villa, ae, f.*
 chovám (= živím) *alō, ere, aluī,*
altum
 slepice *gallina, ae, f.*

V.

pāscō, ere, pāvī, pāstum pasu;
pāscor pasu se
tūtus sum ā periculō jsem bez-
 pečen před nebezpečstvím

rōbustus, a, um statný
laniō, āre, avī, atum rozsápávám
validus, a, um silný
quantopere jak velice.

Pozn. Věty výsledkové, jež obsahují příslovečné určení způsobu, mají konjunktiv toho času, který by stál, kdyby věta výsledková stala se samostatnou: *Bovēs erant tutī ab omni ferarum impetū* (V.).
Nitōrem caudae nōn satis laudāre possūm (VII.)

Záporka *nōn*: *ut nōn* = že ne.

VI.

než (= ale) *at*
 vylétám *zvolō, āre, avī, atum*
 pro *propter* (předl s akk.)

lehkost *levitas, atis, f.*
 zdouhavost *tarditas, atis, f.*

VII.

pīca, ae, f. straka
discēdō, ere, cessī, -cessum, odchá-
 zím, vzdaluji se

maledicus, a, um zlolajný
īnsuāvis, e nelibý, nepřijemný
silēō, ere, siluī, — mlčím, jsem tichý

turpis, e ohyzdný
respondeō, ēre, -spōndī, -spōnsum
 odpovídám
observō, āre, avī, ātum pozoruji

nitor, ōris, m. lesk
adeō tak, tolik, tou měrou
fōrmōsittas, ātis, f. sličnost.

5.

(Ml. §§. 91., 93.—95. 1.)

enumerō, āre, avī, ātum vypočítávám
ad Capitōlium u Kapitolia
vacuus, a, um prázdný
cōram (předl. s abl.) před, u přítomnosti
Philopoemen, minis, m. Filopoimen,
 vůdce jednoty achajské
Massinissa, ae, m. M., král Numidský
scipiō, ōnis, m. berla
eburneus, a, um ze slonoviny,
 slonový
eripiō, ere, -rīpūī, -reptum vytrhnuji
miseria, ae, f. bída, strast

satiō, āre, avī, ātum sytím, nasycuji
crūdēlitas, ātis, f. ukrutnost
proficiscor, ī, profectus sum táhnu,
 odebirám se
hostia, ae, f. obětní zvíře, žertva
 uchovávám = zachovávám
popel cinis, eris, m.
 popelnice ůrna, ae, f.
 příbuzný *propinquus, ī, m.*
 veliké činy konati *māgnās res gerere* (gessī, gestum)
Alba, ae, f. město v Latii
 žalář *Tullianū carcer Tullianus*
 utinám *amputō, āre, avī, ātum*
 zřizují *castruō, ere, -struēī, -structum.*

Pamatuj: *Babylōne* v Babylonu, *Babylōnem* do Babylona, *Babylōne* z Babylona.

6.

(Ml. §§. 95. a. b.)

Philippus, ī, m. Filippos, král Mak.
Philippicus, a, um filippský
caelestis, e nebeský
sempiternus, a, um věčný
cōficiō, ere, -fēcī, -fectum vykonávám, způsobuji
senātōrius, a, um senatorský
ōrdō senātōrius stav senatorský
auctoritas, ātis, f. vážnost
vinculum, ī, n. páska
conciliō, āre, avī, ātum získávám, sjednávám
praeceptum, ī, n. naučení, pravidlo

efficāx, ācis účinný, vydatný
verbera, um, n. rány, bití
enim vždyť
propter hōc ipsum pro toto právě
 řeč mateřská *sermō patrius* (patrius, a, um otcovský)
 dědictví (po otci) *patrimōnium, ī, n.*
 neznámý *ignōtus, a, um*
 odpočinek *requies, ētis, f.*
 košatý *patulus, a, um*
 unavený *fessus, a, um*
 vlídný *cōmis, e*
 napomenutí *admonitiō, ōnis, f.*

VIII.

Ephesus, ī, f. Efesos, město v Malé Asii

Zama, ae, f. Z., město v Africe; *ad Zaman* u Zamy

colloquor, ī, -locūtus sum roz-
mlouvám

putō te bonum považuji, pokládám
tě za dobrého

longinquus, a, um vzdálený, daleký
peragrō, āre, avī, ātum procházím

deinde potom

pōnō, posuī, positum (te primum)
kladu, stavím (tě na první místo)
pōnere castra tábořem se položit
videō, ēre, vīdī, vīsum směji se
verō opravdu, zajisté.

7.

(Ml. §§. 96. 2. a., b., c., pozn.)

praenōmen, minis, n. předjmení
vel aneb

gentīlis, e rodný

lūlus, ī, m. rodné jméno římské
item rovněž

lūmen, minis, n. světlo

lucerna, ae, f. svítilna

ūniversus, a, um veškerý

agrōrum cultūra = agricultūra

salūtāris, e prospěšný

totīdem tolikéž

iūs dicere právo vynášeti, soud
konati

ōs, ōris, n. ústí; *per ōra* ústími

tam (jen při adj.) tak — *quam* jako

Parus, ī, f. Paros, ostrov v Eg.

moři; *Pariūs, a, um* parský

lepōs, ōris, m. lepost

poskvřňuji *violō, āre, avī, ātum*

nebezpečný *periculōsus, a, um*

budova *aedificiūm, ī, n.*

záruka *pignus, ōris, n.*

bělostkvoucí *candidus, a, um*

zhotovuji *efficiō, ēre; conficiō, ēre*

pojmenovati v. jmenuji

dle jména *ex nōmine*

příznivý *faustus, a, um*

váha *pondus, eris, n.*

IX.

occurrō, ēre, -currī, -cursum běžím
vstříc, potkávám (*tibi* tebe)

offendō, ēre, -fendī, -fensum (latus
na bok) narážím

decēdō, ēre, -cessī, -cessum ustupuji,
vyhýbám se

soleō, ēre mám v obyčeji; *soleō*
mittere = posílávám.

8.

(Ml. §§. 97. 1., 98., 100.—102. 3. a. b., 62. c., 59., 60.)

arbītror, arī, ātus sum mám za
to; považuji, pokládám tě za
dobrého *bonum te arbītror*

sedulus, a, um příčinlivý, ne-
unavný

sedulitās, atis, f. příčinlivost, ne-
unavnost

comparō, āre, avī, ātum srovnávám

appōrtō, āre, avī, ātum přivážím

corōnō, āre, avī, ātum věncím

frōns, frondis, f. ratoleš

laureus, a, um bobkový, vavřínový
trīumphus, ī, m. vítězosláva, vítězo-
slavný průvod (do Říma)

frōns, frontis, f. čelo

sub pellibus ve stanech (kožemi
krytých)

Arpinās, atis arpinský; *m.* Arpiňan

C. Mariūs, ī, m. vojevůdce a stát-
ník římský

C. Pontius, ī m. vůdce samnitský

Caudium, *ī*, *n.* Kaudium, město samnitské; *Caudinus*, *a*, *um* kaudijský

Samnīs, *ītis* samnitský; *m.* Samnitan, Samnit

Sp. = *Spurius* předjmení řím.

Sp. Postumius, *ī*, *m.* vůdce řím.

reverentia, *ae*, *f.* úcta

vystavěti v. stavím

dobrotivost *benignitas*, *ātis*, *f.*

ignārus, *a*, *um* neznalý

osud *sors*, *sortis*, *f.*

Q. Fabius, *ī*, *m.* vůdce římský

velitel jízdy *magister equitum*

přítáhnouti = přijíti *advenire*

přepřavují *transportō*, *āre*, *āvī*, *ātum*

Veiēns, *entis* vejský; *m.* Vejan

Tullus Hostilius třetí král Řím.

Fidenās, *ātis*, fidentský, *m.* Fideňan

Albānus, *a*, *um* albanský; *m.* Alban

postavují *cōstituō*, *ere*, *-stituī*,

-stitutum

věrnost *fidēlitas*, *ātis*, *f.*

skot *bovēs*, *bovum*

pes *canis*, *is*, *m.* (gen. pl. *canum*)

as *as*, *assis*, *m.* (peníz římský)

unce *ūncia*, *ae*, *f.* (váha římská; $\frac{1}{12}$ asu = 27·28 g).

X.

jednou (= kdysi) *aliquandō*

ohon *cauda*, *ae*, *f.*

pak *autem*

ohybnost *dēfōrmitās*, *ātis*, *f.*

nechávám *patior*, *ī*, *passus sum*

městem *per urbem*

nic jiného leč *nihil aliud nisi*.

9.

(Ml. §§. 102. 4. a. b.; 59., 62. a.) 9/4.

condimentum, *ī*, *n.* koření

pōtō, *ōnis*, *f.* nápoj

Lāris, *is*, *m.* L., řeka v Latii, nyn.

Garigliano

Latium, *ī*, *n.* L., kraj v stř. Itálii

s hl. městem Římem

Belus, *ī*, *m.* B., báječný král asijský,

zakladatel Babylona; jakožto

bůh ctěn pod jménem Baal

lectus, *ī*, *m.* lože

febris, *is*, *f.* (*febrim*, *febrī*) horečka,

zimnice

ut jak

aquā et ignē interdīcere užívání

vody a ohně zapověděti, vy-

hostiti (*Cicerōnī* Cicerona)

hibernus, *a*, *um* zimní; *hiberna*

(*castra*), *ōrum* zimní tábor

Cimōn, *ōnis*, *m.* Kimon, vůdce ath.

Thrax, *cis*, *m.* Thrak, obyv. Thra-

kie (*Thraciā*, *ae*, *f.*)

zakládám *condō*, *ere*, *-didī*, *-ditum*

Amphipolis, *is*, *f.* Amfipolis, město

na břehu thrackém

nevlastní syn (pastorek) *prīvī-*

gnus, *ī*, *m.*

přemoci v bitvě *proeliō vincere*

Drūsus, *ī*, *m.* D., pastorek Augustův

až k městu *usque ad urbem*

kormidelník *gubernātor*, *ōnis*, *m.*

kormidlo *gubernāculum*, *ī*, *n.*

trápím (= unavuji) *fatigō*, *āre*,

āvī, *ātum*

[římský

T. Mānlius Torquātus vojevůdce

stítí sekýrou *secūrī percutere*, (*-cussī*,

-cussum); dávám stítí = stínám

násilí *vīs*, *vim*, *vī*

mečem a ohněm *ferō ignēque*.

Pamatuj: *Caesar imperator* = vojevůdce Caesar;

imperator Augustus = císař Augustus.

10.

(Ml. §§. 104. A. a., b.)

squāma, ae, f. šupina
prīncipiūm ī, n. počátek
Ancus Mārcius čtvrtý král Řím.
sublīcius, a, um kolový
pontem facere in flūmine stavěti
 most přes řeku
Iāniculus, ī, m. Janikul
līctor, ōris, m. līktor, sluha úřed-
 níků římských
orbis terrārum kruh, okrslek zem-
 ský; svět
rapidus, a, um prudký
Campānia, ae, f. Kampanie, kraj
 v střední Itálii
vītifer, fera, ferum révonosný
cōpia, ae, f. hojnost
 točím se *moveor*, evī; *currō*, evē
 kolem, okolo *circum*, *circā* s akk.
Xenophōn, ōntis, m. Xenofon, spi-
 sovatel a vojevůdce řecký

armenský *Armenius*, a, um
 horami *per montēs*
 snh *nix*, *nivis*, f.
 hluboký = vysoký
 dravý, loupeživý *rapax*, acis
 lačný = lačnící
 černý chléb *pānis cibārius*
 sytý *satur*, *satura*, *saturum*
 pokryti v. kryji
 měděný *aeneus*, a, um
Neāpolis, is, f., Neapol, město
 v stř. Itálii; u Neapole *ad Neā-*
polim; v Neapoli *Neāpoli*
Vesuvius, ī, m. Vesuv, sopka
 u Neapole
Herculanum, ī, n. Herkulanum,
 město v stř. Itálii
 císař *imperātor*, ōris, n.
Carolus, ī, m. Karel
 kamenný *lapideus*, a, um.

11.

(Ml. §§. 97. 2., 98., 100., 104. B. 105.)

Porcius, ī, m. rodné jméno řím.
M. Porcius Catō (maior) státník
 a spisovatel římský
quasi jaksi; jakoby
Indicus, a, um indijský
māgnificus, a, um velkolepý
conclāve, is, n. jizba, sň
plērīque, *pleraeque*, *plēraque* vět-
 šina, přemnozi
cubīle, is, n. lože, brloh
rēte, is, n. síť
piscor, arī, ātus sum lovím ryby
apertus, a, um zjevný
vītō, āre, avī, ātum varuji se

vítěziti nad nepřitelem v bitvě
vincere hostem procliō
 důchod *vectigal*, ālis, n.
 provincie *provincia*, ae, f.; pro-
 vincie asijská *provincia Asia*
Aegaeus, a, um egejský
 přenáším *transportō*, āre, avī, ātum
Thucydides, is, m. Thukydidés,
 dějepisec řecký
 tajně *clam*
 odznak *insigne*, is, n.
 důstojnost *dignitās*, ātis, f.
dictātor, ōris, m. }
cōsul, lis, m. } úředníci římskf.
praetor, ōris, m. }

XI.

Cynaegirus, ī, m. Kynaigeiros
onustus, a, um obtížený

Marathōnius, a, um marathonský
nec = *neque*

prius quam dříve než
dimitto, ere, -misi, -missum pou-
 štím, propouštím

retineo, ere, -tenui, -tentum zadržuji
ira in hostem hněv proti nepříteli.

XII.

sub radicibus montis na úpatí hory
disiungo, ere, -iunxi, -iunctum
 rozdělují, rozlučují
contineo, ere, -tinui obsahují, za-
 ujmám
Palaeopolis, is, f. } (= Staré město)
Neapolis, is, f. } (= Nové město)
Chalcidensis, e chalkidský; *m.*
 Chalkidan
advena, ae, m. přichozí, přistěho-
 valec

constituo, ere, -stitui, -stitutum zří-
 zuji, zakládám
occupo, are, avi, atum, obsazují
amoenitas, atis, f. půvabnost
ex eo tempore od té doby
sub imperatore za (panování) císaře
Titus, i, m. T., císař Římský
restituo, ere, -stitui. -stitutum zno-
 stavím, obnovuji
paulo post (= *non multo post*) ne-
 dlouho potom (nato).

XIII.

prozřetelný *providus, a, um*
 ihned (na místě) *ilico*

domnívám se *puto, are, avi, atum*;
arbitror, ar, atus, sum.

XIV.

rybář *piscator, oris, m.*
 jakýsi, kterýsi *quidam, quaedam,*
quoddam
 rozestírám (= rozvinuji) *explico, are,*
avi, atum
 spokojen *contentus, a, um*
latura concha, ae, f.
 třpytím se *splendo, ere, ui, —*
 vhazují *iniciō, ere, -ieci, -iectum*
 dychtivý *avidus, a, um*
 ženu se (po věci *rem*) *peto, ere,*
petivi, petitum

perla *margarita, ae, f.*
 odhazují *abicio, ere, -ieci, -iectum*
 blíším se *appropinquo, are, avi,*
atum
 takto, tak *sic*
 škoda *detrimentum, i, n.*
 pohrdám (věci *rem*) *aspernor, ar, atus sum*
 rybička = malá ryba
 zatím *interea*
 soused *vicinus, i, m.*

12.

(Ml. §§. 129.—132., 73., 79., 86., 92., 97. 3., 99., 100. 3., 102. 3. b., 103. 5.,
 104. pozn. a) b).

aequalis, e, rovný, stejný; *m.*
 vrstevník
amarus, a, um hořký
mūs, mūris, m. (g. pl. *mūrium*) myš

quadrupes, -pedis čtvernohý; *m.*,
 čtvernožec
in homine při člověku
liberalitas, atis, f. štědrost

gravis poena přísný trest
crūdēlis, e ukrutný
Tyrūs, a, um tyrský; *m.* Tyřan,
 obyvatel města Tyra (*Tyrus, i, f.*)
stadium, i, n. hon: (attické st. =
 177 m)
annus U. C., ab U. C. = annus
Urbis conditae, ab Urbe condita
 rok od založení města, t. Říma
postquam (spojka časová s induk.
 perfekta) když, jakmile
anceps, cipitis dvojitý, nerozhodný
incipit Mārte s nerozhodným ště-
 stím (výsledkem)
praefectus, i, m. náčelník
dīcō, ere, dīxī, dīctum jmenuji,
 nazývám
pāsi patrō, āre, avī, ātum; com-
mittō, ere, mīsi, missum

zāmēr cōnsiliūm, i, n.
matu perturbō, āre, avī, ātum
 lodstvo *classis, is, f.*
 kyperský *Cyprūs, a, um*
 foinický *Phoenīcius, a, um*
 mám štěstí *utor fortunā*
 náčelnictví *prīncipātus, ūs m.*
 střelu se *caveō, āre, cāvī, cantum*
 (psa *canem*)
oriēns, occidēs (sōl) srv.: oriōr.
īrī, ortus, sum vznikám, vycházím;
occidō, ere, -cidī, — zapadám
 platím *valeō, āre, vā, —*
 zůstavuji *relinquō, ere, -liquī,*
-līctum
Tīmoleōn, ōntis, m T., vojevůdce
 řecký
 velekněz *pontifex (-ficis) māximus*

XV.

Scythia, ae, f. Skythie
praebeō, āre, vā, itum poskytují
pāscua, ōrum, n. pastviny
herbidus, a, um travnatý
Hister, trī, m. řeka Hister, dolní
 Dunaj
Pontus Euxīnus (= moře hostinné)
 nyn. Černé moře

pertineō, āre, -tinuī, — náležím;
 táhnu se, prostírám se
septentrīōnēs, ōnum, m. (= sedmero
 volů, sedm hvězd, které tvoří
 souhvězdí velkého vozu čili
 medvěda) sever.

13.

(ML. §§. 106.—110.)

ūsus, ūs, m. užitek; zkušenost, cvik
ut — ita jako — tak
ēventus, ūs, m. výsledek
dēfectiō, ōnis, f. ubývání; *sōlis dē-*
fectiō zatmění slunce
sīdus, eris, n. hvězda, souhvězdí
persequor, -ī, -secūtus sum vystihují
plantō, āre, avī, ātum sázím
secundum (předl. s akk.) dle, podle
māgnēticus, a, um magnetický
dīrigō, ere, -rēxī, -rēctum řídím,
 spravuji
excellō, ere vynikám; *excellens,*
entis vynikající, znamenitý

ingenium, i, n. nadání, duch
Claudius, i, m. rodné jméno řím.
M. Claudius Mārcellus, m. voje-
 vůdce římský
Virīdomarus, i, m. V., vůdce galský
Servīus Tullius šestý král Řím
 později *postea*
 městský *urbānus, a, um*
 venkovský *rūsticus, a, um*
 ostatní *ceterī, ae, a* (při protivě)
 ostatní *relīquus, a, um* (zbývající
 — vždy při číslech)
 stařena *anus, ūs, f.*
 jeskyně *specus, ūs, m.*

bydlím *habitō, āre, āvi, ātum*
 horský *montānus, a, um*
 blednu *pallēscō, ere, uī, —*

třesu se *tremō, ere, uī, —*
 na začátku *inītiō.*

XVI.

Appius Claudius Caecus, m. státník
 římský
intentus, a, um napjatý
tamquam jako
succumbō, ere, uī, itum podléhám
imperium in multōs vláda nad
 mnohými

cārum tē habeō mám tě rád, vá-
 žím si tebe
vigēō, ēre, uī, — jsem při síle,
 kvetu
dīsciplīna, ae, f. kázeň.

XVII.

studánka = pramen
 žízeň uhasiti *sitim explere*
 obraz *effigies, ēi, f.*
 běh (= stehno) *crūs, crūris, n.*
 štíhlý *tenuis, e*
 náhle *subitō*
 štěkot *latrātus, ūs, m.*
 lovec *vēnator, ōris, m.*

dáti se na útěk *fugae se mandāre*
 rovina *campus, ī, m.*; rovinou *per*
campum
 přibhám *accurrō, ere, -currī,*
-cursum
 pro parohy *propter cornua*
 umíraje, íc; ící *moribundus, a, um*
 užitečný *ūtilis, e.*

14.

(Ml. §§. 111.—116.)

vulgāris, e obecný
ad meridīem na jih
adversus, a, um protivný, nepří-
 znivý; *rēs adversae* věci, po-
 měry nepříznivé, neštěstí
cōstāns, antis stálý, vytrvalý
secundus, a, um příznivý; *rēs se-*
cundae poměry příznivé, štěstí
fortūna, ae, f. osud
retinēō, ēre, -tinuī, -tentum podržuji

aequa mēns klidná mysl
 obyčejně *plerumque*
 pěchota *pedītatus, ūs, m.*; *pedītes, um*
 útvar *fōrma, ae, f.*
 poselkyně *nūntia, ae, f.*
 planina *plānitēs, ēi, f.*
 při projednávání před soudcem
causam agere apud iūdicem
 pohnaný (= obžalovaný) *reus, a, um.*

XVIII.

Timotheus, ī, m. Timotheos, vůdce
 a státník athenský
prīnceps civitatis přední muž v obci
admodum velmi

posterō die } druhého (následujícího)
postrīdie } dne, nazejtří
praesentia, ae, f. přítomnost.

XIX.

Agēsilaus, ī, m. Agesilaos, král
Lakedaimonský
vzkvétám v. kvetu

poroučím *imperō*, āre, āvī, ātum
stejně *pariter*.

15.

(Ml. §. 117. 1.)

Lýdia, ae, f. L., země v Malé Asii
pauci, ae, a nemnozí, málokterí,
málo (lidí)
opiniō, iōnis, f. mínění, domněnka
aestimō, āre, āvī, ātum cením
effodiō, ere, -fōdī, -fossūm vyko-
pávám
indolēs, is, f. nadání, vlohy
nástroj *instrūmentum*, ī, n.
snáším (trpím) *tolerō*, āre, āvī, ātum
tísňím *premō*, ere, *pressī*, *pressum*

Thrasýbulus, ī, m. Thrasýbulos,
státník a vůdce athenský
osvobozuji tě od nebezpečenství
(od nepřátel) *liberō tē periculō*
(ab *hostibūs*)
raziti peníze *pecūniām signāre*
odtud *inde*
sluji *appellor*, āvī; *nōminor*, āvī
jevím se (= jsem na jevě) *appā-*
reō, ēre, -pārū, —
dětství v. chlapectví.

16.

(Ml. §§. 117. 2; 267. 2.)

angustiae, ārum, f. těsnina, průsmyk
sustineō, ēre, -tinū, — zadržuji
insidiae, ārum, f. záloha, úklady
circūveniō, īre, -venī, -ventūm
obcházím, obklopuji
crēber, bra, brum častý, hojný
cōsulō, ere, uī, *cōsultum* (*amicum*)
radím se (s přítelem), dotazuji
se, táži se za radu (přítele)
reliquiae, ārum, f. ostatky, zbytky
Pompēius, ī, m. P., vojevůdce řím.
Pompēianus, a, um Pompejáv
tribus diēbus (abl.) v třech dnech
inventriā, icis, f. vynálezky
studium litterārum snaha vědecká,
zaměstknání vědecké
adulēscentia, ae, f. mládí, věk
mladistvý
oblectō, āre, āvī, ātum obveseluji
perugiūm, ī, n. útočiště
litteram dicere písmě vyřknouti,
vysloviti

artī studēre věnovati se, oddávati
se (horlivě) umění
finēs, ium, m. hranice; území
denique konečně
mediocritās, ātis, f. středocestí
zamyšleti in animō habere
zbraně se chápati *arma capere*
hrdlo *faucēs*, ium, f.
tajný *occultus*, a, um
Calendae, ārum, f. 1. } den v mě-
Nōnae, ārum, f. 5. n. 7. } sfcí; srv.
Idūs, uum, f. 13. n. 15. } Ml. §. 267.
vynalézám *inveniō*, īre, -venī,
-ventūm
čekám, očekávám *expectō*, āre,
āvī, ātum
vytáhnouti v. táhnu
rovina marathonská *campus Ma-*
rathōniū
opouštím *dēsērō*, -ere, -serū, -sertum
násep *vallum*, ī, n.
příkop *fossa*, ae, f.
ustanovuji v. stanovím.

17.

(Ml. §§. 118., 119.)

efficiō, ere, -feci, -fectum vykonávám, způsobuji
celeritās, ātis, f. rychlost
cōsiliūm, ī, n. rozvaha
amicī causā pro přítele, k vůli příteli
nūmen, minis, n. božstvo
vicis, em, e, f. střídání, proměna;
nūminis vice jako božstvo
Apis, is, m. A., jméno posvátného býka v Egyptě
maritimus, a, um námořský, přímořský
concēdō, ere, -cessi, -cessum postupuji
statiō, ōnis, f. stanoviště, stráž

Pamatuj: *nihil* nic (nom., akk.); g. *nūllius reī* ničeho, d. *nūllī reī* ničemu, abl. *nūllā reī* ničím.

fas est je slušno, dovoleno
aggrediōr, ī, -gressus sum (opus k dílu) překročuji
L. Calpurnius Piso (g. *ōnis*) Průgř státník římský
integer, gra, grum bezúhonný, neporušený
privēsti pod moc *redigere* (redēgī, redactum) in potestātem
 mítí do sebe in se habere
 důležitý *magnus, a, um; gravis, e*
 zapuzují *depellō, ere, -puli, -pulsum*
 řádný *probus, a, um*
 libra *libra, ae, f.* (váha řím. = 327 g); srv. Ml. §. 273.

18.

(Ml. §§. 120., 121.)

creō, āre, āvi, ātum tvořím, rodím
existō, ere, stiti, — vznikám
erumpō, ere, -rupi, -ruptum propukávám
pōculum, ī, n. pohár
dōlium, ī, n. sud
interdiū ve dne, za dne
commemorō, āre, āvi, ātum připomínám (si)
temperantia, ae, f. smírnost, střídmost
multis locis na mnohých místech
splendidus, a, um stkvělý, stkvostný

amoenus, a, um půvabný
facētia, ārum, f. vtipy
fēlicitās, ātis, f. štěstí
impōnō, ere, -posui, -positum vkládám, příkládám
L. Mummius, ī, m. vůdce římský
 obdržují *accipiō, ere, -cepi, -ceptum*
 smích *risus, ūs, m.*
Tarquinius Priscus 5. král Římský
 suším, vysušuji *siccō, āre, āvi, ātum*
 stoka *cloāca, ae, f.*

XX.

Paedaretus, ī, m. Paidaretos, vůdce lakedaimonský
dēligō, ere, -lēgī, -lectum vyvoluji, vybírám
summus, a, um nejvyšší

gradus, ūs, m. krok, stupeň
comitiā, ōrum, n. sněm
ephorus, ī, m. eforos, úředník v Spartě
gaudeō, ere těším se, raduji se.

XXI.

odpověď *respōnsūm*, *ī*, *n.*
 lakonský *Lacōnicus*, *a*, *um*
Dienecēs, *is*, *m.* Dienekes, udatný
 Spartan
 rozmluva *colloquium*, *ī*, *n.*
 sousedství *vicīnīa*, *ae*, *f.*

střela *iaculum*, *ī*, *n.*
 vypouštím *emittō*, *ere*, *-mīsī*, *mis-*
sum
 zvěstují *nūntiō*, *āre*, *āvī*, *ātum*
 host (= přítel pohostinný) *hospes*,
ītis, *m.*

19.

(Ml. §§. 125.—128.)

Nioba, *ae*, *f.* N., manželka Amfionova
Pythagorās, *ae*, *m.* P., řecký filosof
praecipitō, *ere*, *-cēpī*, *-ceptum* na-
 řizují, příkazuji
ius iurandum přísaha
auctor, *ōris*, *m.* původce
Mardonius, *ī*, *m.* M., vůdce perský
Plataeae, *arum*, *f.* Plataje, město
 v Bojotii
Pausaniās, *ae*, *m.* P., král Spartský
Salamīs, *inis*, *f.* ostrov Salamis
acer, *acris*, *acre* prudký, krutý
Epaminōndās, *ae*, *m.* }
 Epameinondas } vůdcové
Pelopidās, *ae*, *m.* } thebští
Thebae, *arum*, *f.* Theby, město
 bojotské

Achilles, *īs*, *m.* Achilleus, řecký
 bohatýr
Agamemnō, *ōnis*, *m.* Agamemnon,
 vůdce Řeků u Troje
Atrīdēs, *ae*, *m.* Atreovec
Minerva, *ae*, *f.* M., bohyně mou-
 drosti a války
Hesiodus, *ī*, *m.* Hesiod(os), básník
 řecký
Anchīsēs, *ae*, *m.* A., otec Aeneův
Ascānius, *ī*, *m.* Askanius, syn
 Aeneův
Creūsa, *ae*, *f.* Kreusa, manželka
 Aeneova
 spolu *unā*
Pindarus, *ī*, *m.* Pindar(os), básník
 řecký
 hořím *flagrō*, *āre*, *āvī*, *ātum*.

> XXII.

Archīās, *ae*, *m.* A., řecký básník
Antiochia, *ae*, *f.* Antiochie, město
 v Syrii
přimum nejprve
cunctus, *a*, *um* veškeren
adventus, *ūs*, *m.* příchod
dōnāre poētām civitāte obdařiti
 básníka právem občanským

Tarentinus, *a*, *um* tarentský; *m.*
 Tarentan
Neāpolītānus, *a*, *um* neapolský;
m. Neapolitan
hospitium, *ī*, *n.* pohostinství, po-
 hostinné přátelství
celebritās, *ātis*, *f.* oslava
recipiō, *ere*, *-cēpī*, *-ceptum* při-
 jímám.

XXIII.

Daedalus, *ī*, *m.* Daidalos, stavitel
 labyrintu

Mīnōs, *Mīnōis*, *m.* M., král na
 Kretě

Thāseus, *ī*, *m.* Theseus, král Ath.
Crēta, *ae*, *f.* Kreta, ostrov v moři
 Středozemním
labyrinthus, *ī*, *m.* labyrint, báječná
 budova na Kretě
 nesmrtelný *ingēns*, *entis*
 klikatý *flexuōsus*, *a*, *um*
Minōtaurus, *ī*, *m.* Minotaur(os)
 ohybný *foedus* *a*, *um*

přemnohý *permultus*, *a*, *um*
 pohlcuji *dēvorō*, *āre*, *āvī*, *ātum*
 obluda *mōnstrum*, *ī*, *n.*
 umiňuji *si statuō*, *ere*, *uī*, *ūtum*
 nit *filum*, *ī*, *n.*
Ariadna, *ae*, *f.* A., dcera krále
 Minoa
 přivazuji *alligō*, *āre*, *āvī*, *ātum*
 čarovný *mīrus*, *a*, *um*.

20.

(Ml. §. 133.—140.)

magistrātum *gerere* úřad zastávati,
 spravovati
amplus, *a*, *um* vznešený
ūber, *ūberis* úrodný, plodný; hojný
alimentum, *ī*, *n.* potrava
fuga mortis útek před smrtí
genitor, *ōris*, *m.* tvůrce
prōcreō, *āre*, *āvī*, *ātum* stvořuji
percipiō, *ere*, *-cēpī*, *-ceptum* pocho-
 puji, pocítuji
splendor, *ōris*, *m.* lesk, jas
Suebī, *ōrum*, *m.* Suebové, kmen
 germanský
 rolnický = venkovský

počasí *tempestās*, *ātis*, *f.*
Segesta, *ae*, *f.* S., město na Sicilii
Arvernī, *ōrum*, *m.* Arvernové, kmen
 galský
 jsem silnější (nejsilnější) *plūs*
 (*plūrimum*) *valeō*, *ere*
 plavba *nāvigatiō*, *ōnis*, *f.*
 neprozřetelný *imprōvidus*, *a*, *um*
 někdy *nōnunquam*
 mužstvo mladší *iūniōres*, *um*
 mužstvo starší *seniōres*, *um*
Numantia, *ae*, *f.* N., město hi-
 spanské.

21.

(Ml. §§. 141., 142.)

militēs cōscribere vojáky sbíráti,
 odváděti
probō, *āre*, *āvī*, *ātum* schvaluji
cōgitatiō, *ōnis*, *f.* přemýšlení, my-
 šlénka
Allobrogēs, *um*, *m.* Allobrogové,
 kmen galský
Genava, *ae*, *f.* G., hl. město Allobrogů
cohortor, *ārī*, *ātus*, *sum* napomínám
 povzbuzuji
prandeō, *ere*, *prandī*, *prānsum*
 snídám
apud inferōs v podsvětí

L. Iūnius Brūtus prvý konsul
 v Římě
simulatiō, *ōnis*, *f.* předstírání, pře-
 tvářka
moror, *ārī*, *ātus* *sum* meškám,
 zastavuji
agmen, *mīnis*, *n.* voj
docilis, *e* učenlivý
parātus, *a*, *um* hotov, připraven
attentus, *a*, *um* pozorný
 hoření = hořejší
 předalpský *Cisalpinus*, *a*, *um*
 dolení = dolejší

Cherusci, *ōrum*, *m.* Cheruskové,
kmen germanský
Arminius, *ī*, *m.* náčelník Chersků
(Hermann)
P. Quinctilius Varus vůdce řím.
býti zasahovánu bleskem *fulmine*
tangī

jsm výše *superior sum*
rozmlouvám (= pojednávám) *dis-*
putō, āre, āvī, ātum
nesmrtelnost *immortalitās, ātis, f.*
plavím se = pluji.

XXIV.

ova parere (*pariō, ere, peperī, par-*
tum) snášeti vejce
cūrō, āre, āvī, ātum ošetřuji, pe-
čuji (o přítele *amicum*)
incipiō, ere, -cepī, -ceptum po-
čínám, začínám

sēcum cōgitāre u sebe uvažovati
largus, a, um hojný
pābulum ī, n. píce, potrava
sāginō, āre, āvī, ātum krmím
nē — quidem ani
dēcipiō, ere, -cepī, -ceptum klamu.

XXV.

služba vojenská *stipendium, ī, n.*;
konati u jízdy sl. voj. *stipendia*
equestrīa mererī
město v Itálii = *urbs Italiae*
přiházím se *accidō, ere, -cidī, —*

tu tum
pohlížím (zpět = ohlížím se) *re-*
spiciō, ere, -spexi, -spectum
(*finem* na konec)
snad *vel.*

XXVI.

(Ml. §§. 143.—145.)

suppeditō, āre, āvī, ātum do-
stačuji
vīctus, ūs, m. výživa, potrava
simulō, āre, āvī, ātum předstírám
vīsō, ere (vīsī), — navštěvuji
dēvorō, āre, āvī, ātum požírám
appropīnquō, āre, āvī, ātum při-
bližuji se
cautus, a, um opatrný

circumspectō, āre, āvī, ātum kolem
hledím, ohlížím se, rozhlížím se
spelunca, ae, f. doupě
intrō, āre, āvī, ātum vcházím
cōgitō, āre, āvī, ātum smýšlím
vestigium, ī, n. stopa, šlépěje
spectō, āre, āvī, ātum hledím;
směřuji
adversus (předl. s akk.) k, proti
retro srum zpět

22.

appetō, ere, -petivī, -petitum žá-
dám, bažím
benevolentia, ae, f. dobromyslnost
(*in n. adversus amicū* k příteli)

aequābilis, e rovnoměrný
arēscō, ere, aruī, — schnu
querī dē nē stěžovati si do věci
praesertim obzvláště

cōnstat je známo
incidō, -ere, -cidī, — vpadám,
 upadám
aegrōtō, āre, āvī, ātum stáni,
 churavím
cūrō, āre, āvī, ātum léčím
īnserviō, īre, īvī, ītum sloužím
noctū v noci
palam veřejně

pocitují *pērcipiō, ere, -cēpī, -ceptum*
 radím *suādeō, ēre, suāsi, suāsum*
 neznalost *īgnōrātiō, ōnis, f.*
 způsobilý *aptus, a, um; idoneus,*
a, um
 málo (= nedosti) *parum*
 upřímný *vērus, a, um*
 jinak *aliter*
 myslím *sentīō, īre, sēnsī, sēnsūm.*

23.

(Ml. §§. 147.—150.)

temeritās, ātis, f. nerozváživost
finītīmus, a, um pohraniční, sou-
 sední; *m.* soused
noxius, a, um škodlivý

africký *Africānus, a, um*
Clītus, ī, m. Kleitos, přítel Ale-
 xandráv.

XXVII.

Scīpiō Nasīca státník římský
Ennius, ī, m. E., básník římský
ostium, ī, n. dveře
quaerere amīcum ab ostiō tázati
 se u dveří po příteli

sentīō, īre, -sēnsī, sēnsūm zname-
 nám, pozorují
intus vnitř
hīc tu, zde
impudēns, entis nestoudný.

24.

(Ml. §§. 151.—152.)

eō cōnsiliō s tím úmyslem
vīncula, ōrum, n. pouta, vězení
unde odkud
expectātiō, ōnis, f. očekávání
īgnōrō, āre, āvī, ātum nevím
opera, ae, f. činnost, služba
zápasíme vespolek certāmus inter
nōs

v pravdě *vērē*
 povinnost konati (= zachovávatí)
officium servāre
 pokutují *multō, āre, avī, ātum*
 nepravost *improbītās, ātis, f.*
 strmý *arduus, a, um.*

XXVIII.

dictum, ī, n. výpověď, průpověď
memorābilis, e pamětihodný
Aristippus, ī, m. Aristippos, filosof
 řecký

Epictētus, ī, m. Epiktetos, fil. řec.
thesaurus, ī, m. poklad
condō, ere, -didī, -ditum ukládám.

25.

(Ml. §§. 153., 154.)

<i>honōrem habēre alicuī</i> počtu ně-	<i>adimō, ere, -emī, -emptum</i> odní-
komu prokazovati	mám
<i>silentium, ī, n.</i> mlčení, ticho	<i>disertus, a, um</i> výmluvný
<i>addiscō, ere, -didici, —</i> přiučuji se	<i>praesens Deus</i> přítomnost Boží
<i>simulacrum, ī, n.</i> obraz	strůjce <i>faber, brī, m.</i>
<i>intelligō, ere, -lēxi, -lēctum</i> roz-	stal jsem se <i>factus sum</i>
umím, uznamenávám	nadšení <i>afflatus, ūs, m.</i>
<i>hēreditas, atis, f.</i> dědictví	tříska = dříví
<i>pervenio, ire, -veni, -ventum</i> při-	trpělivost <i>patientia, ae, f.</i>
cházm	mírním <i>lenio, ire, -ivi, -itum.</i>

Pamatuj: *sī quis* jestliže (ně)kdo, *sī quid* jestliže něco;
nē quis aby nikdo, *nē quid* aby nic;
neque quisquam (ullus) a nikdo (žádný), aniž kdo,
neque quicquam a nic, aniž co.

26.

(Ml. §§. 155., 156.)

<i>dētrahō, ere, -trāxi, -trāctum</i> ují-	zbabělý <i>ignāvus, a, um</i>
mám, utrhuji	úhlavní <i>acer, acris, acre</i>
<i>liberālis, e</i> štědrý	<i>Magō, ōnis, m.</i> Magon, bratr Han-
<i>indisertus, a, um</i> nevýmluvný	nibalův
<i>loquax, acis</i> žvatlavý	pokojný <i>quētus, a, um</i>
zelený <i>viridis, e</i>	dojítí věku <i>ad aetatem pervenire</i>
bojácný <i>trepidus, a, um</i>	vytrvalost <i>cōstantia, ae, f.</i>

XXIX.

<i>Lydus, ī, m.</i> Lyd, obyvatel Lydie	<i>ne</i> (částice tázací) -li
<i>solium, ī, m.</i> stolec (královský)	<i>phasiānus, ī, m.</i> bažant
<i>rēgālis, e</i> královský	<i>fulgō, ere, fulsi, —</i> lesknu se.
<i>induo, ere, -dui, -dūtum</i> oblékám	

- XXX.

<i>invidus, a, um</i> závistivý	<i>aliquamdiū</i> drahnou dobu
<i>explorō, āre, -avi, ātum</i> vyzvídám,	<i>ostendō, ere, -tendi, —</i> ukazují,
zpytuji	objevují
<i>dēmittō, ere, -misi, -missum</i> spou-	<i>equidem</i> vskutku
šťm, sesílám	<i>duplus, a, um</i> dvojnásobný
<i>obvium habeo amicum</i> potkávám	<i>eruo, ere, -rui, -rutum</i> vyrážím.
přítele	

XXXI.

případný *idōneus*, *a*, *um*
 dokazují *convincō*, *ere*, *-vici*,
-victum
 hlasovati *sententiam dicere*
 odsuzují *damnō*, *are*, *avi*, *atum*

přinucují *cōgō*, *ere*, *coēgī*, *coactum*
 spravedlnost (= rovnost) *aequitas*,
ātis
 vyslechnouti v. slyšeti
 teprve *dēmum*.

27.

(Ml. §§. 157., 158.)

prōnūntiō are, *avi*, *atum* pronáším
sententia, *ae*, *f.* myšlenka; výpo-
 věd, věta
adiuvō, *are*, *-iūvi*, *iūtum* podpo-
 ruji, pomáhám (*amicum* příteli)
obstō, *are*, *-stīti* — stojím v ce-
 stě, překážím
hospitium, *i*, *n.* pohostinství, ho-
 spoda
mīrābilis e podivuhodný

stella errāns bludice, planeta
factum, *i*, *n.* čin, skutek
cōnscientia, *ae*, *f.* vědomí
egregius, *a*, *um* výborný
 přednost *virtūs*, *ūtis*, *f.*
 vrchní velitel *summus imperātor*
 vážnost *gravitās*, *ātis*, *f.*
 prost *liber*, *a*, *um*; *metū*, *ab ho-*
stibus.

XXXII.

acerbus, *a*, *um* zarputilý.

XXXIII.

Phōciōn, *ōnis*, *m.* Fokion, státník
 athenský [požadují
postulō, *are*, *avi*, *atum* žádám,

antēā dříve, před tím
obtineō, *ere*, *-tinuī*, — podržují.

XXXIV.

postrašuji = polekávám
 vezu *vehō*, *ere*, *vexi*, *vectum*; *nāvi*
vehor vezu se na lodi
 vykládám *explicō*, *are*, *avi*, *atum*
 přikrývám v. kryji
 plášť (řecký) *chlamays*, *ydis*, *f.*

zdaž? *num?*
 tma *tenebrae*, *arum* *f.*
 zázrak *ostentum*, *i*, *n.*
 postavuji (před slunce *sōli*) *oppōnō*,
ere, *-posuī*, *-positum*.

28.

(Ml. §§. 159.—164.)

doctrīna, *ae*, *f.* učnost
imperium, *i*, *n.* panování
bellicus, *a*, *um* válečný

requirō, *ere*, *-quīsivī*, *-quīsītum*
 vyhledávám
ratiō, *ōnis*, *f.* důvod

sincērus, a, um čistý
infundō, ere, -fūdī, -fūsum vlévám
acēscō, ere kysnu
facultās, atis, f. schopnost, způ-
 sobilost

záhyb *sinus, ūs, m.*
toga toga, ae, f. (svrchní roucho
 římské)
 určíme *destinō, āre, avī, ātum*
 podrobený *obnoxius, a, um.*

XXXV.

seditiō, ōnis, f. povstání, vzpoura
etsi ačkoli
ergā (předl. s akk.) k

dvāstō, āre, avī, ātum zpusťují,
 plním.

XXXVI.

(Ml. §§. 167., 168., 170.—172. b, c, d, 173., 1., 175.)

lodstvo vypraviti *classem compa-
 rare*
 loď nákladní *nāvis onerāria*
 po moři *per mare*
Datis, idis, m. } vůdcové
Artaphernēs, is, m. } perští
 dorážím (přicházím) *pervenīō, ire,*
-vēnī, -ventum
Euboea, ae, f. Euboja, ostrov při
 vých. břehu řeckém

Eretria, ae, f. město na Euboji
 dílem — dílem *partim — partim*
 na pomoc poslati *auxiliō mittere*
 důmyslný *prūdēns, entis*
 převádím *trādūcō, ere, -dūcī,*
-dūctum
 ozbrojený *armātus, a, um; m.*
 ozbrojenec
 součet *summa, ae, f.*

XXXVII.

insignis, e znamenitý, vynikající
Artemisium, ī, n. Artemision na
 severu Euboje
prōmunturium, ī, n. předhoří, mys
cōnfligō, ere, -flīxī, flīctum utká-
 vám se, srážím se

intersum, esse, -fuī (pūgnae) jsem
 přítomen, účastním se (bitvy)
eō tam (quō kam)
discēdō, ere, -cessī, -cessum odstu-
 puji, ustupuji
Thespiensēs, ium, m. Thespiané
dīmittō, ere, -mīsī, mīssum odesílám.

29.

(Ml. §§. 169., 173., pozn. 1., 174., 171. pozn. 1., 176.—181.; §§. 269., 268.)

Sardinia, ae, f. ostrov Sardinie
pateō, ere, uī jsem otevřen; táhnu se
Venusia, ae, f. V., město v j. Itálii;
 u Venusie *ad Venusiam*
 a. d. VI. *Id. Dec.* = *ante diem*
sextum Idūs Decembres; srv.
 §§. 268., 269.

Ticinus, ī, m. řeka v sev. Itálii,
 nyn. Ticino (vyslov Tičino)
Trebia, ae, m. T., řeka v sev.
 Itálii, nyn. Trebbia
dictō, āre, avī, ātum předříkávám,
 říkám do pera
intercalārius annus rok přestupný

Britannia, *ae, f.* Britannie, nyn.
 Anglie
circuitus, *ūs, m.* obvod
aptus, *a, um* příhodný
 archont *archōn, ontis, m.*
L. Cūrius Dentātus vojevůdce
 římský
 jizva *cicatřia, icis, f.*

po páté konsulem *quāntum cōsul*
 trojhanný *triquetrus, a, um*
 strana = bok
 žold *stipendium, ī, n.*
 platím (žold *stipendium*) *pendō,*
ere, pependī, pēsum
 porážím *profligō, arē, avī, atum*
 desateronásobný *decemplex, icis.*

30.

(Ml. §. 235. 1.)

sapiō, ere, ivī, — jsem moudrý
iocōsus, a, um žertovný
rēs arduae poměry trudné
 snažím se, vynasnažuji se *cōnor,*
arī, ātus sum; studeō, ere, -uī, —
 zapominám *oblīvīscor, ī, oblītus*
sum
 brátí za svědka někoho *tēstem ad-*
hibēre aliquem
 ze začátku = na začátku
 nepatrný *exiguus, a, um*

vzrůstám v. rostu
 pozorují *prospiciō, ere, -speccī,*
-spectum
 kolkolem *circum, circa*
 v pravo *dextrā*
 v levo *sinistrā*
Aegina, ae, f. Aigina, ostrov v zá-
 livu Salaminském
Megara, ae f. M., město v Řecku
Piraeus, ī, m. Peiraieus, přístav
 athenský.

Pamatuj: *neque terrā neque marī* ani na zemi ani na moři;
neque unquam = a nikdy, aniž kdy.

31.

(Ml. §. 235.)

oratiō cōnfititur řeč se skládá
versus, ūs, m. verš
glōriōr, arī, ātus, sum honosím se
coniūratiō, ōnis, f. spiknutí
patefaciō, ere, -fecī, -factum od-
 haluji, vyzrazuji
latrōcinium, ī, n. loupež
infāmia, ae, f. hanba, nečest

extra finēs mimo hranice, vně
 hranic
perficiō, ere, -fecī, -fectum doko-
hinnitus, ūs, m. ržání
 náhoda = příhoda
 schytralý = chytrý
 otepluji *calefaciō, ere, -fecī,*
-factum.

32.

(Ml. §. 235., 3.—8.)

assiduus, a, um neúnavný, vytrvalý
adhūc dosud
messis, is, f. žeň
Zēnō, ōnis, m. Zenon, filosof řeč.
praefer, arī, ātus sum mluvím na-
 před, předesílám (v řeči)

fortūnātus, a, um zdárný
Claudius, ī, m. Kl., císař Římský
gladiātor, ōris, m. šermíř, zá-
 pasník
prōclāmō, arē, avī, atum provo-
 lávám

conclūdō, ere, -clūsī, -clūsūm zavírám, končím

mē dīlīgēs et valēbis = mē dīlīgē et valē!

valē et salvē měj se dobře a buď zdráv

Nestor, orīs, m. N., král Pylský s jazyka *ex lingua*

tvrdím (dotvrzuji) *affirmō, are, āvī, ātum*

Lysander, drī, m. Lysandros, vůdce spartský

příbytek *domicilium, ī, n.*

Anacharsis, idīs, m. A., mudřec skythský

přeužitečný *perūtīlis, e* spis = kniha.

33.

(Ml. §. 236.)

mē commodī causā za příčinou mého prospěchu, pro můj prospěch

Xenocratēs, is, m. Xenokrates, filosof řecký

neglegentia, ae, f. nedbalost

imperītus, a, um nezkušený, neznaný

nestálost *incōnstantia, ae, f.*

je mi tebe líto *miseret mē tuī* chvalno je = chvála je

Pamatuj:

Pudet mē hūius factī } (stud mne jímá nad tímto činem)

Pudet mē hōc fecisse } stydím se za tento čin.

Pudet mē, quod hōc fecī } stydím se; že jsem toto učinil.

Pudeat tē istud dīxisse = styd' se, že jsi tohle řekl.

XXXVIII.

(Ml. §. 237. 1.—2.)

perfectus, a, um dokonalý
membrum, ī, n. úd

quamquam ačkoli.

XXXIX.

prōrsus docela.

XL.

M. Curtius statečný Říman
propast *vorāgō, inīs, f.*
povstala = stala se
hloubka (výška) *altitūdō, inīs, f.*
naplňuji *repleō, ere, -plevī, -pletum*

vyznamenávám se *excellō, ere*
válečné činy *rēs gestae*
pohlížím (na věc *rem*) *aspiciō, ere,*
-spevī, -spectum [-*missum*].
vrhám (se *mē*) *inmittō, ere, -mīsvī,*

34.

(Ml. §. 237. 3.)

assuescō, ere, -suēvī, — přivykám
pompa, ae, f. slavnostní průvod
desiderō, āre, āvī, ātum postrádám,
 toužím
patiēns, entis trpělivý
perferō, -ferre, -tulī, -lātum sná-
 ším, trpím (mužně)
obdūrō, āre, āvī, ātum vytrvávám
Peistratus, ī, m. Peisistratos,
 samovládcе Athenský
Hippiās, ae, m. H., syn Peisistratův
bellum inferre alicuī válku vznésti
 na někoho
post hominum memoriam od (za)
 paměti lidské
offerō, -ferre, obtulī, oblātum po-
 skytují, nabízím
parcus, a, um šetrný, skrovný

přináším *afferō, -ferre, attulī, allātum*
 námaha *labor, ōris, m.*
 pohrdám (ranami) *contemnō, ere, -temp̄sī, -temptum (vulnera)*
 ctižádostivý *ambitiōsus, a, um*
 těžce nésti *aegrē ferre*
 opovržení *contemptus, ūs, m.*
 odkládám *differō, -ferre, distulī, dīlātum*
 zítřek *diēs crāstinus*
 třešně *cerasus, ī, f.*
Ionēs, um, m. Ionové, kmen řecký
 pomoc přináseti *opem ferre*
Pythia, ae, f. Pythie, věštkyně
 v Delfech
 polibek (přinést) *osculum, ī, n. (ferre).*

XLI.

speculum, ī, n. zrcadlo*aviditas atis, f.* hltavost.

35.

(Ml. §. 237. 5.)

Scylla, ae, f. Skylla, skála v úžině
 sicilské proti Charybdě
Charybdis, is, f. Charybdis, vír
 proti Skylle
vītare periculum vyhnouti se ne-
 bezpečnosti
tollō, ere, sustulī, sublatum od-
 straňuji
avaritia, ae, f. lakota, lakomství
impellō, ere, -pulī, -pulsum doháním
 libenter rád
quam (při superl.) co; *quam mā-
 ximus* = co největší

turbō, āre, āvī, ātum matu
circulus, ī, m. kruh
decertō, āre, āvī, ātum zápasím
 žalostný *miserabilis, e*
 jsem postrachem *metuor, ī*
 jsem v lásce *amor, āvī*
 najít v. nalézt
Agis, idis, m. A., král v Spartě
 zvidám *percontor, āvī, ātus sum*
 vesnice *vicus, ī, m.*
Parmeniō, ōnis, m. Parmenion,
 vůdce a přítel Alexandrův.

Pozn. Zákaz určité osobě daný vyjadřuje se pomocí *nōlī, nō-
 lītē, j. nōlī mentīrī* = nelži! *nōlītē mentīrī* = nelžete!

< XLII.

singulāris, e obzvláštň, znamenitý
haereō, ēre, haesī, — vězím, tkvím
Simōnidēs, is, m. S., básník řecký
oblīvō, ōnis, f. zapomenutí
Anaxagorās, ae, m. A., filosof řecký
Lampsacum, ī, n. Lampsakon,
 město v Mysii
Clazomenae, ārum, f. Klazomeny,

město v Ionii (rodiště Anaxa-
 gorovo)
necesse est je nutno, nezbytno
undique odevšad, se všech stran
ad inferōs do podsvětí
corōna rumpitur věnec se trhá
convīva, ae, m. spolehodovník
convenit hodí se.

> XLIII.

netopýr *vespertiliō, ōnis, m.*
 přidávati se *se cōferre*
 podvod *fraus, fraudis, f.*

zapuzuji (= odmítám) *repudiō,*
āre, āvī, ātum.

36.

(Ml. §. 237. 4.)

nucēs frangere louskati ořechy
nucleus, ī, m. jádro
aegrītūdō, inis, f. zármutek
lacerō, āre, āvī, ātum sápu, trápím
exedō, ere, -ēdī, -ēsum vyžírám,
 sžírám
cōnficiō, ere, -fici, -fectum umořuji
plānē zcela, docela

P. Claudius Pulcher vůdce řím.
pullus, ī, m. mládě, kuře
frūgēs, um, f. zrní
praecipitō, āre, āvī, ātum vrhám
 (střemhlav)
střídmy temperāns, antis
rez rōbīgō, inis, f.
 jsem lačen = lačným.

< 37.

(Ml. §. 237. 6.)

mānus dare službu prokazovati
adulātīō, ōnis, f. pochlebenství
pessum dare kaziti, hubiti
perfuga, ae, m. přeběhlík, zběh
venēnum, ī, n. jed

výmluvnost *eloquentia, ae, f.*
dōnō dare darem dáti
Pericles, is, m. Perikles, státník
 athenský
 pozemek *ager, agrī, m.*

< XLIV.

negō, āre, āvī, ātum odpírám, popírám.

< XLV.

podmínka *condiciō, onis, f.*, s touto
 podmínkou *hāc condiciōne*
 mládě (vlčí, psí, lví, jelení a p.)

catulus, ī, m.
 vyji *ululō, āre, āvī, ātum*
 jako kdyby *tamquam sī.*

38.

(Ml. §. 237. 7., 8.)

fatum, *ī*, *n.* osud, sudba
ambiguus, *a*, *um* dvojsmyslný
in malam rem ire jíti ke všem
 všudy
obviam ire jíti vstříc
mortem obire zemřítí, umřítí
insolens, entis, neobyčejný
fastidium, *ī*, *n.* nechut; *fastidium*
cibi nechut k jídlu
domesticus, *a*, *um* domácí

miserandus, *a, um* politování hoden
ambiō, ire, īvī, itum obcházm,
 obklopuji
čas k návratu tempus redeundi
 pohřeb *fūnus, eris, n.*
 ztroskotání lodi *naufragium, ī, n.*
 nesčetný = nesčíslný
 do otroctví prodati *sub coronā*
vendere (pass. *vēnīre*)
 protivník *adversarius ī, m.*

XLVI.

Carvilius, *ī, m.* jméno rodu řím.
claudicō, are, avī, atum kulhám
ē vulnere následkem (od) rány
ob (předl. s akk.) pro
prōdeō, -īre, -īvī, -itum (*in publi-*

cum na ulici, na veřejnost) vy-
 cházím
quotienscunqve kolikrátkoli
totiens tolikrát.

XLVII.

rozhazují *disiciō, ere, -īvī, -iectum* vybírám *deligō, ere, -līgī, -līctum*.

39.

(Ml. §. 226. 1.—12.)

prō templō před chrámem
periculō implicāre zapléstí do ne-
 bezpečnosti
nōdus, ī, m. uzel
Gordium, ī, n. G., město v Asii
solvō, ere, solvī, solūtum uvolňuji,
 rozvazuji
perdomō, āre, -domuī, -domitum
 podrobují, pokořují
 východní národové *orientis natiōnes*

zachvácenu býti nemocí, onemoc-
 něti *morbō implicārī*
 spolek *societas, ātis, f.*
 nářek *plōrātus, ūs, m.*
 ženy a děti *mulierēs puerīqve*
 stálý *continuus, a, um*
Citium, ī, n. Kition, město na
 Kypřu
Leuctra, ōrum, n. Leuktry, město
 v Bojotii; *Leuctricus, a, um* leu-
 kterský.

40.

(Ml. §. 226. 13.—16.)

Latīnī, ōrum, m. Latinové, národ
 v střední Italii

amplificō, āre, avī, atum rozšiřuji,
 zvelebují

vix sotva
saeculum, *ī*, *n.* století, věk
ulciscor, *ī*, *ultus sum* (hostem) mstím
 se (na nepříteli)

bonum mē praestō dobrým se
 osvědčuji
sānitās, ātis, *f.* zdravota, zdraví
Hannō, ōnis, *m.* H., státuák kar-
 thaginský.

41.

(Ml. §. 227. 1.—18.)

īnfestus, *a*, *um* nepřátelský
Pūfius Geminus (*g. ī*) patricij
 římský
praebeō mē fortem osvědčuji se
 udatným
cupidus, *a*, *um* dychtivý

žal *luctus, ūs*, *m.*
Cimbrī, ōrum, *m.*
 Cimbrové
Teutonī, ōrum, *m.* } kmenové
 Teutonové } germanští
 o tolik *tantō* (o kolik *quāntō*).

42.

(Ml. §. 227. 19.—39.)

carere rē býti bez věci, nemíti
indigere rē potřebovati věci
recens, entis čerstvý, nový
siccus, *a*, *um* suchý
procul daleko
Pythagorēus, *ī. m.* Pythagorovec
violentus, *a*, *um* násilný
dūrō, āre, āvī, ātum trvám, mám
 trvání

moderātus, *a*, *um* umírněný
M. Atīlius Regulus vůdce říms.
cāritās, ātis, *f.* láska; *cāritās*
patriciae láska k vlasti
Phalaris, īdis, *m.* Falaris, samo-
 vládce v Agrigentu
Agrigentīnus, *a*, *um* agrigentský
 nedostatek *inopia*, *ae*, *f.*
 počítám (při odhadu) = odhaduji.

43.

(Ml. §. 227. 40.—56.)

lūgere mortem truchliti nad smrtí
mātrōna, *ae*, *f.* paní (vznešená)
sagittās torquere střely metati
P. Clōdīus, *ī. m.* tribun římský
sīca, *ae*, *f.* dýka

Horātius Cocles, (*itis*) udatný Ří-
 man
arrīdeō, ere, -rīsī, -rīsum (*tibi*)
 usmívám se (na tebe)
 vyměňuji *commūtō, āre, āvī, ātum*
 velitelství míti *imperium gerere*.

44.

(Ml. §. 227. 57.—68.)

pendere ex arbore viseti na stromě
barba *ae*, *f.* vous
capillus *ī. m.* vlas
M. Licīnius Crassus bohatý Říman

prōvidere rem opatřiti věc
ad ūsum k potřebě, k užitku
cūctātor, ōris, *m.* vahatel, loudal
M. Minūtius Rūfus vůdce říms.

commoveō, ēre, -mōvī, -mōtum povzbuzuji
had anguis, is, c.
kousām (o hadu: uštknouti) mordě, ēre
Iūlia, ae, f. jméno ženské
upevňuji firmō, are, avi, atum

Zōpyrus, ī, m. vůdce Dareioů
věstec vātēs, is, m.
spiklenec coniūrātus, ī, m.
snad fortasse
Codrus, ī, m. Kodros, král Ath.
vyzvědač speculātor, ōris, m.
táborem hnouti castra mōvĕre.

XLVIII.

palaestra, ae, f. zápasistiště, závodistiště
manum alicūius mordĕre kousnouti někoho do ruky

comprehendō, ere, -prehendī, -prehensum polapuji, uchvacuji
solvō, ere, solvī, solūtum vybavuji
sicut jako
nequāquam nikterak, nikoli.

XLIX.

C. Caninius Robilus konsul římský
pridīe K. Ian. = pridīe Kalendās Ianuāriās = 31. pros. (Ml. §. 267. 4.)
tantum tolik; toliko (= jen)
mīrificus, a, um podivuhodný

Cicerōne cōnsule za Ciceronova konsulátu
cōsulātus, ūs, m. úřad konsulský, konsulat; *meō cōsulātū* za mého konsulatu.

L.

quandō kdy
cūra pecorum péče o dobytek

Megarēnsis, e megarský; *m. Megaran* [umění
bonae artes ušlechtilá, pěkná

LI.

Anaximēns, is, m. A., učitel Alexandriův
rodiště = otčina
pohnouti nepřitelem commovĕre hostem

prosím za odvrácení (trestu *poenam*)
deprecor, arī, ātus sum
přemlouvám (bratra frātrī) persuādĕō, ēre, -suāsī, -suāsūm
duchapřítomnost animus praesēns
zadržeti hnĕv iram arcĕre.

45.

(Ml. §. 228. 1.—6.)

campus Mārtius pole Martovo
recēnsēō, ēre, -cēnsuī, -cēnsūm přehlížím

Phidias, ae, m. Feidias, sochař
řecký
artifex, icis, m. umělec

cognitio, ois, f. poznání
insculpere in lapide vryti do ka-
 mene
nubere viro vdáti se za muže
tumultus, us, m. zmatek, poplach
Archimedes, is, m. A., matematik
 řecký
intentus, a, um napjat, zabrán
describere formas vyrýsovatí tvar
 obšírně *copiose, multis verbis*
 nadpisují *inscribo, ere, -scripsi, -scriptum*

hospodář *economicus, i, m.*
 vrozený *innatus, a, um*
 vycvičený *exercitatus, a, um*
 přirozenost *natura, ae, f.*
 vyjímám *excerpo, ere, -cerpsi, -criptum*
 předmět *res, rei, f.*
Laocoön, ontis, m. Laokoon, kněz
 Apollonův v Troji
 mrštiti kopím *hastam torquere*
 přibližují se *appropo, ere, -rēpsi, —*
 decemvirové *decemviri, orum, m.*

46.

(Ml. §. 228., 7.—23.)

auditor, oris, m. posluchač
dissensio, ois, f. různice, roztržka
ostrum, i, n. červec; *ostrō tingere*
 červcem barvití
gloria extinguitur sláva hasne,
 vyhlazuje se
Apelles, is, m. A., malíř řecký
tabulam pingere obraz malovatí
Lysippus, i, m. Lysippos, kovo-
 litec řecký
L. Quinctius Cincinnatus vůdceřím.

pilum, i, n. (házeč) kopí
specto, are, avi, atum dívám se
forte náhodou
dictatorem dicere aliquem jme-
 novatí někoho diktátorem
cibaria, orum, n. pokrmy
 zotavití se *se erigere*
Nola, ae, f. N., město v jižní Itálii
Milesius, a, um miletský
Fidenae, arum, f. Fideny, město
 sabinské.

< 47.

(Ml. §. 228. 24.—34.)

Liguria, um, m. Ligurové, obyv.
 Ligurie (v sz. Itálii)
contrarius, a, um opačný
destruo, ere, -struxi, -structum
 zbourávám [trojský
Hector, oris, m. Hektor, bohatýr
religio, are, avi, atum přivazují
triumpho, are, avi, atum (dě
 hoste nad nepřítelem) slavím
 vítězství
stella fixa stálice
gladio transfigere mečem probod-
 noutí [spojují
conecto, ere, conexi, conexum
dissipō, are, avi, atum rozptylují
 prsten *anulus, i, m.*

stáhnouti s prstu *detrahere de*
digito
 stáhnouti lid válečný (zástupy)
copias contrahere [-ductum
 najímám *conduco, ere, -duxi,*
 socha *signum, i, n.*
 obraz (malovaný) *tabula picta*
 odchylují se *deflecto, ere, -flexi,*
-flexum
 ostrovy Aegatské *Aegates, um f.*
 (insulae)
 potopití v. ponořují
 posypávám *conspingo, ere, -spersi,*
-persum
 kvítí *florēs, um, m*
 hrob *sepulcrum, i, n*

50.

(Ml. §. 228. 68.—82.)

frūgifer, -fera, ferum plodonosný
fructum ferre užitek přináseti,
dávati

occulō, ere, occulū, occultum za-
haluji, zakrývám

aciēs, ē, f. bystrost

ēlicio, ere, -licuī, -licitum vyláká-
vám, na světlo vynáším

eruptio, ōnis, f. výbuch

tenebrae, ārum, f. tma, temnoty
ac (= *atque*) *a, i;* nestává ani
před samohláskami (ani před *h*)

ani před podnebnicemi: *c, g, q*
cōnsterō, ere, -strāvī, -strātum
zasypávám

plōrō, āre, āvī, ātum naříkám
plsemnictví *litterae, ārum, f.*
utkávám v. tkám

vypleňuji *dīripio, ere, -ripuī,*
-reptum

praporečník *signifer, -ferī, m.*

Astyagēs, is, m. A., král Medský

Medus, a, um medský; *m.* Med
mimo očekávání *praeter opīnionem*

Aiāx, Aiācis, m. Ajas (g. Ajanta),
bohатыr řecký [bere

smrti podlehnouti *mortem occum-*
na útraty státní = veřejně

L. Aemilius Paullus jméno dvou
řím. vojevůdců (otce a syna).

LIV.

Cleobis, is, m. | synové kněžky
Bitōn, ōnis, m. | Kydippy

Cydippa, ae, f. Kydippa, kněžka
bohyňe Hery (= Junony) v Argu

sacerdōs, ōtis, c. kněz, kněžka

Argivus, a, um argejský

praedicō, āre, āvī, ātum velebím

pietās ergā parentēs láska k ro-
dičům

currū vehī na voze se vézti, jeti

solemnis, e, výroční, slavný

sacrificium, ī, n. oběť

moror, āvī, ātus sum meškám,
prodlévám [potah

iumentum, ī, n. dobytek tažný,

vestem pōnere šat odložití, svléci

perungō, ere, -ūnāvī, -ūnctum na-
tírám

precor, āvī, ātus sum prosím

epulor, āvī, ātus sum hoduji.

LV.

implōrō, āre, āvī, ātum vzývám,
prosím

prōstrātus, a, um na zemi se
vrhnuv

amplector, ī, amplexus sum objímám

impetrō, āre, āvī, ātum dosahuji

reprehendō, ere, -prehendī, -pre-
hensum káram, vytýkám.

LVI.

Rubicō, ōnis, m. Rubikon, řeka
v sev. Italii

cōnsistō, ere, -stitī, — postavuji se,
zastavuji se

paulum málo

reputō, āre, āvī, ātum uvažuji

convertō, ere, -vertī, -versum obracím
postremō na konec, konečně.

LVII.

vytahuji <i>extrahō, ere, -trāxī, -tractum</i>	<i>Solō, ōnis</i>	} jména sedmi mudrců řeckých
Delfský <i>Delphicus, a, um</i>	<i>Thalēs, ōtis</i>	
vydávám <i>edō, ere, -didī, -ditum</i>	<i>Peviander, drī</i>	
ukládám v. kladu	<i>Kleobūlus, ī</i>	
	<i>Chlō, ōnis</i>	
	<i>Pittacus, ī</i>	
	<i>Biās, antis</i>	

Pamatuji: Co máme dělati? *Quid agāmus?*

51.

(Ml. §. 228. 83.—89.)

foedus pangere smlouvu učiniti
ignōminia, ae, f. potupa, pohanění
mōbilis, e pohyblivý, nestálý
per decem annōs po deset roků
suspiciōsus, a, um podezřivý
subveniō, ire, -vērī, ventum po-
máhám

temperantia, ae, f. zdrženlivost
quam diū jak dlouho, pokud
dostává se mi *contingit mihi*
Semiramis, idis, f. S., královna As-
syrská
ještě *etiam*
vrchovatý *cōmulātus, a, um.*

52.

(Ml. §. 228. 90.—98.)

ad arma do zbraně
praesidium, ī, n. posádka
Fabius, ī, m. jméno rodu řím.
castellum, ī, n. tvrz
omnēs ad unum všichni do jednoho
Sabīnus, a, um sabinský; *m. Sa-*
biān, Sabin
Feretrius přijímá Jovovo
parcere hosti šetřit nepřítele
priscus, a, um dřevní, starobylý
negō mē bibere pravím, že nepiji
tibia, ae, f. píšťala, flétna; *canere*

glōriam ad tibiā opěvovati
slávu v průvodu píšťaly
turbidus, a, um kalný
videlicet ovšem, patrně
neuvěřitelný *incrēdibilis, e*
výpad *excursiō, ōnis, f.*
vrýti (= vtesati) do kamene *in*
lapide incidere
světský *profānus, a, um*
vypuzují *expellō, ere, -pulī, -pulsum*
nešťastně válčiti *male rem gerere*
nepřízeň *invidia, ae, f.*

> LVIII.

operam perdere práci mařiti, kaziti
nummus (sestertius) peníz římský;
§. 271. 2. a; §. 80. 4.
magnō pretiō (duōbus milibus)
emere za velikou cenu (za 2000)
koupiti

miseror, arī, atus sum slitová-
vám se (*homīnem* nad člověkem)
sutor, ōris, m. švec [učuji
īnstitūō, ere, -stitūī, -stitūtum vy-
salūtātīō, ōnis, f. pozdravení
īndocilis, e neučelivý
salūtātor, ōris, m. pozdravovatel.

53.

(Ml. §. 228. 99.—104.)

Phaëthōn, ōntis, m. Faethon, syn
Heliův
ictus, ūs, m. udeření
dēflagrō, āre, āvī, ātum, shořuji,
lehám popelem
barbarus, a, um cizinský, surový;
m. cizinec, nepřítel
frētus, a, um podepřený, spoléha-
jící (rě na věc)
Diō, ōnis, m. Dion
attīngō, ere, -tīgī, -tāctum dotý-
kám se

nefarius, a, um zločinný, bezbožný
tētum, ī, n. zbraň (útočná)
reficiō, ere, -fēcī, -fectum opravuji,
obnovuji
Verrēs, is, m. V., správce Sicilie
ukřižovati *tollere in cruce(m, crucis, f.* kříž)
jitro (pozemku) *iūgerum, ī, n.*
kopyto *ungula, ae, f.*
nastrojiti úklady *insidiās parāre*
T. Attius Labiēnus, ī, m. vůdce
Caesarův.

LIX.

M'. = *Manius* předejmení řím.
M', Cūrīus Dentātus vojevůdce
řím.

odnáším *auferō, -ferre, abstulī,*
ablātum
rozuinožuji v. množím.

54.

(Ml. §. 228. 105.—119.)

vītam peragere život prožiti
luxuriōsus, a, um hýřivý
prōdāgus, a, um marnotratný
comedō, ere, -ēdī, -ēsum pojtám,
promrhávám
Pontus, ī, m. P., krajina při Čer-
ném moři
dīrīpiō, ere, -rīpīū, -reptum uchva-
cuji, ulupuji
Medea, ae, f. Medeia, dcera krále
kolchidského Aieta
Iāsōn, ōnis, m. I., bohatýr řecký
irrupō, ere, -rūpī, -ruptum vpa-
dám, vtrhuji
fundere hostem zahnatí, porážiti
nepřítele [lučištník
Pandarus, ī, m. Pandaros, trojský
foedus īctum smlouva ujednaná
omnīnō celkem, vůbec
hispanský *Hispaniēnsis, e*

neglegō, ere, -lēxī, -lēctum opo-
míjím
závěť *testāmentum ī, n.*
Attalus, ī, m. A., král Pergamský
dědic *hērēs, ēdis, m.*
pohostinsky *hospitāliter*
Sp. Postumius Albinus, konsul
římský
probodávám *perfodiō, ere, -fōdī,*
-fossūm
z hněvu *irātus, a, um; irā dūctus,*
commōtus
pokuta *multa, ae, f.*
do vězení uvrhnouti *in vincula*
conicere
platím *solvō, ere, solvī, solūtum*
hlásám *dēclarō, āre, āvī, ātum*
vyděduji *exherēdō, āre, āvī, ātum*
stavím někoho v čelo vojska *prae-*
ficiō aliquem exercitū.

LX.

Mārcius, *ī*, *m.* rodné jméno řím.
Volscē, ōrum, *m.* Volskové kmen
v Latii

Longula, *ae, f.* } města
Coriolī, ōrum m. } Volsků
dēlectū manus vybraný hlouček
ēruptō, ere, -rūptī, -ruptum vyrá-
žím, vyhrnuji se

per portam branou
caedem facere krveprolití způsobiti
clāmōrem tollere pokřik zdvihnouti,
učiniti, strhnouti
animum augere mysli dodati
succurrō, ere, -currī, -cursum jdu
na pomoc, pomáhám
Coriolānus, a, um koriolský.

LXI.

officium, *ī*, *n.* úslužnost
libēns, entis rád

nēmō unquam nikdo nikdy

55.

(Met. §. 228. 120.—128.)

spectaculum, *ī*, *n.* divadlo, podívaná
māchina, *ae, f.* stroj, přístroj
Poenus, ī, *m.* Pun
manū ferreā comprehendere želez-
ným hákem zachytiti
Boeōtius, a, um bojotský; *m.* Bo-
jotan, Bojot; *f.* Bojotie, země
v stř. Řecku
hasta, *ae, f.* kopí, oštěp
regiōnem (urbem) petere táhnouti
do krajiny (na město)

triangulum, *ī*, *n.* trojhran
Ariovistus, ī m. A., král Germanů
pochoodeū fax, facis, f.
slézti hradbu *mārum ascendere*
věnec hradební *corōna mārūlis*
vstoupiti do lodi *nāvem cōscendere*
cestují *proficiscor, ī, profectus sum*
Issus, ī, f. I., město v Asii
usekávám *descō, āre, -secū, -sec-*
tum.

LXII.

M. Līvius Salinātor vojevůdce řím.
zpozorovati v. pozoruji

zpět dobývám *recipiō, ere, -cepi,*
-ceptum.

56.

(MI. §§. 228. 129.—144.)

Deianira, ae, f. Deianeira, man-
želka Herakleova
Centaurus, ī, m. Kentauros
agrārius, a, um pozemkový
repūgnantia, ae, f. odpou-
rem luere věc odpykati
furtī coangere z krádeže obviniti
acuere aliquem někoho nabádati

Cleombrotus, ī, m. Kleombrotos,
král v Spartě
media acies střed šiku
feriae Latinae svátky Latinské
omnipotēns, entis všemocný
tremefaciō, ere, -feci, -factum
otřásám
nūtus, ūs, m. pokyn

solvere rem splniti věc
 poskvrniti krví *sanguine imbuerē*
 peloponneský *Peloponnesiacus, a, um*
 město leží v zříceninách *oppidum dirutum est*

ležím (ladem) *iaceō, ēre, uī, —*
 zastírám *obruō, ere, -ruī, -rutum*
 hlasatel *praecō, ōnis, m.*
C. Terentius Varrō (g. *ōnis*)
 konsul řím.

LXIII.

Fāvius Crētīnus občan římský
agellus, ī, m. poléčko, stateček
amplus, a, um rozsáhlý
largus fructus hojný užitek
cōpia frūgum hojnost obilí
venēficiūm, ī, n. trávení (jedem);
 kouzlo, čáry
in ūs vocāre před soud volati
addūcō, ere, -dūcī, -ductum přivádím
bene cūrātus, a, um dobře opatřený

ferrāmenta, ōrum, n. nářadí železné (kované)
satur, a, um sytý, vykrmený
Quirītēs, ium, m. Quiritové (pojmenování národa řím. v poměrech občanských; na př. před soudem)
lūcubratiō, ōnis, f. práce noční
vigilia, a, f. bdění, hlídka
omnium sententiis absolvere jednohlasně osvoboditi.

LXIV.

osel ve lví kůži = osel oblečen koží lva
 opět a opět *iterum atque iterum*
 zaričeti v. říčím

brozný *horribilis, e*
 řev *fremitus, ūs, m.*
 poučuji v. učím.

57.

(Ml. §§. 229. 1.—39.)

mare (templum) ingredi vkročiti na moře (do chrámu)
suspīcio, ōnis, f. podezření
mortem sibi cōnsciscere smrt si učiniti, usmrtiti se
terror, ōris, m. strach
mora ae, f. prodlení, meškání

Pisistratīdes, ae, m. Peisistratovec
 samovláda *tyrannis, idis, f.*
 rozednívá se *diēs illūcēscit*
 útokem hnáti *impetum facere*
 k smrti, na smrt (hrdla) odsouditi
capitis damnare.

LXV.

quaerere ex aliquō tázati se někoho
vesānus, a, um šílený
dēridere aliquem vysmívati se někomu

admoneō, ere, -uī, -itum napominám
placidus, a, um klidný, mírný
cōstantia, ae, f. stálost.

LXVI.

sub divo pod širým nebem
apricor, avi, atus sum vyhlřívám
 se na slunci
expetere aliquid vyžádati si něčeho

paulisper maličko
recedō, ere, -cessi, -cessum ustupuji
obstupescō, ere, -stupui užasínám.

LXVII.

Djrrhachium, i, n. D., město
 v Illyrii při moři Adriat.
Brundisium i, n. B., město na
 vých. pobřeží j. Itálie
vyplouti na lodi navi proficisci

širé moře *mare apertum*
 konečně *tandem* [-*crebrui*, —
 rozhlašuji se *percrebrascō, ere*
 výčitky činím (= vyčítám) *caprō-*
brō, are, avi, atum.

58.

(Ml. §§. 230. 1.—6.)

praesse aliquid rei spravovati něco
gymnasium, i, n. gymnasium, rej-
 diště, místo k tělocviku určené
 se sady a procházkami
Timoleontium, i, n. Timoleonteion
doctor, oris, m. učitel
valvae, arum, f. věřeje
repagula, ae, f. závora
navigium, i, n. loď

oneratus, a, um obtižený
natō, are, avi, atum pluji
 výprava *expeditiō, onis, f.*
 ukamenovati *lapidibus cooperire*
Cyrsilus, i, m. Kyrilos
 vrhám se *irruō, ere, -ruī, —*
 povzbuzuji *excitō, are, avi, atum*
 vyskakují *prosilō, ire, -silui, —*
 odporují v. na odpor se stavím.

LXVIII.

interpretatiō, onis, f. výklad
Halys, akk. Halyn, m. řeka v Malé
 Asii; *Halyn penetrare* vniknouti
 za Halys

tentō, are, avi, atum zkouším, po-
 kouším se (rem o věc).

LXIX.

in regnum restituere na trůn ^{opět}
 dosaditi [strhují
interrumpō, ere, -rupi, -ruptum

desiliō, ire, -silui, — seskakují
incolumis, e neporušen, bez po-
 hromy.

LXX.

Metaurus, i, m. M., řeka v stř. Itálii
 oddíl = oddělení = část

těkám *vagor, avi, atus sum*
 prapor *signum, i, n.*

< 59.

(Ml. §§. 230. 7.—17.)

vestiō, īre, īvī, ītum přiodívám
 legitimus, a, um zákonitý
 vōtīvus, a, um zaslíbený
 balneum, ī, n. lázeň
 nepříznivý inīquus, a, um

dětinský puerilis, e
 Crētēnsis, e kretský; m. Kreťan
 réva vitis, is, f.
 klesati k zemi ad terram trahī.

> LXXI.

prudký ācer, ācris, ācre
 před tvrzí prō castellō
 jsem velitelem praesum, -esse
 setník centuriō, ōnis, m.
 oddělení = díl = část
 M. Caesius Scaeva setník ve vojsku
 Caesarově
 hlavně māximē

příčinění opera ae, f.
 obrance, prōpugnātor, ōris, m.
 zrak ztratiti oculōs amittere
 okolo circiter
 plece humerus, ī, m.
 stehno femur, oris, n.
 díra forāmen, minis, n.

< 60.

(Ml. §§. 230., 18.—20.)

comperire aliquid dověděti se ně-
 čeho, o něčem
 superveniō, īre, -veni, -ventum
 přikvačuji
 legiōnārius, a, um řadový

Polykratēs, is, m. Polykrates, sa-
 movládcе na Samu
 Samus, ī, f. Samos, ostrov v moři
 Egejském
 dojíti slávy pervenire ad glōriam.

> LXXII.

superstitiōsus, a, um pověrečný
 caliga, ae, f. střevíc
 arrōdō, ere, -rōsī, -rōsum ohlodávám

portendō, ere, -tendī, -tentum vě-
 stím.

> LXXIII.

Pasargadae, ārum, f. Pasargady,
 město v Persii
 replētus a, um naplněný
 vulgō, āre, āvī, ātum rozhlašuji
 clipeus, ī, m. štít

acinacēs, is, m. šavle (perská)
 amiculum, ī, n. plášť, roucho
 velō, āre, āvī, ātum zahaluji, za-
 stírám
 ōrnātus, ūs, m. ozdoba, nádhera.

> LXXIV.

hřmot strepitus, ūs, m.
 vyděšuji exterreō, īre, ūī, itum

naříkám queror, ī, questus sum
 pro strach praec metu

končím *finiō, ire, ivi, itum*
 ach! *heu!*
 mimo bratra *praeter fratrem*

znepokojuji *perturbō, are, avi, atum*
 zvířátko *bestiola, ae, f.*

61.

(Ml. §§. 231., 232.)

a *puerō* od chlapectví
vēnor, arī, atus sum lovim

liberrimē zcela svobodně
 žádati za věc *rem petere.*

LXXV.

percontor, arī, atus sum vyzptá-
 vám se
sciōscitor, arī, atus sum vyzvídám

quaerere de re pátrati po věci
hōc ad mē pertinēt toto se táhne
 na mne, týká se mne.

LXXVI.

decorō, are, avi, atum zdobím

Prytanēum, i, n. Prytaneion, obecni
 dům.

LXXVII.

ukládám *dēponō, ere, -posuī,*
-positum
 vydávám *reddō, ere, -didī, -ditum*

splácím v. platím
 zvěstují (= oznamují) *nūntiō are,*
avi, atum.

62.

(Ml. §§. 233., 1.—12.)

apparātus, ūs, m. příprava, úprava
id (= *de eā re*) *querī* do toho si
 stěžovati
parcus, a, um spořivý
nēquitia, ae, f. ničemnost
diūtinus, a, um trvalý
pāce frūi požívatí míru
Iūdæus, i, m. Žid
legi obsequi poslouchati zákona
 dle mravu *mōre*

kotev *ancora, ae, f.*
 opíratí se o věc *nūti re*
 muka *cruciātus, ūs, m.*
 mučím *cruciō, are, avi, atum*
 oslepotati *caecum facere*
Salaminius, a, um salaminský
 udeřiti na nepřítel *hostem aggredi*
 mluvití řecky *Graecē loqui; Graecā*
linguā uti.

LXXVIII.

Orestēs, is, m. O., syn Agamemnonův
Pyladēs, is, m. P., přítel Orestův
Thōas, antis, m. Th., král v Taurii
contentiō, ōnis, f. spor
adultēscētulus, i, m. mladíček

ineptus, a, um nevhodný, nejapný
lamentor, arī, atus sum běduji
supplicium, i, n. trest smrti, poprava
doleō, ere, -doluī, — bolest poci-
 tuji, mám; bolestným.

63.

(Ml. §. 233. 13.— 24.)

egrediōr, ī, -*gressus sum* vykro-
čuji, vycházím*obdormiscō*, ere, īvī, ītum usínám*iniuriās ulcisci* pomstíti křivdy*complector*, ī, -*plexus sum* obsahuji*ošemetnost malitia*, ae, f.*Patroclus*, ī, m. Patroklos, přítel

Achilleův [římský]

M. Mānlius Capitolinus konsul*Demetrius Phalerēus* Demetrios

Falerský, státník athenský

usilovně *sedulō**Lysiās*, ae, m. L., řečník athenský.

LXXIX.

opět *rursus*bezpečně *tūtō*dostati se k vládě (na trůn) *ad* tak — jako *sic* — *ut*.*rēgnum pervenire*, *rēgnum adi-*
pisci

64.

(Ml. §. 234.)

cōnserō, ere, -*sevi*, -*situm* zasívám
vysazuji*dīrectus*, a, um přímý*ōrdō*, īnis m. řada*sollertia*, ae, f. obratnost*dīscriptiō*, ōnis, f. rozdělení*Treveri*, ōrum, m. Treverové, kmen
germ.; in *Treveris* v Treversku*praesidium*, ī, n. ochrana, posádka*mōtus*, ūs, m. hnutí*intereō*, īre, -ī, -ītum zacházím, hynu*Antōnius*, ī, m. } státníci říms.*Lepidus*, ī, m. }*Octāviānus*, ī, m. O., později*Caesar Octāviānus Augustus*dostihují *assequor*, -ī, -*secutus sum*soubhlasím s bratrem *assentior*(īvī) *frātrī*slávychtivost *glōriae cupiditas*, ātisza války s Jugurthou *bellō Iu-**gurthīnō*vyzvědač *explōrātor*, ōris, m.

65.

(Ml. §. 223.)

terrōrem inicere strachu nahnati*extrā vallum* za násep*salūs*, ūtis, f. zachránění*Byzantium*, ī, n. Byzantion, nyn.

Cařihrad

Academia, ae, f. háj u Athen bo-

hatýru Akademovi zasvěcený,

Platonovo učiliště

fidem dare slovo dátiustoupiti z boje *proeliō excēdere*.

LXXXI.

otium sūmere prázdne vyhledati*requiescō*, ere, -*quiescī*, — odpočívám*mūnera rei publicae* úřady státní*frequentia*, ae, f. množství, dav*sōlitūdō*, dīnis, f. samota*sē recipere in sōlitūdinem* uchýliti
se v samotu*otiosus*, a, um uprázdněn, nečinný*languor*, ōris, m. malátnost.

LXXXII.

iacāre sua facta chlubiti se svými čin
Rhodiūs, a, um rhodský; *m. Rhodan*
salīō, īre, saluī, — skákám *heus! hej! hola!*
saltus, ūs, m. skok *saltō, āre, āvī, atum* skáči, tančím.

LXXXIII.

Minturnae, arum, f. Minturny, *spatřuji cōspicor, āri, atus sum*
 město v stř. Itálii *bezbranný inermis, e*
Minturnēnsis, e minturenský; *m. jímám capio, ere, cēpī, captum*
 Minturňan *velebnost māiestūs, atis, f.*
 sluha obecní *servus pūblicus*

66.

(Participium praesentis.)

prōvideō, ēre, -vidē, -vīsum před- *vřctus, a, um* správný
 vídám, prozírám *quaestor, ōris, m.* úředník římský
ratiōnem habēre alicuius rei zření *Ardea, ae, f. A.,* město u Říma
 mítí k nějaké věci *Cerberus, ī, m.* Kerberos, trojhlavý
exercitiō, ōnis, f. cvičení *pes* u brány v podsvětí
cōsentiō īre, -sēnsī, -sēnsūm sou- *na otázku = tázácímu se*
 hlasím; *cōsentiūs, entis* sou- *územím říšským per finēs imperiū*
 hlasný *Gryllus, ī, m.* Gryllos, syn Xeno-
vřctē factum = vřctum factum *fontūv*
 správný čin *za (mé) nepřítomnosti absēns, entis.*

LXXXIV.

recipiō, ere, -cēpī, -ceptum opět dobývám.

LXXXV.

imperātorius, a, um velitelský *obicīō, ere, -icē, iectum* předhazuji;
reditus, ūs, m. návrat *mortī sē obicere* ve smrt se vrh-
arcere hostem reditū brániti ne- *nouti.*
 příteli v návratu

LXXXVI.

žiji ve vyhnanství *exsulō, āre, āvī, atum* *opatřuji īnstruō, ere, -struā, -strūctum*
 vojsko vypraviti *exercitum compa-* *ukazovati na věc rem mōnstrāre*
rāre *dostačuji satis sum.*

67.

(Participium perfecti.)

dědō, ere, -didī, -ditum odevzdá-
vám, věnuji
usque ad urbem až k městu
adiciō, ere, -iēcī, -iectum přidávati
excidiūm, ī, n. vyvrácení, zboření
optandus, a, um žádoucný, vítaný
perfungī rēbus věci vyřizovati
progrediōr, ī, -gressus sum postu-
puji, pokročuji
Hēphaestiō, ōnis, m. Hefaistion,
přítel Alexandrův
léta prožiti annōs trānsigere

v lenivosti per ignāviam
s neporušenými silami integrīs
viribus
zmocnití se trānu (vlády) rēgnum
occupāre; rēgnō potivī
Alia, ae, f. A., řeka v stř. Itálii,
přítok Tibera
poloha situs, ūs, m.
zuřití pro nepříteli in hostem saevire
Cleopatra ae, f. Kleopatra, krá-
lovna v Egyptě
odnití si život = smrt si učiniti.

LXXXVII.

tísním urgeō, ere, ursī, — [atum
raním, poraňuji vulnerō, āre, āvī,
prapor signum, ī, n.
liknavý (váhavý) sēgnis, e
záloha (pomocná) subsidium, ī, n.
na pomoc poslati auxiliō mittere
nejzadnější novissimus, a, um
postupuji prōcedō, ere, -cessī,
-cessum

obnovuji renovō, āre, āvī, ātum
praporečnik aquilifer, eri, m.
za hrdlo chopiti faucibus compre-
hendere
strhuji detrahō, ere, -trāxī, -tractum
kam? quōrsum?
tamto illic
rázný ācer, ācris, ācre.

68.

glōriam accipere slávu děditi
revocō, āre, āvī, ātum zpět povo-
lávám
Hierosolyma, ōrum, n. Jerusalem
ukládám pōnō, ere, posuī, positum
z lodí vystoupiti ē nāvī egredī

křesťan Christiānus, ī, m.
svět stvořiti mandum efficere,
fabricārī
hry zavéstí ludōs instituere
olympijský Olympicus, a, um.

Pozn. Participium perfecti passivē lze někdy vyjádřiti činným
přechodníkem minulým.

69.

(Part. futuri activi; coniugatio periphrastica activa §. 225. a.)

tamquam jaksi
congregō, āre, āvī, ātum shro-
mažďuji
Ariminum, ī, n. A., město v střední
Itálii

dě industriā úmyslně
mandatum (recipere přijímati)
vzkaz, nařizení
minulý praeteritus, a, um
z území vytáhnouti ē finibus exire

majetek *opēs, um f.*
přenáším *transferō, -ferre, -tulī,*
-latum
zabraňuji (překážím) *impediō, ire,*
ivi, itum (equitatum jízdy)

Hammōn, ōniš božstvo egyptské,
etěné v Římě pode jménem
Iuppiter Hammōn
štěstí válečné zkouseti *fortūnam*
belli tentare, experiri.

LXXXVIII.

exōrō, are, avi, atum uprošuji
dēciō, ere, ieci -iectum shazuji,
svrhuji

refugiō, ere, -fūgi, — utkám
sonitus, ūs, m. zvuk
hydrus, i, m. vodní had.

70.

(Doplňkem je participium praesentis — současnost.)

litigō, are, avi, atum sváří se
docente natura návodem přírody
hostem extinguere nepřítel vy-
hladiti
ladem ležeti *iacere*
vášeň *cupiditas, atis, f.*
panují *regnō, are, avi, atum;* do-
minor, avi, atus sum

osení *fruges, um, f.*
na počátku jara *ineunte vere*
ustavičný *continuus, a, um*
Archilochus, i, m. Archilochos,
básník řecký
Noviodunum, i, n. N., město v Gallii
šířka *latitudo, dinis, f.*

Pozn. 1. Přísovečné určení při slovese (hlavně času, příčinnosti a způsobu) vyjadřuje se v latině velmi často bez předložkovým ablativem, který jest spojen s doplňkovým participiem nebo se jménem doplňkovým. Výraz tento slove *Ablativus absolutus*; na př.:

Crēscēte periculō crēscunt virēs.
Marius Iugurthā captō bellum finivit.
Naturā dūce errāre nōn possumus.

Pozn. 2. Ablativem absolutním může se vyjadřovati věta (obyč. podřízená) jen tehdy, když její podmět není obsažen v žádném členu věty druhé (obyč. řídicí).

Doplňkem bývá při ději s *participium praesentis activi* (cvič. 70.) nebo některé jméno (j. *dux, imperator, consul, testis, vivus* cv. 73.), při ději předčasném *participium perfecti passivi* (cv. 71., 72.).

Virēs crēscunt; periculum crēscit.
(Marius bellum finivit, cum Iugurtham cepisset.)
Marius bellum finivit, cum Iugurtha captus esset.
Errāre nōn possumus; natura (est) dux.

Pozn. 3. Dle toho lze překládati ablativ absolutní:

a) Pádem prostým nebo předložkovým.

Vzrůstáním nebezpečností síly rostou.

Při (pro) vzrůstání nebezpečnosti síly rostou.
Vedením přírody nemůžeme chybiti.

b) Přičestím nebo (viz zvl. cvič. 72.) přechodníkem.

Rostoucím nebezpečnostím rostou síly.

Marius ukončil válku zajav Jugurthu.

Vedení jsouce přírodou, } nemůžeme chybiti.
Majíce přírodu za vůdkyni, }

c) Věton, obyčejně vedlejší (přísllovečnou). Když (poně-
vadž — jestliže — tím, že) roste nebezpečnost, rostou síly.

71.

(Doplňkem je *participium perf. pass.* — předčasnost.)

pudor, ōris, m. stud

cūratiō, ōnis, f. ošetřování, léčení

exigō, ere, -egī, -actum vyháním,

vypuzuji

Triciānus, ī, m. T. císař Římský

Hadriānus, ī, m. H. císař Římský

mūnitiō, ōnis, f. opevnění, ohrazení

supersum, -esse, -fui zbývám

položiti základ *fundamentum iacere*

bohoslužbu ustanoviti *sacra cōstituere*

pověra *superstitiō, ōnis, f.*

odkrývám *dētegō, ere, -tēxi, -tēctum.*

72.

(Doplňkové *participium perf. pass.* při ablativě abs. lze často překládati činným přechodníkem minulým).

subsequor, ī, -secutus sum následuji (v zápětí)

torquis, is, m. řetěz (*torquis aureus*)

prōvocō, āre, āvī, ātum vyzývám

T. Mānlius Torquātus konsul řím.

Aniō, ōnis, m. A. přítok Tibera

profundō, ere, -fūdī, -fūsum prohlévám

montēs superare překročiti hory

conferō, -ferre, -tulī, collatum snáším (dohromady)

umiňuji si *statuō, ere, statuī, statūtum*

stráviti čas *tempus cōsumere*

podmaňuji *subigō, ere, -egī, -actum;*

in potestātem redigō, ere

odpočinek, *quies, ōtis, f.*

úřad složiti *magistrātum depōnere*

venkov *rūs, rūris, n.;*

na venek *rūs (rūs abire),*

na venkově *rūrī (rūrī vivere),*

z venkova *rūre (rūre reverti).*

73.

C. Atilius Balbus konsul řím.

mē vivō za mého živohyťi

Aufidius, ī, m. jméno rodu řím.

mē puerō za mého dětství (chlapectví)

přejíti přes hory *montēs transire,*

transgredi (-gressus sum)

Q. Lutatius Catellus konsul řím.

Aquae Sextiae Lázně Sextiovy,

město v j. Gallii, nyn. Aix

v mém průvodu *mē comite*

dle mého svědectví *mē teste*

pyramida *pyramis, idis, f.*

Cheops, pis, m. Ch., král Egyptský

s mou pomocí *mē adiuvante, mē adiutōre*
 proti mé vůli *mē invitō*
P. Ovidius Nāsō básník římský
A. = Aulus předejmení římské

A. Hirsius } konsulové římaští
C. Pansa }
 čili *sive*
Spartacus, ī, m. Spartakus, vůdce otrokův.

LXXXIX.

dēficiō, ere, -fēcī, fectum odpadám
obsidiō, ōnis, f. obležení
Persēs, ae, m. Peršan
mutiō, āre, avī, atum zahavuji
nārēs, im, f. nos
dētōndē, ere, -tōndī, -tōnsūm oholuji
lacerō, are, avī, atum rozdírám

dē sorte querī stěžovati si do osudu
Babylōnius, a, um babylonský;
m. Babyloňan
incommodum, ī, n. nehoda, neštěstí
impūnītus, a, um bez trestu.

XC.

na hlavu porážím *dēvincō, ere, -vīcī, -victum.*

74.

(*Gerundivum* doplňkem; *coniugātiō periphrastica passīva* §. 225. b.)

graviter pūnīre přísně trestati
religiōnem minūere náboženství zlehčovati
spoliō, āre, avī, atum loupím, olupuji
cūstōdiā, ae, f. hlídka, vězení

Crītō, ōnis, m. K., přítel Sokratův
Faustulus, ī, m. F., pastýř a pěstoun Romulův a Remův
Antigonus, ī, m. Antigonos, vůdce Alexandrův [drův.
Eumenēs, is, m. E., vůdce Alexan-

Pozn. *Gerundivum* má význam trpný:

a) V nominativě označuje vždy nutnost.

Cotīdiē nōbīs dīscendūm est = Denně jest nám se učiti.

Virtūs est laudanda = Ctnost jest chváliti (dlužno chváliti).

b) Mimo to klade se *gerundivum* po slovesech *cūrāre, dare, trādere* a p. na otázku oč? k čemu? nač?

Pater filiōs educandōs cūrat } otec pečuje o výchování synů,
 } otec dává syny vychovati.

75.

(*Gerundium* přívláskem nebo příslovečným určením.)

vīcissitudō, inis, f. střídání, proměna
grātus, a, um vděčný
potestās, atis, f. možnost

facultās dicendī schopnost mluven
dīiudicō, āre, avī, atum rozeznávám
dīsserō, ere, -serū, -sertum rozpravím, pojednávám

panovačnost *cupiditas dominandi*
 bojechtivost *cupiditas bellandi,*
pugnandi
 hubím *interimō, ere, -ēmī, -emptum*
 postavití se na zed' *cōsistere in*
mūrō

válku vzbuditi *bellum movere*
 vzdělávati zimou, horkem *trudere*
algendō (algeō, ere, alsi, —
křelnu zimou), aestuandō (ae-
stuō, āre jsem horký)
 zkušeny v jízdě *peritus equitandī.*

Pozn. Gerundium má význam infinitivu praesentního v rodě činném a neklade se ani v nominativě ani v prostém akkusativě.

Occasio peccandi = příležitost k hřešení, k hříchu, hřešiti.

Cupidus pugnandi = žádostiv boje (bojovati, bojovánf).

Docendō discimus = vyučováním (vyučující) se učíme.

Ad bene vivendum = k dobrému žití (životu).

76.

(Gerundivum přívlastkem.)

depulsio, ois, f. zapuzování, od-
 vracování
flagitium, i, n. hanba, mrzkost
cōsiderō, āre, āvī, ātum pozorují,
 uvažují
ediscere carmen učiti se básni na-
 zpamět (*ad verbum* do slova
elegantia, ae, f. uhlazenost
expolio, ire, ivī, itum vytrhují
intrā decem annōs v 10 letech

příležitosti opominouti *occasionem*
dimittere
 úmysl pojmouti *cōsilium capere*
 pohazují *expōnō, ere, -posuī, -po-*
situm
Cadmēa, ae, f. Kadmeja, hrad
 v Thebách
 věci vykonávati *res exsequi*
 vznikám *expior, irī, -ortus sum*
 hádka *iurgium, i, n.*

Pozn. Gerundivum neklade se ani v nominativě ani v prostém akkusativě, má-li význam tepného participia praesentu.

Causa belli gerendi = příčina k vedení války.

In urbe oppugnandā = při obléhání města.

Ad nāves aedificandas = k stavění (k stavbě) lodí.

Nāvibus aedificandis = stavbou, stavbě lodí.

>XCI.

popřádám *incitō, āre, āvī, ātum.*

77.

bellum cōficere válku ukončiti
frumentor, āvī, ātus sum obilí shle-
 dávám, picuji
Argi, oirīm, n. město Argos na Pe-
 loponnesu

concedō, ere, -cessī, -cessum, ustu-
 puji, odcházím
ēciō, ere, -iectī, -iectum vyhazují,
 vypuzují
cōmitās, ātis, f. vládnost

affabilitas, atis, f. přívětivost
Aeduū, ōrum, m Aeduové, kelt-
 ský národ v Gallii
hājiti (chrániti) něčeho proti ně-
 komu (od někoho) *difendere*
aliquid ab aliquō

usmiřuji *placō, are, avi, atum*
 jsem na zvědách *speculor, arī,*
atus sum
 vypravování *narratiō, ōnis, f.*
 porozuměti v. rozuměti.

XCII.

domiciliū, ī, n. bydliště, domov
honōrātus, a, um ctěný, vážený
grandis nātū starý, letitý

sessum recipere přijmouti (k sobě)
 na sedadlo
cōsurgō, ere, -surrēxi, -surrēctum
 povstávám.

78.

(Infinitiv předmětem.)

superstitiōne imbuere pověrou na-
 plniti
dūmicō, are, avi, atum zápasím

vacuus sum cūrū jsem prázden
 starosti
nīmērūm (nic divno) ovšem, arci.

Pozn. Jméno doplňkové při infinitivu se vztahem na nominativ je též v nominativě, j. *quētus esse possūm* (t. *ego*).

79.

Liger, eris, m. L., řeka v Gallii,
 nyn. Loire
peregrīnus, ī, m. cizinec
āscendō, ere, -scendī, scēsum vy-
 stupuji
convivor, arī, atus sum společně
 stoluji
admittō, ere, -misi, -missum při-
 pouštím

removō, ēre, -movī, -mōtum od-
 straňuji
 zvýši (= vysoký) *altus, a, um*
 zšíři (= široký) *latus, a, um*
 ubližovati někomu *violāre aliquem*
 zákon *Portitū lēx Portia*
 bičují *verberō, are, avi, atum*
 nebezpečenství hrozí *periculūm*
imminet (*imminō, ēre*).

Pozn. *Iubere* a *vetare* mají vedle předmětu *osobního*, komu se rozkazuje nebo zakazuje, též předmět *infinitivní*, co se poroučí nebo zapovídá.

Dux milites pontem facere iubet.

Vůdce rozkazuje vojínům most stavěti (aby most stavěli).

Dux pontem fieri iubet.

Vůdce rozkazuje most stavěti (aby byl stavěn).

Milites a duce pontem facere iubentur. Vojínům se poroučí (vojíni mají rozkaz) od vůdce most stavěti (aby most stavěli).

80.

(Infinitiv podmětem.)

vacāre culpā · býti bez viny, býti na uzdě držím *cōrceō, ēre, ūī, itum*
 prost viny
praestat jest lépe
decōrus, a, um ozdobný, slavný
 výborný *praestāns, antis*
 dobrota *bonitās, ūtis, f.*

Pozn. Jméno doplňkové při infinitivu stojí v akkusativě, ale se vztahem na nominativ je v nominativě (cvič. 78.); na př. *Contentum esse suīs rēbus māximae certissimaeque sunt dīvitiae.*

81.

Pherecydēs, is, m. Ferekydes, filosof řecký (*Syrīus, a, um* syrský).

Pozn. Infinitiv s akkusativem je předmětem nebo podmětem *a)* sloves mluvení (*verba dīcendī*), j. *dīcere, respondēre, pollicērī, ferunt, trādunt* (vypravují) a p., pak uznamenání (*v. sentiendī*), j. *sentiēre, vidēre, audīre, scīre, putāre, spērāre* a p.; *b)* sloves neosobných, j. *cōnstat* známo je; *c)* slovesa *esse* s jménem doplňkovým, j. *nōtum est.*

82.

grātīās referre službu odplatiti, *inter omnēs cōnstat* všeobecně
 odsloužiti se (všem) je známo
expedit jest prospěšno
salvus, a, um zdrav, neporušen
abeō, ēre, -ī, -itum odcházím
hinc odtud [sdružuji
sociō, āre, -āvī, ūtum spolčuji
mē pārēre.

83.

ad vesperum do večera
sōlitūdō, inīs, f. pustina
scīssēt = scīvisset
spem afferre naděje dodávati
 míti užitek *frūctum capere*
 nevědomost *imprudentīa, ae, f.*
 nadvládí = náčelnictví.

Pozn. Infinitiv futura lze opisovati:

1. výrazem *fore, ut* (zřídka *futūrum esse, ut*) s konj. praesenta neb imperfekta, j. *spērō fore, ut crās vīvam; spērābat fore, ut crās vīveret;*
2. slovesem *posse*, j. *spērō mē crās vīvere posse;*
3. gerundivem, j. *scīō mihī aliquandō esse moriendum,*

XCIII.

exemplum edere příklad stanoviti *generösus, a, um* urozený.
certāmen, minis, n. zápas

XCIV.

S. D. = *salūtem dicit* pozdrav nost k někomu, vděčen býti
 vzkazuje někomu
grātiās habere alicuī chovati vděč- *existō, ere, -stiti,* — stávám se.

XCV.

mina, ae, f. mina (jednotka pe- *drachma, ae, f.* drachma, peníz
 něžitá) = 40 zl. řec. = 40 kr.; 100 dr. = 1 mině.
nihil amplius nic více

XCVI.

C. Mevius, ī, m. řím. setník pohnouti přítelem *permovere amī-*
 nepředvídaný *imprōvisus, a, um* *cum.*

XCVII.

Q. Fabius Rullianus (i) \ vůdce *nōbilitās, ātis, f.*
L. Papirius Cursor (ōris) řím. *prīsnost severitās, ātis, f.*
metla virga, ae, f.; *metlami* mrskati *vznáším dēferō, -ferre, -tulī, -lātum*
virgīs caedere *trest prominouti poenam concedere.*

84.

Ptolomaeus, ī, m. Ptolomaios, král *Cineās, ae, m* Kineas, vyslanec
 Egyptský *Pyrrhūv*
casa, ae, f. chatrč *Triptolemus, ī, m.* Triptolemos,
geōmetria, ae, f. měřictví král v Eleusině
sollicitō, āre, āvi, ātum podněcuji *Proculus, ī, m.* Prokulus, občan
existimō, āre, āvi, ātum myslím *římský*
 považuji *Quirīnus, ī, m* jméno zbožného
spēs libertātis naděje na svobodu *Romula.*

Pozn. Infinitiv s nominativem klade se po některých slovesech trpných, j. *videor, dicor, existimor, putor; fertur, feruntur* a *traditur, traduntur* kladou se s infinitivem jen v těchto tvarech; na př. *Bonus esse videor* = zdám se býti dobrý n. zdá se, že jsem dobrý. *Fortis esse (fuisse) diceris* = praví se (o tobě), že jsi (jsi byl) statečný.

XCVIII.

C. Cilnius Maecenas (*atis*) rádce *tentō, āre, āvī, ātum* (*rem* o věc)
 Augustāv *pokouším se*
tribūnal, ālis, n. soudní křeslo *carnifex, ficis, n.* kat
tabella, ae, f. deštička *prōciō, ere, -iēcī, -iectum* vhadují.

85.

negō, āre, āvī, ātum popírám, za- *toužiti po cizím āliēna concu-*
 pírám *pīscere.*
patriā expellere z vlasti vypuditi

Pamatuj: *Num quis* zda(-li) (ně)kdo, *num quid* zda(-li) (ně)co.

Pozn. 1. Otázky věcné uvozují se tázacími náměstky nebo tázacími příslovci.

Otázky zjišťovací uvozují se tázacími slovy:

- a) *ne* (-li), když mluvící nenaznačuje, jaké odpovědi očekává;
 b) *nōne* (zda-li ne), když mluvící naznačuje, že jest odpověděti kladně (přisvědčivě);
 c) *num* (zda, zda-li, zdaž), když mluvící naznačuje, že jest odpověděti záporně.

V odpovědi kladné (přisvědčivé) bývá kladné sloveso z věty tázací nebo příslovce *sānē* (zajisté, ovšem), *ita* (ano), *certē* (jistě) *ita prorsus* (zcela tak); v odpovědi záporné bývá záporné sloveso z věty tázací nebo jiný výraz záporný, j. *nōn itā, minimē verō* (nikoli).

Pozn. 2. Někdy bývá položena otázka tak, že se na ni odpovědi neočekává, nýbrž otázkou něco důrazně se oznamuje. Otázky takové nazývají se řečnické; na př.:

Quis negāre potest? = *Nēmō negāre potest.*

Num omnia scīre possumus? = *Omnia scīre nōn possumus.*

Nōne canis similis est lupō? = *Canis similis est lupō.*

Pozn. 3. Rozlučovací otázky uvozují se těmito slovy tázacími:

<i>ne</i>	— <i>an</i>	<i>ne</i>	— <i>an nōn</i>
	— <i>an</i>		— <i>an nōn</i>
<i>utrum</i>	— <i>ān</i>		
<i>zda</i>	— <i>či</i>	<i>zda</i>	— <i>čili nie</i>

Není-li prvý člen rozlučovací otázky vůbec vyjádřen, překládá se *an* českým: či snad.

XCIX.

inhaerēō, -ere, -haesī, — váznu *mercēs, edis, f.* mzda; *mercēde*
quod že *conducere* za mzdu najmouti.

C.

odvracím *avertō, ere, -vertī, -ver-*
sum; v klidu (= klidný) *otiosus,*
a, um

v pokoji (= pokojný) *quietus, a, um*
namáhání = námaha
vždyt *namque.*

86.

proxima nox předešlá, minulá noc
minutor, arī, atus sum vyhrožuji
prohibeo, ere, -hibeo, -hibitum (rem
věci) zabraňuji
cōnatus, ūs, m. snaha, úsilí
cōgitō, are, avi, atum uvažuji

Dēmocritus, ī, m. Demokritos, fi-
losof řecký
spoléhaje na věc *frētus rē*
konce dospěti *ad finem pervenire*
pátřám *quaerō, ere, quaesivī, quae-*
situm.

Pozn. 1. Podstatné věty tázací (nepřímé otázky, závislé otázky) vyjadřují se v latině vždy konjunktivem.

Otázky zjišťovací mají bez rozdílu významu slovece *ne, num.* V nepřímých otázkách dvojčlenných bývají táž slovece tázací; toliko v druhém členu, je-li záporný, bývá obyčejně *neque* (čili nic).

Pozn. 2. Přehled pravidel o souslednosti časů ve větách konjunktivních:

Děj věty konjunktivní		Čas ve větě řídicí	
jest		<i>praesens, futurum</i>	<i>imperfectum, perfectum plusqpf.</i>
k ději věty řídicí kterékoli doby	současný	konj. praes.	konj. imperf.
	předčasný	konj. perf.	konj. plusquampf.
	následný	tūrus sim	tūrus essem

Cl.

Archelaus, ī, m. Archelaos, král *fortūnatus, a, um* zámožný.
Makedonský

87.

aliquem certiorē facio někomu *certior fīo* zprávu dostávám, do-
zprávu dávám, oznamuji *vidam se*

prōsequor, ī, -secūtus sum dopro-
vázím
aegrōtus, a, um nemocný
effērō, -ferre, extulī, elātum vyná-
ším, přináším
libertatem perdere svobodu ztratiti
sē recipere zotaviti se (sebrati se)
contendō, ere, -tendī, -tentum spě-
chám
obrátití se na útěk *terga vertere*

zákon jest v platnosti *lax valet,*
viget
věc bráti na sebe *rem suscipere*
příprava *praeparatiō, ōnis, f.*; pří-
pravu vynaložiti *adhibere prae-*
paratiōnem
hrot *ferrum, ī, n.*
rozutikávám se *diffugiō, ere,*
-fūgī, —.

Pozn. 1. S indikativem perfekta spojují se u vypravování tyto spojky: *postquam, posteaquam, ubi, ut, simul atque* (jakmile, když); (též i *ubi primum, ut primum, cum primum, simul*).

Pozn. 2. *Cum temporale* (když, kdy) spojuje se s indikativem; v řídicí větě bývá nebo lze si doplniti: *nunc, tum, eō tempore.*
Cum iterativum (kdykoli) spojuje se s indikativem.

Pozn. 3. a) *Dum* (zatím co) spojuje se u vypravování s indika-
tivem praesentu (*praesens historicum*).

b) *Dum, quoad, [donec]* (pokud) spojují se s indikativem.

c) *Dum, quoad* (až) mají indikativ (obyč. perfekta) při určení prostě časovém; avšak při určení účelovém spojují se s konjunktivem praesentu nebo imperfekta (až by).

Pozn. 4. *Priusquam, antequam* (= dříve než) mají indikativ (praesentu, perfekta a futura ex.) při určení prostě časovém; při určení účelovém spojují se s konjunktivem (= dříve než by).

CII.

Cornēlia, ae, f. Kornelia, dcera
Scipiona st.
Gracchus, ī, m. jméno rodu řím.

Campānus, a, um kampanský
trahere aliquem sermōne zdržovati
někoho rozmlouvou.

CIII.

Olympia, ae, f. O., město na Pello-
ponnesu
dívati se hrám *lūdōs spectāre*
závodíště *stadium, ī, n.*
potěšen (jsa) *lactus, a, um*

ctížádostivý *gloriae cupidus, a, um*
potlesk *plausus, ūs, m.*
podiv *admīratiō, ōnis, f.*
podstupuji *subeō, -īre, -ī, -itum.*

88.

Dāmoclēs, is, m. Damokles, dvo-
řenín samovládce Dionysia

adulātor, ōris, m. pochlebník
degustō, āre, avī, ātum okouším

in publicō na veřejnosti, na ulici
somnum capere usnouti
esca, ae, f. vnadidlo
hāmus, ī, m. udice
abstinēns, entis zdrželiv

properē spěšně, rychle
aurō corrumpere podplatiti
 stínívá se *vesperāscit*
 právem *meritō, iūre*
 zřízení *institūtum, ī, n.*

Pozn. 1. *Quod, quia, quoniam* (protože, poněvadž, ježto) mají indikativ, označuje-li věta jimi uvedená příčinu obecně platnou; uvádí-li se příčina jakožto cizí mínění, má *quod* při sobě konjunktiv; tento konjunktiv označujeme často slovcem „prý“.

Pozn. 2. *Cum causāle* (poněvadž, protože) má vždy konjunktiv.

Pozn. 3. *Cum historicum* (když) má konjunktiv imperfekta nebo plusquamperfekta při vypravování dějů minulých na otázku, za jakých okolností něco se dělo nebo bylo.

CIV.

tunica, ae, f. spodní roucho (řím.) *approbō, āre, āvī, ātum* schvaluji
committō, ere, -mīsi, -missum svěřuji

CV.

odebrati se *sē cōferre*.

89.

nocēns, entis vinen, vinný
condemnō, āre, āvī, ātum odsuzuji
absolvō, ere, -solvī, -solutum osvobožuji
ēveniō, īre, -vēnī, -ventum vycházím; stávám se, přihazuji se
sīn minus pakli ne

actiō, ōnis, f. jednání, činnost
 ujíti opovržení *contemptum effugere*
 vynakládám *impendō, ere, -pendī, -pēnsūm*
 malicherný *levis, e.*

CVI.

Serīphius, a, um serifský; *m.* Serifan *assequor, ī, -secūtus sum* dosahuji, docházím.

90.

crīmen, mīnis obvinění, provinění
damnātiō, ōnis, f. odsouzení
irruptiō, ōnis, f. vpád [čívám
conquiescō, ere, -quiescī, — odpo-

mercātor, ōnis, m. kupec, obchodník
ad vesperum do večera
pūmiliō, ōnis, c. trpaslík
infīrmus, a, um slabý

praestāre ceteris hominibus vyni- *perpetuō* stále
kati nad ostatní lidi zajíkati se *linguā haesitāre*.

Pozn. 1. Ve větách přípustkových (koncessivních) má
quamquam, etsi, tametsi (ač, ačkoliv) indikativ;
etiamsi (ač, ačkoli, třeba) indikativ i konjunktiv;
quamvis, ut, licet (byť i, třeba i, ačkoli) konjunktiv.

Pozn. 2. *Cum concessivum* (ačkoli, kdežto) má vždy konjunktiv.

91.

vigilō, are, avī, atum bdím zavéstí peníze *cōstituere nummōs*
subvertō, ere, -verti, -versum pod- vydati = odevzdati
vracím otrávití se = jedu požití
dēmōlior, irī, itus sum strhují, roz- šílenost *insānia, ae, f.*
bourávám

Pozn. Věty účelové (vlastní) mají vždy konjunktiv; uvádějí se pak spojkami *ut* = aby, *nē* = aby ne, *quō* = aby tím. Záporná věta účelová připojuje se k jiné větě účelové spojkou *nēve* (*neu*) = a (aby) ne. Ve větě řídicí bývají často ukazovací výrazy, j. *idcirco* (proto), *eō cōsiliō* (za tím účelem).

Pamatuj:

nē quis = aby nikdo *nē unquam* = aby nikdy
nē quid = aby nic *nē usquam* = aby nikde
nē quod malum = aby žádné zlo.

Který konjunktiv klade se ve větách účelových, o tom viz pozn k čl. II. na str. 2. Seznamu slov.

CVII.

sedlák *rūsticus, ī, m.* přístup *aditus, ūs, m.*; přístup je
Austria, ae, f. Rakousko volný = *aditus patet*
náklad *sumptus, ūs, m.* (na vojsko nízký *humilis, e* (*humillimus*)
in milites) zlatý *flōrenus, ī, m.*
vlastenecký *bonus, a, um* skromnost *modestia, ae, f.*
Franciscus, ī, m. František prostota *simplicitas, atis, f.*
Víděň *Vindobona, ae, f.* tázati se někoho na věc *interro-*
blahosklonný *cōmis, e.* gāre *aliquem dē re*
milostivý *clēmēns, entis* stavěti na stělu *in mēnsā pōnere*.

92.

impetum excipere útok odrážeti *perturbō, are, avī, atum* lekám,
locō se movēre s místa se hnouti děsím (*animō* na mysli)
adhortor, arī, atus sum napomínám *pristinus, a, um* dřevní, dávnověký

concedō, ere, -cessi, -cessum do- přemýšlím *cōgitō, āre, āvi, ātum*;
 voluji *medātor, āri, ātus sum*
sluchu dopřáti aurēs praebere *Dōrēs, ium, m.* Dorové kmen řec.
 olupování (= lup) *spolium, ī, n.*

Pozn. Věty účelové zastupují často podmět nebo předmět svých vět řídicích. Tyto členy ve větách jednoduchých vyjadřují se z pravidla jmény podstatnými; proto nazývají se věty, které ony členy zastupují, větami podstatnými (substantivními) — nevlastní věty účelové.

Věty tyto bývají hlavně po slovesech vybízeti, rozkazovati, žádati, prositi, raditi, starati se, báti se, způsobiti, dosíci, dovésti, překážeti, zdřčovati a p. Konjunktiv v nich je jako ve vlastních větách účelových; spojky *ut* = aby, *nē* = aby ne.

93.

pavor, ōris, m. úzkost, strach *excipere labōrem* na sebe bráti
mortifer, -fera, -ferum smrtonosný práci
interclūdō, ere, -clūsī, -clūsus uza- *sustinere labōrem* zastati práci.
 vírám, zamezují

Pozn. V podstatných větách účelových po slovesech bázně a strachu (v. *timendī*) znamená: *nē* = že, aby ne
nē nōn = že ne
 (*ut* = že ne).

Na př. *Timeō, nē verum dicās* = bojím se, že řekneš (říkáš) pravdu,
 n. abys pravdy neřekl.

Timeō, nē verum nōn dicās = bojím se, že neřekneš pravdy.

(*Timeō, ut verum dicās* = bojím se, že neřekneš pravdy.)

Nōn timeō, nē verum nōn dicās = nebojím se, že neřekneš pravdy.

94.

studia litterārum tenere držeti se *statuam pōnere* sochu postaviti
 (neustávají od) vědeckého za- *Histiaeus, ī, m.* Histiaios, samo-
 městknání vládcе v Miletu
recūsō, āre, āvi, ātum odpírám, pokáceti v. kácím
 zpěcuji se výška *altitudō, inis, f.*

Pozn. Po slovesech zabraňování (v. *impediendī*) bývá podstatná věta s *nē* nebo s *quō minus* (= *ut eō minus*) = aby ne, že ne.

CVIII.

formīca, ae, f. mravenec
cicāda, ae, f. kobyłka (polní)
grānum, ī, n. zrnо

paubulum maličko
impertiō, īre, īvi, itum uděluji
 age nuže.

95.

dicere pro aliquo mluvíti za ně- *iudicium capitis* soud hrdelní
koho, hájíti někoho *abstinentia, ae, f.* zdrželivost.

Pozn. Vlastní věty výsledkové mají vždy konjunktiv (v. pozn. k čl. V. na str. 5. Seznamu slov). Ve větě řídící bývají často ukazovací výrazy, j. *ita, sic, tam* (jen při adj.), *adeo* (tak), *tantopere* (tak velice), *talís, tantus*. Spojka *ut* = že, *ut non* = že ne.

CIX.

Zeuxis, idis, m. Z., malíř řecký *linteum, i, n.* plátno
Parrhasius, i, m. Parrhasios, ma- *prōpōnō, ere, -posuī, -positum* vy-
líř řecký stavuji
pictor, ōris, m. malíř *pictūra, ae, f.* malba
advolo, are, avi, atum přiletám

96.

contingit daří se, *contigit* poda- z přinucení = přinucen byv (jsa)
řilo se nerozvážlivý *inconsideratus, a, um*
polite uhlazeně, úpravně sláva vědecká *glōria litterarum*.
proti vůli *invitus, a, um*

Pozn. Věty výsledkové zastupují často jméno podstatné a nazývají se podstatnými. Nevlastní tyto věty výsledkové bývají po slovesech: stávati se, přiházeti se, podařiti se, způsobiti, dosíci a p., pak po výrazech: je zvyk, mrav a p. V těchto větách bývá konjunktiv praesentní po *praesentu* nebo po *futuru*, konjunktiv imperfekta po *imperfektu* nebo po *perfektu* nebo po *plusquamperfektu*.

97.

praeceptum, i, n. naučení pravidlo *opiniō Dei* mínění o Bohu
appetitus, ūs, m. bažení, touha *mentem imbuerē* mysl naplniti
locum obtinere místo zaujímati *complurēs, a, ium* nemálo, pře-
circumspiciō, ere, -spexi, -spectum mnoho, přemnoží
vůkol se rozhlížím, přehlížím *impietas, atis, f.* bezbožnost.

Pozn. Věty vztažné at podstatné at přídavné, obsahují-li účel nebo způsob (výsledek), mají konjunktiv (jako věty účelové nebo výsledkové); *quī* = *ut is*, *quae* = *ut ea*, *quod* = *ut id*.

CX.

mořský loupežník *pīrāta, ae, m.* stáhnouti vojsko na jedno místo
vykoupiti *redimō, ere, -ēmī, -emptum* *militēs in unum locum contrahere*.
expōnere in litore na břeh vysaditi

98.

Pozn. Věty s *quān* (že), *quān nōn* (že ne), uvozující větu smyslem oznamovací, bývají po záporných výrazech: *nōn dubitō* (nepochybují), *nōn est dubium* (není pochybno, není pochyby) *quis dubitat?* (= *nēmō dubitat*); ve větách těch bývají konjunktivy všech časů (viz Seznamu slov pozn. 2. cvič. 86. na str. 50. nn.).

Nōn dubitō, quān vērūm dīcās = nepochybují, že mluvíš pravdu.
Quis dubitat, quān vērūm nōn dictūrus sis? = kdo pochybuje, že nebudeš mluvití pravdy?

CXI.

mandō, āre, āvī, ātum nakazují *dēlībērō, ārē, āvī, ātum* uvažují,
 rozmyšlím se.

CXII.

- Arcadēs, um, m.* Arkadové
Thespiēnsēs, ium, m. Thespiané
Locrī Opūntiē Lokrové Opuntští
Phōcēnsēs, ium, m. Fokové.
- assūmō, ere, -sūmpsi, -sūmptum*
 přibírám.
- Carnēa, ōrum, n.* Karneje, nej-
 slavnější hody v Spartě ke
 cti Apollonové
lūdōs agere hry konati, slaviti
interim zatím.
- Isthmus, ī, m.* Isthmos, úžina
 zemská mezi Peloponnesem
 a Helladou
improbō, āre, āvī, ātum neschva-
 luji, zamítám.
- speculandī causā mittere* poslati
 na zvědy
explōrō, āre, āvī, ātum pátrám,
 vyšetřuji
- pectō, ere, (-pexī), -pexum* česám
per otium klidně
neglegere aliquem nevšímati si,
 nedbati někoho.
- ridiculus, a, um* směšný
Dēmaratus, ī, m. Demaratos,
 vypuzený král ze Sparty
- introitus, ūs, m.* vchod
subire periculum mortis podstou-
 piti nebezpečnosti smrti.
- imprudēns, entis* nerozumný,
 nerozvážlivý
Cissī, ōrum, m. Kissiové, oby-
 vatelé v Susiané
succedere patrī nastoupiti po otci
sē recipere ustupovati.
- hasta, ae, f.* kopí, oštěp
hostī sē oppōnere stavěti se
 proti nepříteli.
- excitō, ūre, -silū* — vyskakují
timeō tibi bojím se o tebe
in vicem střídavě
sēmīta, ae, f. stezka.
- Ephialtēs, ae, m.* Efiates, zrád-
 ný Řek
indicō, āre, āvī, ātum oznámiti,
 vyzraditi
sēmīta fert stezka vede
Amphictyonēs, um, m. Amfiktyo-
 nové, jednota náboženská a
 politická
exsul, lis, c. vypověděnec,
 psanec.
- accendō, ere, -cendi, -censum*
 zapalují, rozsvěcují

12. *tranquillus, a, um* klidný
incēdō, ere, -cessī, -cessum stoupám po něčem, nastupuji
strepitus, ūs, m. šumot.
13. *dīversus, a, um* různý.
14. *lībō, āre, āvī, ātum* ukrápím, úlitbu konám
spatiōsus, a, um prostorný
ā tergō ze zádu
flagellum, ī, n. bič
caedere flagellō mrskati bičem
prōterō, ere, -trīvī, -trītum pošlapávám.
15. *conkursus, ūs, m.* sběh, srážka
tumulus, ī, m. pahrbek
- circumēō, īre, -īī, -ītum* obcházím
circumstō, īre, -stītī, — stojím okolo.
15. *columna, ae, f.* sloup
myrias, adis, f. myriada (= 10.000).
16. *passīs manūbus* s rozpjatýma rukama
clādē inferre porážku způsobiti
stigma, atis, n. znamení otrokům vypalované.
17. *caput avellere* hlavu utíti
pālus, ī, m. kůl; *in pālum figere* na kůl vraziti.

O p r a v y.

Na str.	11. řádek	11. zdola	čti	<i>apud Graecōs</i>
" "	21. "	10. shora	"	<i>conexuit, conexa</i>
" "	23. "	13. "	"	<i>temperantiā</i>
" "	31. "	1. zdola	"	<i>Assidius</i>
" "	40. "	5. "	"	<i>sit</i>
" "	46. "	10. shora	"	<i>Graeci sua sponte</i>
" "	52. "	19. zdola	"	souhláskového
" "	52. "	8. "	"	jeřábi
" "	59. "	9. "	"	nejtěžší m. nejněsnadnější
" "	61. "	8. "	"	Egejském
" "	63. "	1. "	"	Pythie
" "	64. "	2. "	"	douřaly
" "	65. "	1. shora	"	škodily
" "	68. "	7. "	"	léta m. roky
" "	69. "	16. zdola	"	v Delfech
" "	69. "	19. "	"	Kleobulos
" "	70. "	10. shora	"	Marathonském
" "	70. "	19. "	"	O Maniu Kuriu
" "	72. "	15. zdola	"	O Liviu
" "	81. "	14. "	"	Portiřv
" "	7. Seznamu slov	4. řádek	zdola čti	<i>Arpīnās</i>
" "	8. "	" 4. "	shora "	<i>Hostīlius</i>
" "	28. "	" 2. "	" "	<i>vātēs, is, c.</i>
" "	32. "	" 4. "	" "	<i>Cleobūlus.</i>